

T.C.
İSTANBUL BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

HUKUK ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU BİLİM DALI

TÜRK CEZA HUKUKUNDA TEKERRÜR
Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan
İbrahim Erdem GÜRBÜZ

İstanbul, 2025

T.C.
İSTANBUL BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

HUKUK ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU BİLİM DALI

TÜRK CEZA HUKUKUNDA TEKERRÜR
Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan
İbrahim Erdem GÜRBÜZ

Öğrenci No
2220036003

ORCID ID
0009-0007-9815-9288

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim KORKMAZ

İstanbul, 2025

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Türk Ceza Hukukunda Tekerrür**” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını, patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.09/09/2025

İbrahim Erdem GÜRBÜZ

T.C.
İSTANBUL BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

09/09/2025

Enstitümüz *Hukuk* Anabilim Dalı *Kamu Hukuku* Programı yüksek lisans öğrencilerinden **2220036003** numaralı **İbrahim Erdem GÜRBÜZ**'ün "*İstanbul Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim – Öğretim Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "*Türk Ceza Hukukunda Tekerrür*" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 27/05/2025 tarih ve 2025/23 sayılı toplantısında seçilen ve On-Line toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, İstanbul Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin 29. maddesinin 3. fıkrası gereğince Zoom programı aracılığıyla on-line olarak aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında "*OYBİRLİĞİ*" ile "*KABUL*" kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 2 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi İb*** KO***
(İstanbul Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Dr. Öğr. Üyesi As*** ÖZ***
(İstanbul Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Dr. Öğr. Üyesi Me*** Si*** AL***
(Bahçeşehir Üniversitesi)

Adı ve Soyadı : İbrahim Erdem GÜRBÜZ
Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi İbrahim KORKMAZ
Derecesi ve Tarihi : Yüksek Lisans (Tezli), 2025
Alanı : Kamu Hukuku
Anahtar Kelimeler : Tekerrür, Mükerrir, İnfaz Hukuku, Ceza Hukuku, Koşullu Salıverilme, Yargı Uygulamaları

ÖZ

TÜRK CEZA HUKUKUNDA TEKERRÜR

Çalışmanın temel amacı hukuk düzeni, toplumun güvenliğini ve bireylerin bir arada uyum içinde yaşayabilmesini sağlamak amacıyla, bazı bireylerin suç işleme eğilimleri karşısında özel düzenlemeler getirmiştir. Bu kapsamda tekerrür kurumu, daha önce mahkûmiyet yaşamış bir failin yeniden suç işlemesi durumunda hem cezanın belirlenmesinde hem de infaz sürecinde devreye giren önemli bir mekanizma olarak öne çıkmaktadır. Özellikle mükerrirlere özgü infaz rejimi, klasik infaz kurallarından ayrılan, daha sıkı koşullu salıverilme süreleri, zorunlu denetimli serbestlik ve gözlem raporlarıyla desteklenen özel uygulamaları içermektedir.

Bu çalışmada, Türk Ceza Hukuku'nda tekerrürün yapısal çerçevesi, uygulanma koşulları ve etkileri açıklanmış; 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 108. maddesi kapsamında düzenlenen mükerrirlere özgü infaz rejimi detaylı şekilde ele alınmıştır. Ayrıca güncel Yargıtay kararları ve doktrindeki yaklaşımlar ışığında, uygulamada karşılaşılan sorunlara ve çözüm önerilerine yer verilmiştir. Uluslararası hukukla karşılaştırmalar yapılarak sistemin insan hakları bağlamında değerlendirilmesi de çalışmanın hedefleri arasındadır.

Name and Surname : İbrahim Erdem GÜRBÜZ
Supervisor : Asst. Prof. Dr. İbrahim KORKMAZ
Degree and Date : Master's (Thesis), 2025
Major : Public Law
Keywords : Recidivism, Special Execution Regime, Criminal Law,
Conditional Release, Judicial Practice, Turkish Penal System

ABSTRACT

THE RECIDIVISM IN TURKISH CRIMINAL LAW

Legal system aims to maintain public order and individual security through a series of criminal policies addressing recidivist behaviors. In this context, recidivism refers to the re-offending of an individual who has previously been convicted, triggering specific legal consequences not only during sentencing but also at the stage of execution of the punishment. Of particular importance is the special execution regime for recidivists, which involves stricter conditions for conditional release, mandatory supervised liberty, and structured observation reports.

This study explores the concept of recidivism in Turkish Criminal Law, its prerequisites, and its outcomes, with a special focus on the provisions of Article 108 of the Law No. 5275 on the Execution of Penal and Security Measures. It provides a doctrinal and practical analysis supported by recent rulings of the Turkish Court of Cassation. Additionally, the research offers a comparative perspective with international legal systems, aiming to assess the compatibility of the Turkish execution system for recidivists with human rights standards.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZ

ABSTRACT

KISALTMALAR..... v

SÖZLÜK..... vi

GİRİŞ 1

1. TEKERRÜR KAVRAMI, TEKERRÜR KURUMUNUN AMACI, TARİHİ, GELİŞİMİ VE TÜRLERİ

1.1. Tekerrür Kavramı 3

1.2. Tekerrür Kurumunun Amacı..... 6

1.3. Tekerrür Kurumunun Tarihi Gelişimi..... 8

1.3.1. Genel Olarak 8

1.3.2. Batı Hukukunda 9

1.3.2.1. Roma Hukukunda..... 9

1.3.2.2. Kilise Hukukunda..... 10

1.3.2.3. Ortaçağ Hukukunda.....11

1.3.2.4. Müşterek Ceza Hukukunda 12

1.3.2.5. Çağdaş Ceza Hukuku Döneminde..... 15

1.3.2.5.1. Fransız Hukuku..... 15

1.3.2.5.2. İtalyan Hukukunda..... 17

1.3.2.5.3. Alman Hukukunda 19

1.3.2.5.4. İsviçre Hukukunda 20

1.3.2.5.5. Değerlendirme..... 21

1.3.3. Türk Hukukunda 24

1.3.3.1. İslamiyetten Öncesi Türk Hukuku Dönemi 24

1.3.3.2. İslamiyetten Sonrası Türk Hukuku Dönemi 26

1.3.3.2.1. Osmanlı Hukukunda Tekerrür 28

1.3.3.2.2. Cumhuriyet Döneminde Tekerrür..... 29

1.4. Tekerrür Kurumunun Türleri..... 31

1.4.1. Gerçek Tekerrür – Varsayılan (Mefruz) Tekerrür..... 31

1.4.2. Genel, Özel ve Karma Tekerrür	32
1.4.3. Zorunlu ve İhtiyari Tekerrür.....	32
1.4.4. Süreli ve Süresiz Tekerrür	33
1.4.5. Milli ve Milletlerarası Tekerrür.....	33

2. TEKERRÜRÜ AÇIKLAYAN TEORİLER

2.1. Genel Olarak	34
2.2. Tekerrürü Kabul Eden Görüşler.....	34
2.2.1. Cezanın Etkisizliği Teorisi	36
2.2.2. Kusurluluk Teorisi.....	39
2.2.3. Sübjektif Teoriler.....	41
2.2.3.1. Genel Olarak	41
2.2.3.2. Tehlikelilik Teorisi	42
2.2.3.3. Cürmi Ehliyet Teorisi	43
2.2.3.4. Suç Alışkanlığı (İtiyat) Teorisi	44
2.2.3.5. Vicdani Boşluk Teorisi.....	45
2.2.4. Objektif Teoriler	45
2.2.4.1. Genel Olarak	45
2.2.4.2. Toplumsal Koruma Teorisi.....	45
2.2.4.3. Eylem Merkezli Tekrarlılık Teorisi	46
2.2.4.4. Toplumsal Caydırıcılık (Genel Önleme) Teorisi.....	46
2.3. Tekerrürü Reddeden Görüşler	48
2.4. Hukuki Değerlendirme.....	50
2.5. Tekerrür Kurumunun Hukuki Niteliği.....	51

3. TÜRK CEZA HUKUKUNDA TEKERRÜR

3.1. Genel Olarak Türk Ceza Hukuk Düzeninde Tekerrür	55
3.1.1. 765 Sayılı Mülga Türk Ceza Kanunu'nda Tekerrür Düzenlemesi	55
3.1.2. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Tekerrür Düzenlemesi	56
3.1.3. 765 ve 5237 Sayılı Kanunların Tekerrür Düzenlemesi Yönünden Farklılıkları	57
3.2. Tekerrürün Koşulları	58
3.2.1. Yeni Bir Suçun İşlenmiş Olması Gerekir	58
3.2.2. İkinci Suçun Belirli Bir Süre İçinde İşlenmiş Olması	60

3.2.3. Kesinleşmiş Bir Ceza Hükümünün Bulunması	61
3.2.4. Her İki Suçun da Kasten İşlenmiş Olması	62
3.2.5. Suçun Teşebbüs Aşamasında Kalması Tekerrüre Engel Değildir	62
3.2.6. Tekerrür Sürelerinin İnfazdan Sonra Başlaması	63
3.2.7. Sadece Adli Para Cezası Tekerrüre Esas Alınmaz	63
3.3. Suçta Tekerrür Hükümlerinin Uygulanamayacağı Haller	63
3.3.1. Failin 18 Yaşından Küçük Olması.....	64
3.3.2. Genel Af İle Sonuçlanan Hükümler	64
3.3.3. Fiilin Suç Olmaktan Çıkarılması	64
3.3.4. Kasıtlı ve Taksirli Suçlar Arasında Tekerrür	65
3.3.5. Sırf Askeri Suçlar ile Adli Suçlar Arasında Tekerrür	65
3.3.6. Yabancı Mahkemelerce Verilen Bazı Hükümler	65
3.3.7. Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması (HAGB).....	65
3.3.8. Ertelenmiş Cezalar (Mülga TCK Dönemi)	66
3.3.9. Kabahatler	66
3.3.10. Tazyik ve Disiplin Hapsi ile Güvenlik Tedbirleri	66
3.3.11. Uzlaşma.....	67
3.3.12. Şikayetten Vazgeçme	67
3.3.13. Önödeme	67
3.3.14. Dava Zamanaşımının Dolması.....	67
3.4. Tekerrürün Sonuçları.....	68
3.4.1. Genel Olarak	68
3.4.2. Seçimlik Cezalarda Hapis Cezasına Hükmetme Zorunluluğu	70
3.4.3. Özel İnfaz Rejimi	71
3.4.4. Denetimli Serbestlik.....	76
3.4.5. Tekerrürün Cezanın Ertelenmesine Etkisi.....	81
3.4.6. Tekerrürün Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılmasına Etkisi	82
3.4.7. Tekerrürün Takdiri Hafifletici Nedenlere Etkisi	84
3.4.8. Ceza Tayininde Tekerrür Hükümünün Yeri.....	85
3.4.9. Tekerrürün Örgüt Mensubu ve Terör Suçlarına Etkisi	86
3.4.10. Tekerrür Uygulamasında Aleyhe Değiştirememe İlkesi	88
3.4.11. Tekerrüre Esas Birden Fazla Sabıka Kaydı Bulunması.....	89

3.5. İkinci Kez Mükerrirlik.....	90
3.5.1. İkinci Kez Mükerrirliğin Sonuçları.....	91
3.6. Tekerrürün Zaman Bakımından Uygulanması.....	92
SONUÇ	96
KAYNAKÇA	99

KISALTMALAR

age	: Adı geçen eser
agm	: Adı geçen makale
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
CD	: Ceza Dairesi
bkz.	: Bakınız
c.	: Cümle
C	: Cilt
CGTİHK	: Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun
CİK	: Ceza İnfaz Kanunu
CMK	: Ceza Muhakemeleri Kanunu
dn	: Dipnot
E	: Esas
K.	: Karar
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
m.	: Madde
Mük.	: Mükerrer
No	: Numara
RG	: Resmi Gazete
S	: Sayı
s	: Sayfa
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TCK	: Türk Ceza Kanunu
T	: Tarih
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
vd.	: ve diğerleri
vb.	: ve benzeri
Y.	: Yargıtay
YCGK.	: Yargıtay Ceza Genel Kurulu

SÖZLÜK

5275 Sayılı Kanun: Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun.

Adli Para Cezası: Suç karşılığında hapis cezası yerine veya hapis cezasıyla birlikte hükmedilebilen, mahkûmun belirli bir para ödemesi yükümlülüğünü ifade eden yaptırım türü.

Aleyhe Değiştirme Yasağı (Reformatio in Pejus): Sadece sanık lehine kanun yoluna başvurulmuşsa, önceki hükümden daha ağır bir yaptırım uygulanamamasını ifade eden ceza muhakemesi ilkesi.

CMK: Ceza Muhakemesi Kanunu.

Denetimli Serbestlik: Hükümlünün cezasının bir kısmını toplum içinde denetim ve yükümlülükler altında geçirmesine imkân tanıyan infaz hukuku kurumu.

İkinci Kez Mükerrirlik: Failin mükerrir olduğu hâlde yeniden suç işlemesi durumunda, hakkında daha ağır infaz tedbirlerinin uygulanmasını gerektiren özel bir durum.

İnfaz Hukuku: Mahkemelerce verilen cezaların ve güvenlik tedbirlerinin hangi esaslara göre ve nasıl yerine getirileceğini düzenleyen hukuk dalı.

İnfaz Rejimi: Cezaların yerine getirilme şekli, süreci ve uygulama koşullarını belirleyen sistem.

Mükerrir: Daha önce mahkûmiyetine karar verilmişken, belirli bir süre içinde yeniden suç işleyen kişi.

Mükerrirlere Özgü İnfaz Rejimi: Tekerrür hâlinde suç işleyen hükümlülere uygulanan, daha katı ve özel koşullar içeren infaz sistemini ifade eder.

Suç Politikası: Toplumu suçtan korumak ve suçla mücadele etmek amacıyla belirlenen devlet stratejileri ve uygulamaları bütünü.

Takdiri İndirim: Hâkimin, sanığın lehine cezayı hafifletmesine imkân tanıyan, yasal çerçevede uygulanan indirim yetkisi.

TCK: Türk Ceza Kanunu.

Tekerrür: Bir kişinin mahkûm olduğı bir suçtan sonra, kanunda öngörülen süreler içinde yeni bir suç işlemesi hâli.

GİRİŞ

Ceza hukukunun en temel işlevlerinden biri, birey ile toplum arasındaki hukuki dengeyi koruyarak toplumsal düzeni sürdürülebilir kılmaktır. Bu dengenin korunmasında yalnızca suçluların cezalandırılması değil, aynı zamanda suçun önlenmesi, failin ıslahı ve toplum güvenliğinin temini de merkezi bir rol oynamaktadır. Ancak bazı durumlarda, cezanın birey üzerinde beklenen rehabilite edici ve caydırıcı etkisini göstermediği, failin aynı veya benzeri suçları yeniden işlediği gözlemlenmektedir. İşte bu noktada, hukuk sistemlerinin karşılaştığı en önemli sorunlardan biri olan tekrar eden suçluluk (tekerrür) olgusu gündeme gelmektedir.

Tekerrür, failin daha önce kesinleşmiş bir mahkûmiyete rağmen yeniden suç işlemesi durumunda devreye giren ve hem cezalandırma sürecinde hem de infaz aşamasında özel hükümlerle düzenlenen bir müessesedir. Bu kurum, yalnızca bireysel suça yönelik bir tepki değil; aynı zamanda failin kişisel tehlikeliliğine, cezanın yetersizliğine ve toplumun suçla mücadele refleksine dayanan çok boyutlu bir ceza politikası aracıdır. Türk Ceza Hukuku'nda tekerrür, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 58. maddesinde düzenlenmiş olup, cezanın infaz edilip edilmediğine bakılmaksızın hükmün kesinleşmesini yeterli kabul eden varsayılan (mefruz) tekerrür sistemine dayanmaktadır.

Bununla birlikte, tekerrür müessesesinin ceza adalet sistemindeki etkisi yalnızca hüküm anıyla sınırlı kalmamakta; cezanın infaz rejimini de doğrudan şekillendirmektedir. Bu bağlamda, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 108. maddesinde düzenlenen mükerrirlere özgü infaz rejimi, klasik infaz kurallarından ayrılan sıkılaştırılmış hükümler içermekte; koşullu salıverilme oranlarının yükseltilmesi, zorunlu denetimli serbestlik ve gözlem raporlarıyla desteklenen daha disiplinli bir uygulama öngörmektedir. Bu sistem, mükerrer failerin toplum açısından daha yüksek bir tehlike taşıdığı varsayımına dayanarak bireysel cezalandırmayı yeniden tanımlamakta ve infaz hukukuna özgü bir bireyselleştirme rejimi inşa etmektedir.

Tezin temel amacı, Türk ceza hukukunda tekerrür kurumunun tarihsel, teorik ve sistematik yönlerini incelemek; mükerrirlere özgü infaz rejiminin yasal altyapısını, uygulamadaki sorunlarını ve çözüm yollarını ortaya koymaktır. Bu kapsamda yalnızca

pozitif hukukun hükümleriyle sınırlı kalınmamış; ceza hukukunun temel ilkeleri, suç politikası hedefleri ve insan hakları standartlarıyla birlikte çok yönlü bir değerlendirme yapılmıştır. Özellikle, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadı ve karşılaştırmalı hukuk analizleri yoluyla, mevcut uygulamanın evrensel hukuk değerleriyle ne ölçüde örtüştüğü sorgulanmıştır.

Bu çalışmada kullanılan yöntem, normatif-hukuki yaklaşım olup, literatür taraması, mevzuat incelemesi, yüksek yargı kararlarının analizi ve karşılaştırmalı hukuk yöntemiyle desteklenmiştir. Tezin kurgusu, kavramsal çerçeveden tarihsel gelişime, teorik tartışmalardan infaz rejimi analizine, uygulama sorunlarından çözüm önerilerine uzanan bütüncül bir perspektif içermektedir.

Nihayetinde bu çalışma, yalnızca tekerrür kurumunun teknik bir incelemesini yapmakla kalmamakta; aynı zamanda mükerrirlerin cezalandırılmasında hukuk devleti ilkeleri, ceza adaletinin bireyselleştirilmesi ve toplumun suçla mücadele kapasitesinin artırılması gibi çok boyutlu hedefleri dikkate alarak hem doktrine hem de uygulamaya katkı sağlamayı amaçlamaktadır

1. TEKERRÜR KAVRAMI, TEKERRÜR KURUMUNUN AMACI, TARİHİ, GELİŞİMİ VE TÜRLERİ

1.1. Tekerrür Kavramı

Tekerrür terimi köken itibariyle Arapçadan Türkçeye geçmiş olup, Türk Dil Kurumu tarafından “yeniden olma, yinleme, tekrar etme” anlamlarıyla tanımlanmıştır¹. Ceza hukuku bağlamında ise tekerrür; daha önce işlediği bir suç nedeniyle hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı bulunan kişinin, bu cezanın infazından sonra yeni bir suç işlemesi durumunu ifade eder. Bu sıfatı taşıyan faile ise "mükerrir" denilmektedir².

Tekerrür olgusu, yalnızca ceza hukuku açısından değil, aynı zamanda infaz hukuku, kriminoloji, psikoloji ve sosyoloji gibi disiplinlerde de üzerinde durulan temel kavramlardan biridir³. Ancak kavramın disiplinlerarası niteliğine rağmen, ceza hukukunda “tekerrür” terimi için ortak bir tanım geliştirilmiş değildir. Doktrindeki tanımlama farklılıkları, bu kurumun dayandığı teorik sistemlerin çeşitliliğinden kaynaklanmaktadır⁴.

Nitekim, ceza hukukunda tekerrür kurumunu açıklamak amacıyla geliştirilen farklı sistemler ki bunlara çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde ayrıntılı biçimde yer verilecektir tekerrür kavramının tanımına da doğrudan etki etmektedir. Tekerrürü varsayılan bir durum olarak kabul eden teorilerde (örneğin kusurun ağırlığı teorisi), yalnızca ilk mahkûmiyetin kesinleşmiş olması yeterli görülürken; cezanın yeterli olmadığını varsayan ve gerçek tekerrür sistemine dayanan teorilerde ise, ilk cezanın mutlaka infaz edilmiş olması gerektiği savunulmaktadır.⁵

Bu durum göstermektedir ki, tekerrür kavramına yüklenen anlam, yalnızca teorik bir yaklaşımın değil; aynı zamanda bir ülkenin benimsediği ceza politikalarının da somut bir yansımasıdır⁶. Bu nedenle, bir hukuki kurumun tanımı yapılırken tercih

¹ Türk Dil Kurumu, ‘Tekerrür’, *Türkçe Sözlük*, <https://sozluk.gov.tr>, Erişim Tarihi: 30.04.2025.

² A. Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2009, s. 3.

³ F. Erem, ‘Tekerrür Hakkındaki Kanun Hükümlerinin Tetkiki’, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (AÜHFED)*, cilt: 2, sayı: 2, 1945, s. 191–222.

⁴ İ. Üzülmüş, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2003, s. 4.

⁵ Ç. Arslan ve M. Kaya, *Suçta Tekerrür*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 76.

⁶ İ. Üzülmüş, *Türk Hukukunda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1997, s. 4.

edilen yaklaşım, o ülkenin suçla mücadele yöntemlerini, faile bakışını ve ceza adalet sisteminin önceliklerini doğrudan etkilemektedir⁷

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 58. maddesinin 1. fıkrası şu şekildedir:

“Önceden işlenen suçtan dolayı verilen hüküm kesinleştikten sonra yeni bir suçun işlenmesi hâlinde, tekerrür hükümleri uygulanır. Bunun için cezanın infaz edilmiş olması gerekmez.”

Bu düzenlemeye göre, bir kişinin daha önce işlediği suçtan dolayı hakkında verilen mahkûmiyet kararının kesinleşmesinin ardından tekrar bir suç işlemesi hâlinde, fail hakkında tekerrür hükümleri uygulanacaktır⁸. Kanun açıkça, cezanın infaz edilmediğine bakılmaksızın, hükmün kesinleşmesinin yeterli olduğunu belirtmektedir. Bu durumda yeniden suç işleyen kişi "mükerrir" olarak kabul edilir.

Tekerrür kurumu, failin daha önceki suça rağmen ıslah olmadığını, cezanın birey üzerindeki caydırıcı ve eğitici etkisini göstermediğini varsayar. Bu nedenle mükerrir olan kişiler, ilk kez suç işleyen bireylere göre daha ağır yaptırımlarla karşılaşır. Böylelikle ceza sistemi, tekrar eden suçluluğu önlemeyi ve toplumu korumayı hedefler.⁹

Örnek vermek gerekirse; daha önce hırsızlık suçu nedeniyle mahkûm olmuş bir kişi, hükmün kesinleşmesinden sonra yeniden hırsızlık ya da başka bir suç işlerse, tekerrür hükümleri devreye girer. Bu durumda mahkeme, failin mükerrir olduğunu göz önünde bulundurarak cezanın infazı ve koşullu salıverilme gibi konularda daha sıkı kurallar uygular¹⁰.

Tekerrür, failin ikinci kez işlediği suçun yapısından kaynaklanmadığı gibi, bu yeni suçun kanuni tanımında yer alan bir unsur da değildir. Bu kurumun temelinde, bireyin suça yönelmesinin önlenmesinde ilk uygulanan cezanın yeterli olmaması ve bu nedenle sonraki cezanın daha etkili bir caydırıcılık sağlaması amacı yatmaktadır. Tekerrür, esasen infaz hukukuna ilişkin bir müessesedir¹¹. Ancak,

⁷ F. Erem, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1997, s. 78.

⁸ C. Hocaoglu, *Türk Ceza Hukukunda Tekerrür ve Özel Tehlikeli Suçlular*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2022, s. 5.

⁹ Ç. Arslan ve M. Kayaçipek, *Suçta Tekerrür*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 76.

¹⁰ İ. Üzülmöz, *Türk Hukukunda Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2003, s. 5.

¹¹ M. T. Taner, *Ceza Hukuku Umumi Kısım* (3. Baskı), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1953, s. 493.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 58. maddesi ile birlikte, bu kurum aynı zamanda bir güvenlik tedbiri niteliğinde de ele alınmıştır.

Failin önceden kesinleşmiş bir mahkûmiyetinin bulunmasını ve bu mahkûmiyet sonrasında belirli bir süre içerisinde yeni bir suç işlemesini esas almaktadır¹². Bu yönüyle tekerrür, suçun unsurlarına değil, failin geçmişteki adli siciline bağlı olarak sonuç doğurur.

Tekerrürün hukuki niteliği konusunda, doktrinde ve yargı kararlarında farklı görüşler ileri sürülmekle birlikte, genel kabul gören yaklaşım, tekerrürün bir güvenlik tedbiri niteliği taşıdığı yönündedir¹³. Bu bakış açısına göre, tekerrür uygulamasının amacı, failin toplum açısından taşıdığı tehlikeliliği azaltmak ve yeniden suç işleme riskini kontrol altına almaktır. Dolayısıyla tekerrür, doğrudan cezanın miktarını artıran bir kurum değil, infaz aşamasında ve hüküm kurma sürecinde belirli sonuçlar doğuran bir özel durumdur¹⁴.

Nitekim tekerrür nedeniyle, fail hakkında verilen hapis cezasının infazında koşullu salıverilme oranları artırılmakta, denetimli serbestlik imkanları daraltılmakta ve ceza sonrası denetim tedbirleri zorunlu hâle getirilmektedir¹⁵. Ayrıca seçimlik yaptırımli suçlar bakımından mahkemenin adli para cezası verme takdir yetkisi ortadan kaldırılarak, doğrudan hapis cezası verilmesi zorunlu kılınmaktadır¹⁶. Bu yönüyle tekerrür, klasik anlamda bir ceza artırımı değil, failin yeniden suça yönelmesini önlemek amacıyla getirilen özel bir bireyselleştirme mekanizmasıdır.

Tekerrür kurumunun karma bir yapıya sahip olduğu, hem maddi ceza hukukunda (hükümün kurulması) hem de infaz hukukunda (koşullu salıverilme, denetimli serbestlik) sonuç doğurduğu görülmektedir¹⁷. Bu bağlamda tekerrür,

---

¹² M. Koca ve İ. Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (16. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 687.

¹³ F. Erem, *Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku, Cilt II Genel Hükümler*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Sevinç Matbaası, Ankara, 1971, s. 128.

¹⁴ K. İçel ve S. Donay, *Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Hukuku Genel Kısım, 1. Kitap* (3. Baskı), Beta Yayınları, İstanbul, 1999, s. 69.

¹⁵ İ. Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (19. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 1012.

¹⁶ Ç. Arslan ve M. Kaya, *Suçta Tekerrür*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 255.

¹⁷ C. Hocaoglu, *Türk Ceza Hukukunda Tekerrür ve Özel Tehlikeli Suçlular*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2022, s. 6.

sadece geçmişteki suçların etkisinin devamı olarak değil, aynı zamanda gelecekteki toplumsal güvenlik risklerini azaltmayı hedefleyen önleyici bir tedbir niteliği taşımaktadır.

Sonuç olarak, tekerrür, failin kişisel özelliklerine bağlı olarak uygulanan, cezanın infaz sürecine ve hüküm aşamasına etkide bulunan, karma nitelikli ve güvenlik tedbiri karakteri ağır basan bir müessese olarak Türk ceza hukukunda yerini almıştır.

1.2. Tekerrür Kurumunun Amacı

Tekerrür kurumunun hukuki arka planını ve fonksiyonunu sağlıklı şekilde değerlendirebilmek için, öncelikle bu kurumun hangi ihtiyaçtan doğduğunu anlamak gerekir. Ceza hukukunun temel amacı sadece suç işleyeni cezalandırmak değil; aynı zamanda toplumu suçtan korumak, bireyleri yeniden topluma kazandırmak ve suçun tekrarlanmasını önlemektir. Bu bağlamda tekerrür, suç ve ceza politikası çerçevesinde şekillenen önleyici ve koruyucu mekanizmalardan biridir¹⁸. Suç ve ceza politikası; devletin suçlara karşı geliştirdiği stratejiler bütünü, bu stratejilerin hangi ilkeler doğrultusunda yürütüleceğini ve suç karşısında izlenecek tepkilerin yoğunluğunu belirleyen sistematik bir yaklaşımdır¹⁹. Aynı zamanda ceza politikası, suçların önlenmesi kadar suçluların topluma yeniden kazandırılmasına da odaklanır²⁰.

Tarihsel olarak hiçbir toplumda suç, tamamen ortadan kaldırılamamıştır. Suçun bireysel eğilimler ve toplumsal çatışmaların doğal bir sonucu olduğu görüşü, insanlık tarihi boyunca kabul görmüş bir realite olmuştur²¹. Ancak her bireyin suça yönelme kapasitesi ve eğilimi farklı olduğundan, suçlulara uygulanacak yaptırımlar da bireyselleştirilmelidir. Bu kapsamda, ilk kez suç işlemiş bir kişiyle suç işlemeyi alışkanlık haline getirmiş bir bireye aynı şekilde yaklaşmak, ne adalet ne de toplumsal güvenlik ilkeleriyle bağdaşır²².

¹⁸ A. Önder, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (1. Baskı), Beta Yayınları, İstanbul, 1991, s. 29.

¹⁹ K. İçel ve S. Donay, *Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Hukuku Genel Kısım, I. Kitap* (3. Baskı), Beta Yayınları, İstanbul, 1999, s. 69.

²⁰ A. Önder, *Ceza Hukuku Genel Hükümler, Cilt I*, Beta Yayınları, İstanbul, 1991, s. 29.

²¹ Ç. Arslan ve M. Kaya, *Suçta Tekerrür*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 255.

²² İ. Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (13. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 862.

Tekrar suç işleyen kişilerin toplum açısından daha yüksek risk taşıdığı varsayımına dayanan tekerrür müessesesi, işte bu noktada devreye girer. Tekerrür, suçluya yönelik ceza adaletini bireyselleştirme ve toplum güvenliğini artırma amacı güder. Bu doğrultuda, mükerrir failer için sadece cezanın miktarı artırılmakla kalmaz; aynı zamanda infaz süreci ve infaz sonrası denetim mekanizmaları da farklı kurallara bağlanır²³.

Tekerrürün başlıca amacı, suç işleme eğilimi yüksek olan bireylerin daha etkili yöntemlerle ıslah edilmesini sağlamak ve toplumun korunmasını temin etmektir. Bu amaç, cezanın süresinin artırılması, özel infaz rejimlerinin uygulanması ve denetimli serbestlik gibi araçlarla somutlaşmaktadır²⁴.

Bu bağlamda infaz hukukuna da temas edilmelidir. Zira tekerrür hükümlerinin uygulamada anlam kazanabilmesi, cezaların fiilen yerine getirilmesine, yani infazına bağlıdır. İnfaz hukuku, cezaların hangi esaslara göre uygulanacağını belirleyen hukuk dalı olup hem toplumu suçludan korumayı hem de suçlunun topluma yeniden kazandırılmasını hedefler²⁵. İnfaz sistemleri bu doğrultuda hem pozitif hem de negatif önleme işlevlerini birlikte yürütmeye çalışır. Pozitif önleme, failin topluma uyum sağlamasını ve yeniden suç işlememesini sağlarken; negatif önleme, toplumu suçludan korumayı amaçlar²⁶.

Mükerrirlerin cezasının uzatılması ve toplumdan izole edilmesi, potansiyel tehlikelerin denetim altına alınmasını sağlar. Bu kişilerin diğer hükümlülerden ayrılması ise ceza infaz kurumları içerisinde oluşabilecek olumsuz etkilerin önüne geçerek, diğer hükümlülerin ıslah süreçlerini koruyucu bir işlev görür²⁷.

Ayrıca, mükerrirlerin infaz sürecinde ya da sonrasında çeşitli sosyal, mesleki ve psikolojik destek programlarına tabi tutulması; suçun altında yatan bireysel ve çevresel nedenlerin tespit edilmesi ve giderilmesi açısından önemlidir. Bu tür

---

²³İ. Üzülmöz, *Türk Hukukunda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1997, s. 4.

²⁴K. Mecit, 'Tekerrür, Mükerrirlere Özgü İnfaz Rejimi Uygulaması ve Sonuçları', *Adalet Dergisi*, sayı: 30, 2008, s. 1.

²⁵A. Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, 2009, s. 26–27.

²⁶İ. Üzülmöz, *Tekerrür* (1. Baskı), Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2003, s. 1; A. Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür* (1. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 26–27.

²⁷M. Y. Sağlam, 'İnfaz ve İnfaz Hukuku Kavramları Üzerine Bir İnceleme (1)', *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, sayı: 4, 1995, s. 578–591.

programlar, kişilerin tekrar suç işlemelerinin önüne geçilmesi bakımından kritik bir role sahiptir²⁸.

Nitekim, 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nda tekerrür halinde cezanın artırılmasına ilişkin hükümler, ağırlıklı olarak failin cezalandırılması ve toplumsal korunma amacıyla şekillenmişti. Buna karşın, yürürlükteki 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, mükerrerlerin infazdan sonra denetimli serbestlik tedbirlerine tabi tutulmasını da öngörerek, sadece ceza artırımı değil, aynı zamanda faile yönelik bireysel ve sosyal çözümlemeyi hedefleyen bir yaklaşım benimsemiştir.

Bu yönüyle modern infaz sistemlerinin temel amacı yalnızca bireyin özgürlüğünü sınırlamak değil, aynı zamanda bireyin toplumla yeniden sağlıklı ilişkiler kurmasını mümkün kılmaktır²⁹. Salt cezalandırma yaklaşımı, bireyin dışlanmasına ve daha derin suç sarmallarına sürüklenmesine neden olabilir. Dolayısıyla çağdaş hukuk anlayışı, bireyin yalnızca yükümlülöklere tabi bir fail değil, aynı zamanda temel haklara sahip bir insan olduğunu kabul eder³⁰.

1.3. Tekerrür Kurumunun Tarihi Gelişimi

1.3.1. Genel Olarak

Cezalandırma pratiğı, tarih boyunca sadece işlenen fiile karşılık verilmekle sınırlı kalmamış, failin geçmişine ve suça eğilim düzeyine göre şekillenmiştir. Bu bağlamda tekerrür kurumu, yalnızca bir hukuk tekniğı değil, aynı zamanda suç politikası aracıdır. Her ne kadar modern anlamda sistemli ve kanunlaştırılmış bir “tekerrür” düzenlemesi görece yeni sayılabilecek bir tarihe sahipse de, birden fazla suç işleyen kişilere yönelik daha ağır yaptırımlar uygulanması fikri çok eski dönemlere uzanmaktadır³¹. Tekerrür, gerek toplum düzeninin korunması gerekse suçun tekrarlanmasının önlenmesi amacıyla cezanın ağırlaştırılmasına imkân tanıyan bir

²⁸ Ç. Arslan ve M. Kayañççek, *Suçta Tekerrür*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 255.

²⁹ A. Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, 2009, ss. 27–28.

³⁰ D. Bostan, *Türk Ceza Kanunu ve Vergi Usul Kanunu Kapsamında Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun, 2022, s. 11.

³¹ D. Bostan, *Türk Ceza Kanunu ve Vergi Usul Kanunu Kapsamında Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun, 2022, s. 22.

mekanizma olarak şekillenmiş ve çeşitli hukuk sistemlerinde zamanla farklı biçimlerde yer bulmuştur.

1.3.2. Batı Hukukunda

Batı hukukunda tekerrür kurumunun gelişimi tarihi dönemlere göre farklılıklar gösterdiğinden, bu dönemlere göre kurumun gelişimi alt başlıklar halinde ayrı ayrı incelenmiştir.

1.3.2.1. Roma Hukukunda

Roma Hukuku'nda teknik anlamda bir “tekerrür” düzenlemesi bulunmamakla birlikte, failin suça eğilimi cezanın ağırlaştırılmasında dikkate alınan önemli bir unsurdur. Klasik Roma Hukuku'nda cezaların belirlenmesinde hâkimin takdir yetkisi bulunuyor; failin daha önce suç işlemiş olması cezayı artırma gerekçesi sayılabiliyordu³². Özellikle rüşvet, zimmet ve yalan tanıklık gibi ağır cürümlerde tekrar suç işleyen kişilere karşı daha sert cezalar uygulandığı görülmektedir. Ancak bu uygulamalar sistematik bir “tekerrür” rejimi çerçevesinde değil, münferit vakalar ve fiile göre şekillenmekteydi³³.

Roma dönemine ait hukuk metinlerinde, failin daha önce mahkûmiyet alıp almadığı önem taşımaktaydı. Yani cezaların ağırlaştırılabilmesi için failin ilk suçtan dolayı mahkûm edilmiş olması aranıyordu; bu da modern anlamda tekerrürün öncülü sayılabilecek bir anlayışı ortaya koyar³⁴. Önceki mahkûmiyet yoksa ikinci suç, normal ceza sınırları içinde değerlendiriliyordu. Bu dönemde cezaların içtimai ile ilgili olarak “toplama sistemi” uygulanmakta olup, suçlar arasında sistematik bir tekerrür farkı yapılmaksızın her suç için ayrı ceza verilip infaz edilmekteydi³⁵.

---

³² G. Türkoğlu Özdemir, ‘Roma Hukukunda Rüşveti Engellemeye Yönelik Düzenlemeler’, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, sayı: 9, 2007, s. 1179–1213.

³³ K. İçel ve S. Donay, *Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Hukuku* (1. Baskı), Beta Yayıncılık, İstanbul, 1989, s. 43.

³⁴ H. G. Türkoğlu, *Roma Hukukunda Suç ve Ceza* (2. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 127.

³⁵ S. Dönmezer ve S. Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, Cilt III* (11. Baskı), Beta Yayınları, İstanbul, 1994, s. 128; Ç. Arslan ve M. Kayaçipek, *Suçta Tekerrür*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 25.

Ayrıca Roma Hukuku'nda tekerrür, failin ahlaki yapısına dair bir değerlendirme unsuru olarak görülmekteydi. Özellikle Code de Superexactionibus gibi bazı metinlerde, tekrarlanan suçların ölüm cezası gibi çok ağır yaptırımlara yol açtığı bilinmektedir. Bu anlayışta failin “famosus” yani itibarsız kişi olarak kabul edilmesi ve kölelere özgü cezalarla muamele görmesi dikkat çekicidir. Bu kapsamda, Roma toplumunda mükerririn ahlaki çöküntüsü hem cezai hem sosyal dışlanma sebebi kabul edilmiştir. Hatta bu kişiler için af uygulaması da geçerli sayılmamış; imparatorun af yetkisini kullanmaktan kaçındığı gözlemlenmiştir³⁶.

Roma hukukunun modern tekerrür sistemlerine doğrudan kaynaklık ettiği söylenemezse de, cezalandırmada failin geçmişinin dikkate alınması anlayışının temelleri bu dönemde atılmıştır³⁷.

1.3.2.2. Kilise Hukukunda

Ceza hukukunun tarihsel gelişiminde önemli bir dönemeç olan Kanonik Hukuk, 11. yüzyıldan itibaren hukuk düzeni üzerinde etkili olmaya başlamıştır. Bu dönemde Kilise, yalnızca dini bir kurum olmanın ötesine geçerek hukuki alanda da belirleyici bir güç haline gelmiş; hukukun yorumlanması ve uygulanmasında nihai otorite olarak kendini konumlandırmıştır³⁸. Özellikle suç ve cezanın ahlaki temelleri bağlamında şekillenen bu anlayışta, failin niyeti, manevi durumu ve geçmiş davranışları büyük önem kazanmıştır³⁹.

Bu yaklaşımın doğal bir sonucu olarak, failin daha önce suç işlemiş olup olmaması hususu, cezai yaptırımların belirlenmesinde dikkate alınmaya başlanmıştır. Böylece “tekerrür” kavramı, ilk defa bu dönemde anlam ve içerik kazanmaya başlamıştır⁴⁰. Kanonik Hukuk'ta tekerrür, yalnızca geçmişte işlenen bir suçun tekrarı

---

³⁶ İ. Üzülmaz, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2003, s. 20.

³⁷ Y. Erdoğan, *Türk Ceza Kanununda ve Askeri Ceza Kanununda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2000, s. 5.

³⁸ M. E. Artuk ve A. Gökçen, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (17. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 911.

³⁹ Y. Erdoğan, *Türk Ceza Kanununda ve Askeri Ceza Kanununda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2000, s. 6.

⁴⁰ A. Önder, *Ceza Hukuku Genel Hükümler, Cilt II-III*, Beta Yayınları, İstanbul, 1991, s. 644; İ. Üzülmaz, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2003, s. 23.

anlamında değil; aynı zamanda bireyin ahlaki eğilimlerinin ve ıslaha ne ölçüde açık olduğunun da bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir⁴¹.

Bu sistemde, tekerrürün uygulanabilmesi için bazı koşullar öngörülmekteydi. Özellikle ilk suçtan dolayı fail hakkında bir ceza hükmü verilmiş olması ve ikinci suçun, nitelik veya tür bakımından ilkinin aynısı ya da benzeri olması gerekmektedir. Bazı suçlarda ise bu koşullar aranmaksızın, doğrudan tekrar suç işlenmiş kabul edilerek tekerrür karinesi işletilmiştir⁴². Bu suçların başında ise inanç sistemine aykırı hareket etmek, yani “dinden dönme” gibi fiiller yer almaktaydı.

Kilise Hukuku’nun failin manevi durumunu cezalandırmada belirleyici ölçüt olarak kabul etmesi, modern ceza hukukunda tekerrür kurumunun şekillenmesine doğrudan etki etmiştir. Bu anlayış, günümüzde bireyselleştirilmiş ceza kavramının temellerinden biri olarak değerlendirilmektedir⁴³. Böylece, Kanonik Hukuk’un tekerrüre bakışı; sadece tarihi bir uygulama değil, aynı zamanda modern ceza sistemlerinin kavramsal çerçevesine katkı sunan bir miras niteliği taşımaktadır⁴⁴.

1.3.2.3. Ortaçağ Hukukunda

Ortaçağ’da Kilise’nin hukuki alandaki etkisiyle şekillenen Kanonik Hukuk anlayışı, ceza hukukunun gelişiminde belirleyici olmuş; ancak tekerrür kurumuna yaklaşım, modern ceza hukukundaki genel uygulamalardan farklılık göstermiştir⁴⁵. Bu dönemde tekerrür, her suç için ceza artırımına neden olan genel bir sistematik yerine, yalnızca bazı suçlar açısından daha ağır yaptırımlara gerekçe olarak kabul edilmiştir⁴⁶.

Özellikle mülkiyete yönelik suçlar bu bağlamda ön plandadır. Hırsızlık, sahte belge düzenleme ve yalan yere yemin etme gibi suçlarda failin daha önce aynı suçı işlemiş olması, cezaların ağırlaştırılması için yeterli görülmekteydi. Tekerrürün ceza

⁴¹ K. İçel ve S. Donay, *Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Hukuku Genel Kısım, 1. Kitap* (3. Baskı), Beta Yayıncılık, İstanbul, 1999, s. 43.

⁴² C. H. Kan, ‘Türk Ceza Hukuku’nda Tekerrür’, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, cilt: 123, sayı: 243, 2019, ss. 431–446.

⁴³ Ç. Arslan ve M. Kaya, *Suçta Tekerrür* (1. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 25.

⁴⁴ İ. Üzülmüş, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2003, s. 24.

⁴⁵ M. E. Artuk, A. Gökçen ve A. Yenidünya, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (20. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 986.

⁴⁶ S. Dönmezer ve S. Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, Cilt III* (11. Baskı), Beta Yayınları, İstanbul, 1994, s. 125.

hukukunda bu seçici işlevi, Ortaçağ toplumunun değer yargılarıyla doğrudan bağlantılıydı. Mal varlığına karşı işlenen fiiller, sosyal düzeni tehdit eden temel suç tipleri arasında değerlendirilmiş ve bu nedenle daha sert biçimde cezalandırılmıştır⁴⁷.

Örneğin, tekrarlayan hırsızlık suçlarında failin ölüm cezasına çarptırılması uygulamada oldukça yaygındı. Bu uygulama, özellikle Ortaçağ Alman hukuk sisteminde yaygın bir yaptırım biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı dönemde Alman hukukunda hakaret suçu da, mükerrir fail bakımından daha ağır cezalandırmaya konu ediliyordu. Suçun mağdurun onurunu zedelemesi ve toplum düzenine yönelik bir tehdit olarak algılanması, bu sert yaklaşımı doğurmuştur⁴⁸.

Dolayısıyla Ortaçağ Hukuku'nda tekerrür, cezanın bireyselleştirilmesinden ziyade belirli suçlar için caydırıcılığı artırmak amacıyla kullanılan sınırlı bir enstrüman olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yaklaşım, suç tiplerine göre farklılaştırılmış ceza politikalarının erken örneklerinden biri sayılabilir.

1.3.2.4. Müsterek Ceza Hukukunda

Müsterek ceza hukuku dönemi, tekerrür müessesesinin klasikleşmemiş fakat giderek sistemleşmeye başladığı bir evre olarak değerlendirilebilir. Bu dönemde, özellikle Avrupa'nın çeşitli bölgelerinde suçlulukla mücadelede failerin tekrar suç işleme ihtimali bir "ahlaki bozulma" göstergesi olarak kabul edilmekteydi. Suçlunun birden fazla kez aynı ya da benzer fiilleri gerçekleştirmesi, toplumun düzeni ve dini öğreti açısından daha ağır bir sapkınlık hali olarak algılanıyordu. Bu sebeple, ilk suçun ardından aynı kişinin benzer bir fiili yeniden işlemesi, artık sadece bir hukuk ihlali değil, aynı zamanda düzeltilemez bir karakter zafiyeti olarak da değerlendirilmiştir⁴⁹.

Orta Çağ Fransası'nda hâkim olan anlayış "suçta ısrar, günahı artırır" şeklindeydi. Bu yaklaşıma göre, mükerrir failerin cezalarının daha ağır olması gerektiği kabul edilmiş, failin kişisel özellikleri ya da topluma yeniden kazandırılma ihtimali dikkate alınmamıştır. Tekerrür, failin tehlikeliliğinin değil, sadece suç

⁴⁷ İ. Üzülmöz, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2003, s. 23.

⁴⁸ D. Bostan, *Türk Ceza Kanunu ve Vergi Usul Kanunu Kapsamında Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun, 2022, s. 23.

⁴⁹ Ç. Arslan ve M. Kaya, *Suçta Tekerrür*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 25.

sayısının artmasının doğal sonucu olarak daha ağır cezaların verilmesiyle sonuçlanmıştır⁵⁰.

Bu dönemde hukuki düşünceye önemli katkılar sağlayan glossatörler, “consuetudo delinquendi” yani “suç işlemeye alışkanlık kazanma” kavramını geliştirmişlerdir⁵¹. Glossatörler, mükerrer suç işleyen kimselerin iflah olmazlıkları sebebiyle, suçun tekrarı halinde cezanın biçiminde ve niteliğinde değişiklik yapılması gerektiğini savunmuşlardır. Örneğin, ilk suç nedeniyle para cezası verilirken, aynı suçun tekrarı durumunda beden cezalarına, sonraki tekrarlarında ise ölüm cezasına hükmedilmesi gerektiği yönünde görüşler geliştirmişlerdir⁵².

Bu dönemin ceza pratiğinde en dikkat çekici uygulama, failin tekrarlayan suçları nedeniyle cezalandırılması hususunda hâkimin oldukça geniş bir takdir yetkisine sahip olmasıdır. Hatta bu yetki, failin suça meyilli kişiliği doğrultusunda cezaların tahmin edilemeyecek şekilde ağırlaştırılmasına imkân vermekteydi⁵³.

Kanonik hukukta ise tekerrür kavramı, suçlunun sübjektif hâlinin değerlendirilmesine dayanan bir zemin kazanmıştır. İslam hukukunda olduğu gibi burada da tekrar eden suçluluk, failin ıslah edilemez olduğu anlamına gelmiş ve bu nedenle cezanın artırılmasının gerekçesi olarak değerlendirilmiştir. Bu dönemde “recidere” kavramı ortaya çıkmış ve Fransız hukukuna “récidive” terimi bu kavramdan geçmiştir⁵⁴.

Eski Fransız hukukunda ise tekerrür müessesesinden ziyade, ilk olarak suçun yinelenmesi yani “réitération” kavramı üzerinde durulmuştur. Bu anlayışta, kişinin suç işlemeyi bir alışkanlık hâline getirmesi, onun ahlaki olarak düşkünleştiği ve topluma zarar verdiği kanaatini doğurmuş, bu durumda kişiye daha ağır cezalar verilmesi gerektiği düşünülmüştür.

Bu dönemde hukuk birliğinin olmaması ve farklı bölgelerde farklı senyörlüklerce uygulanan hukuki normlar sebebiyle, tekerrür konusunda yeknesak bir düzenleme bulunmamaktadır. Fransa’nın farklı bölgelerinde farklı senyörlere ait

⁵⁰ Y. Erdoğan, *Türk Ceza Kanununda ve Askeri Ceza Kanununda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2000, ss. 6–7.

⁵¹ İ. Üzülmöz, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2003, ss. 22–23.

⁵² İ. Üzülmöz, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2003, s. 21.

⁵³ A. Önder, *Ceza Hukuku Genel Hükümler, Cilt II–III*, Beta Yayınları, İstanbul, 1991, s. 645

⁵⁴ İ. Üzülmöz, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2003, s. 23.

hukuk düzenleri geçerliydi ve kralın otoritesi yalnızca sınırlı coğrafyalarda uygulanabilmekteydi. Bu nedenle tekerrürle ilgili düzenlemeler dağınık ve bölgesel kalmış, merkezî bir sistematik oluşturulamamıştır.⁵⁵

17.yüzyıla gelindiğinde ise Fransız Monarşisi'nin güç kazanmasıyla birlikte ülkede hukukbirliği sağlanmaya başlanmıştır. Bu dönemde mükerrir failerin sabıkalı olup olmadıkları kolayca tespit edilebilmekteydi. Failin vücuduna damga basılması, organlarının kesilmesi gibi fiziksel cezalar, bir tür sabıka kaydı işlevi görmüştür. Böylece mükerrerlik, görsel ve fiziksel izlerle belgelenmiş olmaktadır.

Bu dönemde tekerrür hükümleri yalnızca cürümler için öngörülmüş olup, suçun ağırlığı ile cezanın türü arasında doğrudan bir ilişki kurulmuştur. Örneğin, bir kez kürek cezasına çarptırılmış olan bir fail, sonradan daha ağır bir suç işlerse doğrudan ölüm cezasına mahkûm edilmekteydi. Bu anlayışın temelinde, failin topluma zararlı ve onarılamaz bir kişilik yapısına sahip olduğu düşüncesi yatmaktadır.

Nihayet, Fransız hukuk geleneği içinde yer alan 1669, 1724 ve 1774 tarihli emirnameler, tekerrür hâlinde verilecek cezanın ya türünün değişmesi ya da miktarının artmasını zorunlu kılmıştır. Bu düzenlemeler, failin toplumsal statüsünü tamamen yitirmesine ve haklardan mahrum bırakılmasına neden olmuş, bazı durumlarda mükerririn evine el konulması ve yargılamasının yüksek dereceli mahkemelerde yapılması gibi uygulamaları da beraberinde getirmiştir⁵⁶.

Müşterek ceza hukuku döneminin sonunda artık tekerrür müessesesinin daha sistemli hale geldiği ve ceza hukukunun genel ilkeleri arasında yer almaya başladığı görülmektedir. Her ne kadar cezanın artırılmasında failin kişiliği ve suça eğilimli yapısı gerekçe gösterilse de, modern anlamda tekerrürün genel bir ağırlatıcı neden olarak sistematik biçimde kabul edilmesi sonraki dönemlere bırakılmıştır.⁵⁷

---

⁵⁵ M. S. Altunç, *Ceza Hukukunda Tekerrür*, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 17.

⁵⁶ S. Dönmezer ve S. Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, Cilt III* (11. Baskı), Beta Yayınları, İstanbul, 1994, s. 128.

⁵⁷ M. S. Altunç, *Ceza Hukukunda Tekerrür*, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 23.

1.3.2.5. Çağdaş Ceza Hukuku Döneminde

1.3.2.5.1. Fransız Hukuku

Tekerrür kurumunun tarihsel gelişiminde Fransız ceza hukuku önemli bir yer tutar. 1781 yılında Muyart de Vouglans, aynı neviden suçların tekrarı hâlinde cezanın artırılmasını savunmuş ve farklı türden suçlarda bu artırımın uygulanmaması gerektiğini ileri sürmüştür⁵⁸. 1789 Fransız Devrimi sonrasında ise tekerrür, bireyin suçluluğunun ötesinde toplum güvenliği açısından ayrıca ele alınması gereken müstakil bir problem olarak değerlendirilmiştir.⁵⁹

Devrim sonrasında kabul edilen kanunilik ilkesi doğrultusunda, mahkemeler tekerrürü farklı şekillerde yorumlamış; mükerrir ise genellikle kanunun gerekliliklerini içselleştirememiş ve bu nedenle birden fazla kez ihlal eden birey olarak tanımlanmıştır.⁶⁰ Bu anlayışa göre mükerririn, sonraki suçu işlemekten önce daha ağır sonuçlarla karşılaşabileceği hususunda uyarılması gerektiği de ifade edilmiştir.

Tekerrüre ilişkin ilk kapsamlı yasal düzenleme 1791 yılına tarihlenen iki kanunla getirilmiştir. 22 Temmuz 1791 tarihli Kanun, cünhalar açısından özel tekerrürü benimsemiş ve tekerrür hâlinde cezanın iki katına çıkarılmasını öngörmüştür. Ayrıca, mükerrirlerin yargılanmasının daha üst dereceli mahkemelerce yapılması gerektiği hükme bağlanmıştır. Aynı yıl yürürlüğe giren 1791 Ceza Kanunu ise tekerrürü genel bir ağırlaştırıcı neden olarak düzenlemiş ve mükerrirler için ömür boyu sürgün cezası getirmiştir. Bu düzenleme ile mükerrirlerin Fransa'dan uzaklaştırılarak kolonilerde tarımsal faaliyetlerde bulunmaları ve topluma yeniden kazandırılmaları amaçlanmıştır.⁶¹

1795 Ceza Kanunu'nda ise cünhalar bakımından süreli ve özel tekerrür öngörülmüş, bir yıllık süre şartı kabul edilmiştir. Bu süre 1799 yılında yapılan değişiklikle üç yıla çıkarılmıştır. 1802 yılında ömür boyu sürgün cezası kaldırılmış,

---

⁵⁸ Y. D. Duru Özcan, *Suçta Tekerrür ve Hukuki Sonuçları*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2020, s. 29.

⁵⁹ M. S. Altunç, *Ceza Hukukunda Tekerrür*, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 21.

⁶⁰ İ. Üzülmüş, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2003, s. 26

⁶¹ M. S. Altunç, *Ceza Hukukunda Tekerrür*, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 28.

bunun yerine mükerrirlerin omuzlarına "R" harfinin dağlanması uygulaması getirilmiştir.

1810 tarihli Ceza Kanunu ile birlikte tekerrür, daha kapsamlı bir biçimde düzenlenmiş ve failin suça karşı eğilimini yansıttığı gerekçesiyle cezaların artırılmasını haklı kılan bir kurum olarak ele alınmıştır. Kanunun 56 ila 58. maddelerinde düzenlenen hükümlere göre, suç türüne göre cezaların niteliği değişmekte ve artan yaptırımlar uygulanmaktadır. Kabahatler açısından üçlü bir ayırım benimsenmiş, mükerrirler için öngörülen hapis süresi kabahatin sınıfına göre farklılaştırılmıştır.

1832 yılında yapılan değişlikle birlikte tekerrür hâlinde cezanın artırılması hâkimin takdirine bırakılmış ve tekerrürün uygulama alanı daralmıştır. Ancak 1863 yılında bu yaklaşım terk edilmiş ve tekerrür hâlinde cezanın ağırlaştırılmasının zorunluluğu yeniden getirilmiştir. Bu değişikliğin gerekçesi, mükerrirler hakkında hafifletici sebeplerin uygulanmasının cezanın caydırıcılık işlevini ortadan kaldırmasıdır.

1885 tarihli Kanun, mükerrirler için yeniden ömür boyu sürgün cezası öngörmüştür. Bu ceza, belli sayıda suçun tekrarı hâlinde uygulanmış ve bu durum mükerririn topluma kazandırılmayacağına dair bir karine olarak deđerlendirilmiřtir⁶². Uygulama, suçluların kolonilere gönderilmesi ve orada yaşamaya mecbur bırakılması şeklinde tezahür etmiştir. Ancak bu yaklaşım, suçluluğu azaltmak yerine cezalandırma amacına yöneldiği gerekçesiyle eleştirilmiştir.

1994 yılında yürürlüğe giren Fransız Ceza Kanunu, tekerrürü 132-8 ila 132-15. maddeleri arasında ayrıntılı şekilde düzenlemiştir. Buna göre, önceki mahkûmiyet cürüm veya en az 10 yıl hapis gerektiren bir cünha ise, sonraki suç 20 ila 30 yıl hapis gerektiriyorsa fail ömür boyu hapisle cezalandırılabilir. Bu hâlde süresiz ve genel tekerrür uygulanmakta olup, suçların aynı neviden olması veya belirli bir sürede işlenmiş olması aranmaz⁶³.

---

⁶² Y. D. Duru Özcan, *Suçta Tekerrür ve Hukuki Sonuçları*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2020, s. 29.

⁶³ M. S. Altunç, *Ceza Hukukunda Tekerrür*, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 27.

Eğer sonraki suç 10 yıl hapis cezasını gerektiriyorsa, cezanın üst sınırı iki katına çıkarılır. Ancak bu durumda tekerrürün uygulanabilmesi için sonraki suçun, önceki mahkûmiyetin infazından veya zamanaşımından itibaren on yıl içinde işlenmiş olması gereklidir. Cünhalar arasında ise özel tekerrür uygulanır; suçların aynı olması ve suçun beş yıl içinde işlenmesi gerekir. Kabahatlerde de özel tekerrür kabul edilmiş olup süre bir yıldır .

Tüzel kişiler bakımından da tekerrür hükümleri düzenlenmiştir. Tüzel kişilerin yapısını değiştirerek tekerrür hükümlerinden kaçınmaları "tekerrür yolsuzluğu" olarak nitelendirilmiş ve bu durumun önüne geçilmiştir (Fr. CK. m. 132-12 vd.). Bu hâllerde ceza on katına kadar artırılabilmekte; süresiz ya da süreli tekerrür koşulları suçun ağırlığına göre değişmektedir.

1.3.2.5.2. İtalyan Hukukunda

İtalyan ceza hukukunda tekerrür kurumunun gelişimi, 1786 tarihli Toskana Ceza Kanunu ile başlamıştır. Bu kanun, hem gerçek hem de özel tekerrür sistemini benimsemiş ve tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için önceki ve sonraki suçların aynı olması ve sonradan verilen cezanın infaz edilmesi koşulunu aramıştır. Ayrıca, süreli tekerrür sistemi benimsenmiş ve beş ila on yıl arasında değişen süreler öngörülmüştür.⁶⁴

1859 tarihli Sardunya Ceza Kanunu ile bu yaklaşım terk edilerek süresiz ve mefruz (varsayılan) tekerrür sistemine geçilmiştir. Bu sistemde cezanın infaz edilip edilmediğine bakılmaksızın, mahkûmiyet kararı tekerrür için yeterli sayılmıştır.⁶⁵

İtalya'nın birleşmesinden sonra yürürlüğe giren ve modern İtalyan Ceza Kanunu'nun temelini oluşturan 1889 tarihli Zanardelli Kanunu, tekerrürü 80 ila 84. maddeler arasında düzenlemiştir. Bu hükümler genel ve özel tekerrür ayrımı yapmış, tekerrürün tekerrürü, aynı cins suçlar ve tekerrüre esas teşkil etmeyecek mahkûmiyetler açık biçimde tanımlanmıştır⁶⁶. Ayrıca, cezası infaz edilmekteyken yeniden suç işleyen mükerrirlere yönelik hükümler de bu kanunda yer almıştır.

⁶⁴ Ç. Arslan ve M. Kayaççek, *Suçta Tekerrür*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 29.

⁶⁵ İ. Üzülmöz, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 30.

⁶⁶ F. Erem, 'Tekerrür Hakkındaki Kanun Hükümlerinin Tetkiki', *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt: 2, sayı: 2, 1945, ss. 191–222.

1930 tarihli Rocco Kanunu ise İtalyan Pozitivist Okulu'nun etkisiyle hazırlanmış ve yalnızca ceza değil, aynı zamanda güvenlik tedbirlerini de içeren karma bir sistemi benimsemiştir. Ancak tekerrür hâlinde sadece cezanın artırılması yoluna gidilmiş, güvenlik tedbirleriyle doğrudan ilişkilendirilmemiştir.

Rocco Kanunu'nun 99. maddesine göre, daha önce suçtan mahkûm olmuş bir kişinin tekrar suç işlemesi hâlinde, bu ikinci suçtan verilecek ceza altıda bir oranında artırılabilir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise ağırlaştırıcı tekerrür hâlleri düzenlenmiştir⁶⁷. Buna göre, önceki ve sonraki suç aynı nitelikteyse, sonraki suç ilkinden itibaren beş yıl içinde işlenmişse ya da önceki cezanın infazı sırasında işlenmişse, cezanın üçte birine kadar artırılması öngörülmüştür. Bu durumların bir arada gerçekleşmesi hâlinde artırma oranı yarıya kadar çıkabilmektedir.

Zamanla, Rocco Kanunu'ndaki zorunlu artırımlar ihtiyari hâle getirilmiş ve hâkime geniş takdir yetkisi tanınmıştır. ⁶⁸Bu değişimle birlikte hâkimin, tekerrür hâlinde dahi cezanın artırılmasına karar vermemesi mümkün olmuştur. Bu konuda Pisapia, hâkimin benzer nitelikte olmayan suçlar arasında tekerrürü kabul etmeme yetkisine sahip olduğunu belirtmiştir⁶⁹.

2005 yılında yürürlüğe giren 251 sayılı "Ex Cirielli" Kanunu ile tekerrür hükümleri yeniden düzenlenmiştir. Bu Kanun ile taksirli olmayan suçlar arasında genel tekerrür mümkün hâle getirilmiş, özel tekerrür veya ağırlaştırılmış tekerrür hâllerinde ise cezanın üçte bir yerine yarıya kadar artırılabilceği kabul edilmiştir. Ayrıca, 99. maddenin beşinci fıkrasında bazı tekerrür durumlarında zorunlu ceza artırımını yeniden getirilmiştir.

Ancak İtalyan Anayasa Mahkemesi 2007 tarihli ve 192 sayılı kararında, 99. maddenin üçüncü ve dördüncü fıkralarında öngörülen zorunlu artırımların anayasaya aykırı olmadığını değerlendirmiş, buna karşın hâkimin tekerrürün mahiyetine göre değerlendirme yapma yetkisini de zayıflatmamıştır⁷⁰.

---

⁶⁷ Y. Erdoğan, *Türk Ceza Kanununda ve Askeri Ceza Kanununda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2000, s. 9.

⁶⁸ İ. Üzülmüş, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 26

⁶⁹ D. Bostan, *Türk Ceza Kanunu ve Vergi Usul Kanunu Kapsamında Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun, 2022, s. 26.

⁷⁰ D. Bostan, *Türk Ceza Kanunu ve Vergi Usul Kanunu Kapsamında Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun, 2022, s. 26.

1.3.2.5.3. Alman Hukukunda

Alman ceza hukukunda tekerrür kurumu, ilk kez 1751 yılında yayımlanan Codex Juris Bavarici adlı düzenlemede cezayı artırıcı özel bir neden olarak yer almıştır. Ancak 19. yüzyıl boyunca Alman coğrafyasında yeknesak bir düzenleme bulunmamakta, farklı bölgelerde tekerrüre ilişkin değişik kurallar uygulanmaktaydı. Kimi eyaletlerde tekerrür genel bir ağırlaştırıcı neden olarak kabul edilirken, kimi yerlerde sadece belirli suçlar için uygulanmaktaydı⁷¹. Aynı şekilde, bazı bölgelerde mahkûmiyet kararı yeterli sayılırken, diğerlerinde cezanın infaz edilmesi koşulu aranıyordu⁷².

19. yüzyıl ortalarında Prusya Devleti'nin hukuk sistemi baskın hâle gelmiş ve 1851 tarihli Prusya Ceza Kanunu, 1870 yılında Kuzey Alman Konfederasyonu'nun ceza kanunu olarak kabul edilmiştir. Bu kanun daha sonra 1871 yılında Almanya İmparatorluğu'nun kuruluşuyla İmparatorluk Ceza Kanunu adını almıştır. Bu dönemde Fransız 1810 Ceza Kanunu'nun etkisi açıkça görülmektedir⁷³.

Alman Ceza Kanunu'nda tekerrür uzun süre boyunca belirli suçlar açısından cezayı artırıcı özel bir neden olarak düzenlenmiş, özellikle mülkiyete karşı suçlar (hırsızlık, dolandırıcılık, yağma vb.) bakımından uygulanmıştır. 1962 yılına kadar bu suçlar yönünden etkili olan tekerrür müessesesi, bu tarihten itibaren daha genel bir ağırlaştırıcı neden olarak ele alınmıştır. Önce 17. maddede yer alan düzenleme daha sonra 48. maddeye aktarılmış ve 1986 yılına kadar yürürlükte kalmıştır.⁷⁴

1986 yılında Alman Ceza Kanunu'nun 48. maddesi yürürlükten kaldırılmıştır. Bu hükme göre tekerrür hâlinde cezanın artırılabilmesi için; failin daha önce en az iki kasti suçtan mahkûm edilmiş olması, bu suçlardan dolayı en az üçer aylık hapis cezası infaz etmiş bulunması ve sonradan işlenen suçun da kasıtlı ve asgari bir yıllık ceza gerektirmesi şartları aranmaktaydı. Bu şartlar sağlandığında, sanığın işlediği yeni suç için asgari altı ay hapis cezası verilmesi zorunlu hâle gelmekteydi. Ayrıca 47. madde gereği bu durumda para cezasına hükmedilmesi mümkün değildi.⁷⁵

⁷¹ İ. Üzülmmez, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 24..

⁷² M. E. Artuk ve A. Gökçen, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (17. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 912.

⁷³ İ. Üzülmmez, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 26.

⁷⁴ M. Koca ve İ. Üzülmmez, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (2019), Seçkin Yayıncılık, Ankara, s. 652.

⁷⁵ İ. Üzülmmez, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 23.

Ancak bu sistemin sertliği, özellikle basit suçlar bakımından da asgari altı aylık hapis cezasının öngörölmesi, ceza adaleti açısından orantısız olarak değeriendirilmiş ve mağdura verilen zarar ile cezanın ağırlığı arasında denge bozulduğu gerekçesiyle eleştirilmiştir. Bu nedenlerle 1986 yılında tekerrürle ilgili 48. madde tamamen ilga edilmiştir⁷⁶.

Her ne kadar 48. madde yürürlükten kaldırılmış olsa da, Alman Ceza Kanunu'nun 46. maddesi gereğince, failin geçmiş yaşantısı, karakteri ve suç işlemeye eğilimi cezanın belirlenmesinde dikkate alınması gereken hususlar arasında sayılmıştır. Böylece tekerrür kavramı doğrudan bir ağırlaştırıcı neden olarak düzenlenmemiş olsa da, dolaylı biçimde cezanın tayininde etkili olmaya devam etmektedir.⁷⁷

1.3.2.5.4. İsviçre Hukukunda

İsviçre'de tekerrür kurumunun gelişimi, ilk olarak 1799 yılında Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte kabul edilen müşterek nitelikteki Ceza Kanunu ile başlamıştır. Bu kanun, esasen 1791 tarihli Fransız Ceza Kanunu'nun bir çevirisi niteliğinde olup, 35 ve 36. maddelerinde cürümlerin tekrarı bağlamında tekerrür hükümlerine yer vermektedir.

1830 yılından itibaren kantonlar kendi ceza kanunlarını oluşturmaya başlamış, Fransızca konuşulan kantonlar Fransız modelini, Almanca konuşulan kantonlar ise Alman ceza hukukunu örnek almışlardır. Bu durum, İsviçre'de tekerrür düzenlemelerinin bölgesel düzeyde farklılık göstermesine neden olmuştur. Ayrıca, bazı kantonlar Avusturya-Macaristan ceza hukuku sisteminden de etkilenmiştir.

Federal düzeyde ilk Ceza Kanunu 1853 yılında yürürlüğe girmiştir. Ancak bu kanun yalnızca devletin iç ve dış güvenliğini tehdit eden fiilleri kapsamaktaydı ve genel suç tipleri ile tekerrüre ilişkin düzenlemeler içermemekteydi. Tekerrüre ilişkin kapsamlı düzenlemeler ise, 1937 yılında Federal Meclislerde kabul edilen ve 1942 yılında yürürlüğe giren İsviçre Ceza Kanunu ile getirilmiştir.

---

⁷⁶ A. Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, 2008, s. 54.

⁷⁷ M. S. Altunç, *Ceza Hukukunda Tekerrür*, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 31.

1937 tarihli İsviçre Ceza Kanunu'nun 67. maddesine göre, hapis cezasının infazından itibaren beş yıl içinde yeni bir suç işlenmesi hâlinde tekerrür hükümleri uygulanabilmekteydi. Ayrıca, mahkûmiyetin yurtdışında gerçekleşmiş olması, İsviçre kamu düzenine aykırı olmadığı sürece tekerrür uygulamasına engel teşkil etmemekteydi⁷⁸.

Kanunun bu hükmü, hâkime cezayı yasal sınırın üst sınırına kadar artırma yetkisi vermektedir. Özellikle cürüm niteliğindeki suçlarda bu artırım yirmi yıla kadar çıkabilmekteydi. Ancak bu düzenleme, cünha ve kabahat niteliğindeki suçlar açısından yeterince etkili olmamış, mükerrirlere yönelik uygulamalarda ciddi bir fark yaratmamıştır. Para cezaları açısından ise tekerrür hükümleri uygulanmamıştır.

Bu sistem, ceza adaleti açısından zamanla eleştirilmeye başlanmıştır. Özellikle aynı suça ilişkin unsurların birden fazla kez dikkate alınmasının çifte değerlendirme yasağına aykırılık oluşturduğu ileri sürülmüştür. Bu doğrultuda, 13 Aralık 2002 tarihli Federal Kanun ile Ceza Kanunu'nun genel hükümler başlıklı birinci kitabı yeniden düzenlenmiş ve bu değişiklikler 1 Ocak 2007 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Yeni düzenlemeyle birlikte, Ceza Kanunu'nda tekerrür müstakil bir ağırlaştırıcı neden olarak yer almaktan çıkarılmıştır. Ancak bu durum, failin geçmiş yaşantısının ceza tayininde dikkate alınmayacağı anlamına gelmemektedir. Nitekim, İsviçre Ceza Kanunu'nun 47. maddesi hâkime cezayı belirlerken failin kişiliği, sosyal geçmişi ve daha önceki mahkûmiyetleri gibi unsurları dikkate alma yükümlülüğü getirmiştir.

Dolayısıyla, tekerrür artık doğrudan bir ceza artırımını nedeni olmasa da, özellikle cezanın ertelenmesi gibi kurumların uygulanmasında etkili olmaya devam etmektedir. Bu yaklaşım, bireyin yeniden suç işleme riskini göz önünde bulundurarak daha bireyselleştirilmiş bir ceza politikasına geçişi temsil etmektedir.

1.3.2.5.5. Değerlendirme

Yeni Zamanlar Ceza Hukuku Dönemi'nde tekerrür müessesesi, suç politikalarının şekillenmesinde temel bir rol oynamış ve zamanla farklı hukuk

---

⁷⁸ İ. Üzülmöz, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 29.

sistemlerinde özgün biçimlerde gelişmiştir. Fransız hukukunda, tekerrür başlangıçta aynı neviden suçların tekrarı için öngörülmüşken, zamanla genel bir ağırlaştırıcı neden olarak kabul edilmiş ve mükerrerlerin toplum dışına sürgün edilmesi gibi oldukça ağır tedbirler öngörülmüştür. 1994 tarihli Ceza Kanunu ile birlikte, sistematik ve ayrıntılı bir düzenlemeye gidilerek hem gerçek kişiler hem de tüzel kişiler bakımından geniş bir uygulama alanı sağlanmıştır.

Tekerrür müessesesi, ceza hukukunun tarihsel evriminde yalnızca mükerrer suç işleyenlerin cezalandırılmasına ilişkin teknik bir araç değil, aynı zamanda suç politikalarının şekillendirilmesinde belirleyici bir enstrüman olarak ortaya çıkmıştır. Yeni Zamanlar Ceza Hukuku Dönemi olarak adlandırılan dönemde, özellikle modern devletin ceza hukukunu rasyonelleştirme çabaları bağlamında, tekerrür kurumu farklı hukuk sistemlerinde özgün biçimlerde sistematize edilmiştir. Bu süreçte, kamu düzeninin tesisi, toplumsal güvenliğin sağlanması ve failerin ıslahı gibi çok yönlü amaçlara hizmet eden bir yapıya bürünmüştür.

Fransız ceza hukukunda tekerrür, tarihsel olarak ilk kez 19. yüzyılda aynı türden suçların tekrar edilmesi hâlinde uygulanan bir ağırlaştırma nedeni olarak gündeme gelmiştir. Ancak zamanla yalnızca suç türünün benzerliği değil, failin genel suç eğilimi esas alınarak tekerrür, ceza hukukunda genel bir ağırlaştırıcı sebep haline getirilmiştir. Bu bağlamda Fransız hukuk doktrininde, failin suça meyilli kişilik yapısı esas alınarak toplumu koruma refleksiyle mükerrer suçlulara karşı çok sert yaptırımlar benimsenmiş; özellikle 1854 tarihli kanunla mükerrerlerin toplum dışına sürgün edilmesi gibi oldukça ağır ve tartışmalı tedbirler devreye sokulmuştur. Bu durum, ceza hukukunun koruyucu değil, dışlayıcı yönünü pekiştiren bir örnek olarak değerlendirilmiştir. Fransız ceza sistemindeki bu sert yaklaşım, 1994 yılında yürürlüğe giren yeni Ceza Kanunu ile birlikte daha sistematik ve ölçülü hale getirilmiştir. Yeni düzenleme hem gerçek kişiler hem de tüzel kişiler açısından tekerrür hükümlerini ayrıntılı biçimde ele alarak, uygulamada birlik ve öngörülebilirliği sağlamayı amaçlamıştır. Bu sistem, aynı zamanda modern suç teorileri ışığında failin bireysel özelliklerine daha fazla alan tanımıştır.

Öte yandan İtalyan ceza hukukunda tekerrür, Fransız sistemine kıyasla daha birey odaklı bir yaklaşımla ele alınmıştır. Özellikle 19. yüzyılın sonlarında etkili olan

Pozitivist Okul'un görüşleri doğrultusunda, failin yalnızca işlediği suçun niteliğine göre değil, aynı zamanda kişilik özelliklerine, sosyal çevresine ve yeniden suç işleme potansiyeline göre değerlendirilmesi gerektiği düşüncesi hâkim olmuştur. Bu anlayış doğrultusunda, İtalyan hukukunda mükerrer suçlular hakkında cezaların artırılmasının yanı sıra, failin ıslahına yönelik güvenlik tedbirleri de önemli bir yer tutmuştur. Ancak buna rağmen, tekerrür hâlinde uygulanan cezaların artırılması, İtalyan hukukunda uzun yıllar boyunca temel yaklaşım olmaya devam etmiştir

Bu yüzden İtalyan ceza hukukunda ise tekerrürün gelişimi daha çok cezaların bireyselleştirilmesi çerçevesinde ele alınmıştır. Pozitivist okulun etkisiyle suçluların ıslahına yönelik güvenlik tedbirleri gündeme gelmiş, ancak tekerrür uygulamasında ceza artırımını ön planda tutulmuştur. 2005 tarihli Ex Cirielli Kanunu ile birlikte ağırlaştırılmış tekerrür hükümleri genişletilmiş, ancak Anayasa Mahkemesi kararları ile hâkimin takdir yetkisi de korunmuştur.

2005 yılında yürürlüğe giren Ex Cirielli Kanunu ile birlikte İtalyan ceza hukukunda tekerrüre ilişkin düzenlemeler önemli ölçüde değiştirilmiştir. Söz konusu yasa ile ağır suçlara karışan ve tekrar suç işleyen sanıklar bakımından ceza artırımını zorunlu hale getirilmiş, böylece hâkimlerin takdir yetkisi sınırlandırılmıştır. Bu düzenleme, kamuoyunda suçla mücadele bakımından olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmiş olsa da yargı organlarının eleştirisini de beraberinde getirmiştir. Özellikle İtalyan Anayasa Mahkemesi, bireylerin anayasal haklarının korunması ve cezaların bireyselleştirilmesi ilkesi doğrultusunda, bu alanda hâkime tanınan takdir yetkisinin tamamen ortadan kaldırılamayacağını vurgulamış ve Ex Cirielli Kanunu'nun bazı hükümlerini iptal etmiştir. Bu kararlar, İtalya'da ceza adaletinin yalnızca toplumu koruma amacıyla değil, aynı zamanda failin kişisel özelliklerini dikkate alan bir sistemle yürütülmesi gerektiği anlayışını pekiştirmiştir.

Alman ceza hukukunda tekerrür, bir dönem belirli suçlar açısından zorunlu hapis cezasına yol açan katı düzenlemelerle uygulamaya konulmuşsa da bu yaklaşım 1986 yılında terk edilmiştir. Günümüzde failin geçmişi, karakteri ve suç geçmişi gibi unsurlar doğrudan ağırlaştırıcı neden olmasa da ceza tayininde dikkate alınmakta, bu da bireyselleştirilmiş ceza adaletine hizmet etmektedir.

Netice itibariyle, tekerrür müessesesi hem Fransız hem de İtalyan ceza hukuklarında toplumsal düzeni sağlama amacıyla gelişmiş olmakla birlikte, farklı tarihsel ve teorik yaklaşımlarla şekillenmiştir. Fransız hukukunda mükerrer suçlulara yönelik daha sert ve dışlayıcı önlemler öne çıkarken, İtalyan hukukunda bireyselleştirme ve ıslah öncelikli bir yol izlenmiştir. Ancak her iki sistemde de, zamanla ortaya çıkan anayasal ilkeler ve insan haklarına dayalı eleştiriler sonucunda, tekerrürün uygulanmasında daha dengeli ve ölçülü bir anlayışın benimsendiği görülmektedir.

İsviçre hukukunda ise tekerrür uzun süre bağımsız bir ağırlaştırıcı neden olarak uygulanmış, ancak 2007 yılında yürürlüğe giren yeni sistemle birlikte doğrudan artırıcı etki ortadan kaldırılmıştır. Bunun yerine failin geçmiş yaşantısının cezanın bireyselleştirilmesinde dikkate alınması öngörülmüş ve böylece tekerrür daha çok değerlendirme unsuru hâline getirilmiştir.

Bu dört farklı hukuk sisteminde tekerrür müessesesinin geçirdiği evrim, her bir sistemin suçluya, topluma ve cezanın fonksiyonuna bakış açısını da yansıtmaktadır. Genel olarak bakıldığında, klasik dönemlerde tekerrür ağır cezai yaptırımların gerekçesi olurken, modern ceza hukukları bu kurumu daha esnek, bireysel özelliklere duyarlı ve toplumsal yeniden uyum sağlama ilkelerine dayalı biçimde yorumlamaya yönelmiştir.

1.3.3. Türk Hukukunda

Türk Hukukunda tekerrür konusunun ele alınacağı bu alt başlıkta, İslamiyet'in kabulünün diğer pek çok alanda olduğu gibi hukuk tarihinde ve kurumlarında yarattığı büyük değişimler göz önünde bulundurularak tarihsel süreç içerisinde farklı alt başlıklar halinde konu incelenecektir.

1.3.3.1. İslamiyetten Öncesi Türk Hukuku Dönemi

İslamiyet öncesi Türk hukukunda, tekerrür müessesesinin sistematik bir şekilde düzenlendiğine dair genel hükümlere rastlanmamakla birlikte, özellikle

hırsızlık suçu açısından mükerrerliğe özgü yaptırımların varlığı bilinmektedir⁷⁹. Hun İmparatorluğu döneminde, ilk kez hırsızlık suçu işleyen kimseye sopa cezası verilmesi veya çaldığı malın dokuz katını iade etmesi öngörülmüş, ancak aynı kişinin tekrar suç işlemesi hâlinde idam cezası uygulanmıştır.⁸⁰ Benzer bir durum Göktürkler’de de görülmekte, tekerrür halinde hırsızlık suçunun cezası idam olarak belirlenmektedir.⁸¹

İslamiyet öncesi Türk toplumlarında hukukî müesseseler, yazılı kurallardan ziyade töre adı verilen geleneksel normlara dayanmakta olup, bu yapı içinde ceza hukuku da önemli bir yer tutmaktaydı. Söz konusu dönemde modern anlamda sistematik bir ceza hukuku mevzuatından bahsetmek mümkün olmasa da, toplumsal düzeni korumaya yönelik uygulamaların bir kısmında, mükerrer suçlulara karşı daha ağır yaptırımlar öngörüldüğü görülmektedir. Özellikle hırsızlık suçu bakımından tekerrürün, fiilin niteliğine ek olarak failin geçmişiyle bağlantılı biçimde değerlendirildiği anlaşılmaktadır.

Hun İmparatorluğu dönemine ait hukukî teamüllerde, hırsızlık suçuna karşı caydırıcı ve artan oranlı yaptırımların öngörüldüğü belgelenmiştir. Bu bağlamda, ilk kez hırsızlık yapan bir kimseye sopa cezası verilmesi ya da çaldığı malın dokuz kat fazlasını iade etme yükümlülüğü getirilmiştir. Bu yaptırımların amacı yalnızca mal sahibinin zararını tazmin etmek değil, aynı zamanda failin toplumsal ahlak açısından kınanmasını ve caydırılmasını sağlamaktır. Ancak bu kimsenin aynı suçu ikinci kez işlemesi hâlinde, cezanın niteliği değişmekte ve en ağır yaptırım olan idam cezası gündeme gelmektedir. Bu durum, tekerrürün yalnızca bir tekrar fiili olarak değil, failin ıslaha kapalı bir kişi olarak görülmesiyle açıklanabilir. Hun hukuk sisteminde bu yaklaşım, kamu düzenini tehdit eden unsurların ortadan kaldırılmasını temel alan koruyucu bir ceza anlayışı ile örtüşmektedir.

Benzer uygulamalara Göktürkler döneminde de rastlanmaktadır. Yazıtlar ve dönemin tarihî belgeleri incelendiğinde, özellikle malvarlığına karşı işlenen suçlar bakımından müeyyide sisteminin, failin sabıkalı olması halinde ağırlaştırıldığı görülmektedir. Göktürk hukukunda, hırsızlık suçunun tekerrürü durumunda cezanın

---

⁷⁹ S. Türkdöğru, *Hırsızlık Suçunun, Elde veya Üstte Taşınan Eşyayı Çekip Almak Suretiyle ya da Özel Beceriyle İşlenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2008, s. 31–32.

⁸⁰ İ. Üzülmüş, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 34.

⁸¹ İ. Üzülmüş, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayıncılık, Ankara, 2003, ss. 38–39.

doğrudan ölüm cezası olduğu bilinmektedir. Bu hüküm, yalnızca bireysel mülkiyetin değil, aynı zamanda kabile içi güvenin sarsılmasının da ağır bir toplumsal tehdit olarak algılandığını göstermektedir. Bu yönüyle Göktürk ceza hukuku, failin toplumsal bütünlük üzerindeki etkisini esas alan kolektif bir güvenlik anlayışı taşımaktadır.

İslamiyet öncesi Türk toplumlarında yazılı kanunların azlığı nedeniyle bu döneme ilişkin cezai hükümler çoğunlukla Çin kaynakları, Orhun Yazıtları ve diğer tarihsel anlatımlar üzerinden tespit edilmektedir. Ancak bu kaynaklar doğrultusunda ulaşılan bilgiler, Türk hukuk kültüründe mükerrer suç işleyen kişilere yönelik daha ağır müeyyidelerin var olduğunu ve bu yaklaşımın yerleşik bir ceza anlayışına işaret ettiğini göstermektedir. Böylelikle, tekerrür müessesesinin ilkel bir biçimiyle de olsa İslamiyet öncesi Türk hukukunda yer aldığı, özellikle hırsızlık gibi kamu güvenliğini tehdit eden suçlarda artan yaptırım esasına göre uygulandığı söylenebilir.

1.3.3.2. İslamiyetten Sonrası Türk Hukuku Dönemi

İslam ceza hukukunda tekerrür, suçların türüne göre farklı şekillerde değerlendirilmiştir. Kural olarak, aynı cinsten suçların tekrarı hâlinde fail hakkında yalnızca bir ceza uygulanırken, farklı suçlar söz konusu olduğunda her biri ayrı ayrı cezalandırılmaktaydı. Bununla birlikte, aynı suçun mükerreren işlenmesi durumunda cezanın kademeli olarak ağırlaştırılması öngörülmüştür.⁸²

Örneğin hırsızlık suçunda ilk defa suç işleyen failin sağ eli kesilirken, ikinci defada sol bacağı kesilir, üçüncü kez işlenmesi hâlinde ise tövbe edinceye kadar hapis cezasına hükmedilirdi. Kur'an-ı Kerim'de sadece el kesme cezası düzenlenmişken, mezheplerin yorumlarıyla ayak kesme ve hapis gibi cezalar da uygulamaya dâhil edilmiştir.⁸³

İslam ceza hukukunda tekerrür müessesesi, klasik fıkıh anlayışı çerçevesinde sistematik bir kavram olarak tanımlanmamış olmakla birlikte, birçok suç tipi açısından uygulamada kendine özgü biçimlerde gelişmiş ve yerleşmiştir⁸⁴. Tekerrür kavramı,

⁸² İ. Üzülmüş, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayıncılık, Ankara, 2003, ss. 38–39.

⁸³ B. Durmuş, *Osmanlı Ceza Hukuku'nda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2011, s. 70.

⁸⁴ İ. Üzülmüş, *Türk Hukukunda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1997, s. 41

failin aynı suçu birden fazla kez işlemesi durumunda, suçun manevi ağırlığının artacağı ve bu durumun cezanın şekli ya da miktarında etkili olacağı esasına dayanır. İslam ceza hukukunda suçların cezalandırılmasında adaletin sağlanması, suçun ağırlığı kadar failin niyeti, tövbesi ve topluma verdiği zarar gibi unsurlar da göz önünde bulundurulmuştur

Genel kural olarak, Hanefi fikhında aynı neviden suçların mükerreren işlenmesi durumunda, önceki suçlar için verilen cezanın tekrarı değil; failin ıslah edilmediğinin kabulü nedeniyle cezanın ağırlaştırılması esası benimsenmiştir. Buna karşın, farklı türden suçların bir arada işlenmesi halinde her bir suç ayrı ayrı değerlendirilmekte ve her biri için bağımsız cezalar uygulanmaktadır. Bu yaklaşım, İslam ceza hukukunun fail odaklı değerlendirme yapmasına ve cezalandırmada bireyselleştirmeyi esas almasına dayanmaktadır⁸⁵.

Tekerrür müessesesinin en açık şekilde görüldüğü suçlardan biri hırsızlıktır. Kur'an-ı Kerim'in Maide Suresi 38. ayetinde, "Hırsızlık yapan erkek ve kadının, yaptıklarına bir karşılık ve Allah'tan bir ceza olarak ellerini kesin" hükmü yer almakta olup, bu ayet İslam ceza hukukunda hırsızlığa karşı uygulanan had cezasının temel kaynağını oluşturur. Ancak ayette yalnızca "el kesme" cezası zikredilmesine rağmen, mezhep içtihatları ve İslam hukukçularının yorumları çerçevesinde suçun tekrarı hâlinde uygulanacak cezalar çeşitlendirilmiştir⁸⁶. Özellikle Hanbeli ve Şafî mezheplerinde, hırsızlık suçunun ikinci kez işlenmesi hâlinde sol ayağın kesilmesi gerektiği; üçüncü kez işlendiğinde ise tövbeye davet edilerek hapis cezasının uygulanacağı görüşü öne çıkmıştır⁸⁷. Bu bağlamda, ilk defa hırsızlık yapan failin sağ eli bilekten kesilirken, ikinci defa aynı fiili işleyen kişinin sol ayağı kesilmekte, üçüncü ve dördüncü tekrar durumlarında ise kesme cezası uygulanmayıp kişiye tövbe imkânı tanınmakta ve tövbe edinceye kadar hapiste tutulması öngörülmektedir.

Bu uygulamalar, yalnızca cezanın infazına ilişkin bir artış değil; aynı zamanda failin ıslahına yönelik bir yaklaşımın da yansımasıdır. İslam ceza hukukunda cezaların temel amaçlarından biri, suçu önlemek kadar failin pişmanlık göstermesini ve topluma

---

⁸⁵ B. Durmuş, *Osmanlı Ceza Hukuku'nda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2011, s. 54.

⁸⁶ S. Erturhan, *İslam Ceza Hukukunda Tekerrür* (1. Baskı), Dilek Ofset Matbaacılık, Sivas, 2001, s. 35.

⁸⁷ M. Ebu Zehra, *İslam Hukukunda Suç ve Ceza*, çev. İ. Tüfekçi (1. Baskı), Kitabevi Yayınları, İstanbul, 1994, s. 272.

yeniden kazandırılmasını sağlamaktır⁸⁸. Dolayısıyla, tekerrür durumlarında cezaların ağırlaştırılması sadece müeyyide değil, aynı zamanda failin dönüşümünü sağlayacak bir yöntem olarak düşünülmektedir.

Ayrıca İslam ceza hukukunda had, kısas ve ta'zir olmak üzere üç ana ceza kategorisi bulunduğundan, tekerrürün cezaya etkisi bu ayrım doğrultusunda da farklılaşmaktadır. Had suçlarında, örneğin zina, içki içme ve hırsızlık gibi sabit delillerle ispatlanan suçlarda cezalar Kur'an ve sünnetle belirlendiğinden sınırlı bir takdir alanı vardır; fakat ta'zir suçlarında hâkim (kadı) tekerrürü dikkate alarak cezayı artırabilmektedir⁸⁹. Bu nedenle, İslam ceza hukukunda tekerrür, özellikle ta'zir cezalarında hâkimin değerlendirmesine açık bir alan oluşturmakta ve kişiye özgü değerlendirme imkânı sağlamaktadır.

Sonuç olarak, İslam ceza hukukunda tekerrür kavramı, modern anlamıyla sistematik bir yapıdan yoksun olmakla birlikte, uygulamada özellikle hırsızlık gibi bazı suçlar bakımından oldukça belirgin bir şekilde yer almıştır. Mezhep içtihatları ve hukukçuların görüşleri doğrultusunda geliştirilen bu yapı hem cezaların art arda uygulanmasını hem de toplumsal düzenin korunmasını hedeflemiştir⁹⁰. Aynı zamanda, failin ahlaki dönüşümüne imkân tanıyan bu yaklaşım, ceza hukukunun sadece cezalandırıcı değil, aynı zamanda ıslah edici yönünü de ön plana çıkarmaktadır.

1.3.3.2.1. Osmanlı Hukukunda Tekerrür

Osmanlı ceza hukukunda tekerrür müessesesi, özellikle çeşitli Kanunnameler aracılığıyla düzenlenmiştir. Fatih Sultan Mehmet Kanunnamesi, Kanuni Sultan Süleyman Kanunnamesi, Bosna ve IV. Mehmed Kanunnameleri bu konuda önemlidir. Bu düzenlemelerde hırsızlık ve benzeri malvarlığına karşı işlenen suçların mükerreren işlenmesi durumunda daha ağır cezalar öngörülmüştür⁹¹.

⁸⁸ S. Erturhan, *İslam Ceza Hukukunda Tekerrür* (1. Baskı), Dilek Ofset Matbaacılık, Sivas, 2001, s. 105.

⁸⁹ İ. Akbulut, 'İslam Hukukunda Suçlar ve Cezalar', *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt: 52, sayı: 1, 2003, ss. 167–181.

⁹⁰ D. Eşit, 'Had ve Ta'zir Tartışmaları Bağlamında İslâm Ceza Hukukunda İçki İçme Cezası', *Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sayı: 14, 2019, ss. 194–210.

⁹¹ M. S. Altunç, *Ceza Hukukunda Tekerrür*, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 37.

İslam ceza hukukundan farklı olarak Osmanlı hukukunda, hırsızlık suçunun mükerrer işlenmesi hâlinde ölüm cezası gibi daha ağır yaptırımlar uygulanmıştır. Kanuni Sultan Süleyman Kanunnamesi, birden fazla hırsızlık yapanlar için idam cezası öngörmüş ve bu bağlamda Osmanlı uygulaması İslam hukukunun sınırlarını aşmıştır. Bu çerçevede, Padişahın siyaseten katl yetkisi doğrultusunda hadd cezası gerektiren suçlarda dahi ölüm cezası öngörüldüğü görülmektedir.

IV. Mehmed Kanunnamesi'nde ise, çevresinde hırsız olarak tanınan kişilerin sürgüne gönderilmesi düzenlenmiş, bu uygulama suçun itiyad hâline gelmesini engellemeye yönelik bir tedbir olarak değerlendirilmiştir.

Tanzimat dönemi ile birlikte Osmanlı ceza hukukunda Batı etkisi artmış ve kanunlaştırma hareketleri hız kazanmıştır. 1840 tarihli Ceza Kanunname-i Hümayunu ile suç ve cezalar sistemli bir şekilde düzenlenmiş, fakat tekerrüre ilişkin doğrudan bir hüküm yer almamıştır. 1851 tarihli Kanun-u Cedit ise bazı fiiller için tekerrür hâlinde daha ağır cezaların uygulanmasını öngören hükümler içermiştir⁹².

Bu Kanun'da sarhoşluk, kumar oynama ve esnafın malı eksik tartması gibi fiillerin mükerrer işlenmesi hâlinde sopa, kürek, pranga ve hapis cezaları öngörülmüş, kamu düzeni için tehlikeli görülen kişilere süresi belirli olmayan cezalar verilmiştir⁹³.

1858 tarihli Ceza Kanunname-i Hümayunu'nda ise tekerrür, ilk kez genel bir hüküm olarak düzenlenmiştir. Kanunun giriş bölümündeki 8. maddede, “kanunda belirtilen haller dışında mükerrirler hakkında ceza iki katı olarak uygulanır” hükmüne yer verilmiş ve bu düzenleme Osmanlı ceza mevzuatında tekerrürün sistematik şekilde ele alındığı ilk örnek olmuştur.⁹⁴

1.3.3.2.2. Cumhuriyet Döneminde Tekerrür

Cumhuriyet'in ilanını takiben gerçekleştirilen kapsamlı hukuk reformlarının en önemlilerinden biri olan 765 sayılı 1926 tarihli Türk Ceza Kanunu, ceza adalet

⁹² A. Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, 2008, s. 58.

⁹³ Ç. Arslan ve M. Kayaççek, *Suçta Tekerrür*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 31–32.

⁹⁴ H. Cin ve A. Akagündüz, *Türk Hukuk Tarihi, Cilt I*, Selçuk Üniversitesi Basımevi, Konya, 1989, s. 283.

sisteminin temel yapı taşlarını belirlemiş ve birçok klasik ceza hukuku kurumunu detaylı biçimde normlaştırmıştır⁹⁵. Bu kapsamda, **tekerrür müessesesi** de sistematik bir biçimde düzenlenmiş ve hem teorik hem de uygulama bakımından açık hükümlerle şekillendirilmiştir. Söz konusu Kanun'un 81 ila 86. maddeleri arasında yer alan hükümlerle, tekerrür yalnızca cezayı ağırlaştıran bir neden olmanın ötesinde, failin suç geçmişini dikkate alarak daha etkin bir ceza politikası izlenmesini mümkün kılan bir araç hâline getirilmiştir⁹⁶.

Genel tekerrür hâlinde, önceki cezanın infazından sonra belirli süre içinde işlenen yeni suçlar bakımından, sonraki cezanın altında bir oranında artırılması öngörülmüştür. Özel tekerrürde ise bu oran üçte bire kadar çıkabilmekteydi. Ancak her iki durumda da verilecek cezanın artırımı, önceki suç için hükmedilen en ağır cezayı aşamayacak şekilde sınırlandırılmıştır.

765 sayılı Kanun, tekerrür kurumunu esas itibarıyla genel ve özel tekerrür olmak üzere iki ana kategori altında ele almıştır. Bu ayrım, failin önceden işlemiş olduğu suçun niteliğine, yeni suçla olan ilişkisine ve cezanın infazına dair kriterlere dayanılarak yapılmaktadır. Genel tekerrür hâlinde, failin daha önce işlemiş olduğu suçun cezası infaz edildikten sonra belirli bir süre içinde yeni bir suç işlemesi durumunda devreye giren bir yaptırım öngörülmüştür. Bu bağlamda, mahkeme yeni cezanın altında bir oranında artırılmasına karar verebilmektedir. Ancak bu artırıma rağmen, hükmolunacak toplam ceza, daha önce verilen en ağır cezanın miktarını aşamayacak şekilde sınırlanmıştır⁹⁷.

Özel tekerrür ise failin yeniden suç işlemesi durumunda, yeni suçun nitelik itibarıyla önceki suçla benzerlik taşıdığı hâllerde gündeme gelmektedir. Bu durumda, cezanın artırımı daha yüksek oranlarda belirlenmiş olup, mahkemece yeni cezanın üçte bir oranında artırılması mümkün kılınmıştır. Bu düzenleme, özellikle benzer suçlara karşı caydırıcılığı artırmayı ve failin yeniden suç işleme eğiliminin cezalandırılmasında daha hassas bir değerlendirme yapılmasını hedeflemektedir⁹⁸.

---

⁹⁵ S. N. Akgündüz, *Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Hukuku Uygulaması*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, ss. 54-55.

⁹⁶ M. S. Altunç, *Ceza Hukukunda Tekerrür*, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 38.

⁹⁷ S. N. Akgündüz, *Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Hukuku Uygulaması*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 56.

⁹⁸ Ç. Arslan ve M. Kaya, *Suçta Tekerrür*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 32.

Tekrarlanmış özel tekerrür ise daha katı şartlara bağlanmış; failin iki veya daha fazla mahkûmiyetinin bulunması, bu mahkûmiyetlerden her birinin üç aydan fazla hapis cezası içermesi ve yeni suçun da benzer nitelikte olması koşulları aranmıştır. Bu durumda fail hakkında ceza, otuz aya kadar olan cezalar için yarıya kadar artırılırken, otuz ayı aşan durumlarda cezanın üçte biri oranında artırılması öngörülmüş; ancak toplam cezanın otuz yılı geçemeyeceği belirtilmiştir.

1.4. Tekerrür Kurumunun Türleri

Ceza hukukunda tekerrür kurumu, uygulanma esasları ve kapsamı bakımından farklı türlere ayrılarak incelenmektedir. Bu ayrımlar; teorik dayanaklar, yasa hükümleri ve uygulamada benimsenen sistemlere göre şekillenmiş olup; gerçek–varsayılan (mefruz), genel–özel–karma, zorunlu–ihtiyari, süreli–süresiz ve milli–milletlerarası tekerrür türleri şeklinde sınıflandırılmaktadır⁹⁹.

1.4.1. Gerçek Tekerrür – Varsayılan (Mefruz) Tekerrür

Gerçek tekerrür sisteminde, önceki mahkûmiyetin sadece kesinleşmiş olması yeterli görülmeyp ayrıca bu cezanın infaz edilmiş olması da şart koşulmaktadır. Buna karşılık varsayılan (mefruz) tekerrür sisteminde, cezanın infaz edilip edilmediğine bakılmaksızın yalnızca hükmün kesinleşmiş olması, yeni suç açısından tekerrür uygulanması için yeterli sayılmaktadır¹⁰⁰.

765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu döneminde, hangi sistemin benimsendiği hususunda öğretide görüş ayrılıkları bulunmaktaydı. Bir kısım yazarlar, varsayılan sistemin uygulandığını savunurken; diğerleri, infaz koşulunu arayan gerçek tekerrür sisteminin geçerli olduğunu ileri sürmekteydi¹⁰¹. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile bu tartışmalara son verilmiş ve açıkça varsayılan tekerrür sisteminin benimsendiği ifade edilmiştir¹⁰².

⁹⁹ F. Yenisey ve A. Nuhoglu, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 218.

¹⁰⁰ S. Akcan, *Ceza Hukukunda Tekerrür*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 45.

¹⁰¹ T. Demirbaş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (13. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 658.

¹⁰² Ç. Arslan ve M. Kayaççiçek, *Suçta Tekerrür*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 55; İ. Üzülmüş, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2003, s. 14.

1.4.2. Genel, Özel ve Karma Tekerrür

Tekerrür uygulamasında suçların niteliğine göre yapılan bir başka ayırım, genel ve özel tekerrür sistemlerine dayanmaktadır. Genel tekerrürde, önceki suç ile sonradan işlenen suçun aynı veya benzer türden olmasına gerek bulunmaz. Buna karşılık özel tekerrürde, suçların türsel benzerliği şart koşulur¹⁰³.

Özel tekerrür ayrıca iki alt kategoriye ayrılır: Basit özel tekerrürde suçların benzerliği yeterliyken; ağırlaştırılmış özel tekerrürde, aynı türden suçun birden fazla işlenmiş olması aranır ve bu durumda daha yüksek oranda ceza artırımı öngörülür¹⁰⁴.

Karma sistem ise, her iki yaklaşımı bünyesinde birleştirir. Bu sistemde, genel tekerrür hükümleri temel alınmakta; ancak suçlar aynı türden ise ceza artırımının daha yüksek oranda yapılması gerektiği kabul edilmektedir¹⁰⁵. Nitekim 765 sayılı mülga TCK'nin 81. maddesi bu karma yapıyı yansıtmaktadır¹⁰⁶. Buna karşılık 5237 sayılı Kanun, özel tekerrür sistemini tamamen terk etmiş ve yalnızca genel tekerrür esasına dayalı düzenleme getirmiştir.

1.4.3. Zorunlu ve İhtiyari Tekerrür

Zorunlu tekerrür sisteminde, kanunda öngörülen koşullar gerçekleştiğinde hâkimin tekerrür hükümlerini uygulaması zorunludur. Oysa ihtiyari sistemde, benzer koşullar oluşsa bile hâkim tekerrür uygulayıp uygulamamakta serbesttir¹⁰⁷.

Gerek 765 sayılı Kanun, gerekse 5237 sayılı Kanun zorunlu tekerrür sistemini benimsemiştir. Hâkim, önceki mahkûmiyet ve sonraki suçun koşulları oluşmuşsa, tekerrür hükümlerini uygulamakla yükümlüdür¹⁰⁸. Ancak 5237 sayılı Kanun'da cezaya eklenecek artırım doğrudan yargılama aşamasında değil, infaz rejimi

¹⁰³ İ. Üzülmmez, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2003, s. 15.

¹⁰⁴ Y. Yaşar, 'Tekerrür Çeşitleri, TCK Sistemi', *E-Akademi: Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi*, sayı: 50, 2006, ss. 4-5.

¹⁰⁵ K. İçel, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (6. Baskı), Beta Yayıncılık, İstanbul, 2014, s. 643-645.

¹⁰⁶ K. İçel, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (6. Baskı), Beta Yayıncılık, İstanbul, 2014, s. 643-645.

¹⁰⁷ S. Dönmezer ve S. Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, Cilt III* (11. Baskı), Beta Yayınları, İstanbul, 1994, ss. 118-122; F. Erem, A. Danışman ve M. E. Artuk, *Ceza Hukuku Genel Hükümler, I-II* (14. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1997, s. 618; K. İçel, Z. Akıncı, İ. Özgenç, A. Sözüer, S. Mahmutoglu ve R. Ünver, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2000, s. 201.

¹⁰⁸ İ. Üzülmmez, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 15.

kapsamında değerlendirilmekte; özellikle denetimli serbestlik süresinin belirlenmesinde infaz hâkimine geniş bir takdir alanı tanınmaktadır¹⁰⁹.

1.4.4. Süreli ve Süresiz Tekerrür

Süreli tekerrür sisteminde, tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için, önceki cezanın infaz edilmesinden sonra belirli bir sürenin geçmemiş olması gerekir. Bu süreler geçtikten sonra tekerrür hükümleri devre dışı kalır. Süresiz sistemde ise, zaman sınırlaması olmaksızın önceki mahkûmiyetin tekerrüre esas alınması mümkündür¹¹⁰.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile süreli tekerrür sistemi benimsenmiştir. Mülga TCK döneminde bu süreler daha uzunken (5 ve 10 yıl), yeni sistemde 3 ve 5 yıl olarak belirlenmiş ve sürenin başlangıcı cezanın infazıyla ilişkilendirilmiştir. Ancak infaz tamamlanmamışsa, süre işlemeye başlamaz. Bu durumda tekerrür hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı, sonraki suçun zamanaşımı süresi ile sınırlandırılmıştır¹¹¹.

1.4.5. Milli ve Milletlerarası Tekerrür

Tekerrürün uygulanmasında önceki mahkûmiyetin hangi ülke yargı sistemi tarafından verildiği de önem arz eder. Milli tekerrür sisteminde, sadece yerli mahkemelerce verilmiş kararlar dikkate alınırken; milletlerarası tekerrür sisteminde yabancı mahkeme kararları da tekerrüre esas alınabilir¹¹².

Hem 765 sayılı Kanun hem de 5237 sayılı Kanun temel olarak milli sistemi esas almakla birlikte; bazı istisna suçlar yönünden, yabancı mahkemelerce verilmiş kararların da tekerrüre dayanak oluşturabileceğini kabul etmiştir¹¹³. Özellikle insanlığa karşı suçlar ve çocuklara karşı cinsel suçlar gibi evrensel nitelikli fiiller bu kapsamda değerlendirilmiştir.

¹⁰⁹ İ. Üzülmöz, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 15.

¹¹⁰ İ. Üzülmöz, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 16; M. E. Artuk, A. Gökçen, A. Alşahin ve K. Çakır, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (20. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 990.

¹¹¹ S. Dönmezer ve S. Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, Cilt III* (11. Baskı), Beta Yayınları, İstanbul, 1994, s. 134.

¹¹² S. Dönmezer ve S. Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, Cilt III* (11. Baskı), Beta Yayınları, İstanbul, 1994, s. 136.

¹¹³ İ. Üzülmöz, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 18; Ç. Arslan ve M. Kayaççek, *Suçta Tekerrür*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 58.

2. TEKERRÜRÜ AÇIKLAYAN TEORİLER

2.1. Genel Olarak

Tekerrür müessesesi, ceza hukukunun hem klasik hem de modern dönemlerinde tartışmalı yönleriyle ön plana çıkan kurumlardan biri olmuştur. Bu bağlamda doktrinde iki temel yaklaşım dikkat çekmektedir: Tekerrür müessesesini kabul eden görüşler ile bu müesseseyle karşı çıkan görüşler.

2.2. Tekerrürü Kabul Eden Görüşler

Tekerrürü savunan görüşler, bu kurumun önleyici ceza politikası bakımından önemli işlevler üstlendiğini ileri sürerler. Bu görüşe göre, failin daha önce mahkûmiyet almış olmasına rağmen yeniden suç işlemesi, onun suç işleme eğiliminin devam ettiğini gösterir¹¹⁴. Bu durum, failin sosyal tehlikeliliğini artırmakta ve cezalandırma gerekliliğini güçlendirmektedir. Aynı zamanda, daha önce cezalandırılmasına rağmen tekrar suç işleyen failin, sıradan suçlulardan farklı bir muameleye tabi tutulmasının adalet ilkesine uygun olduğu savunulmaktadır¹¹⁵.

Tekerrür müessesesini savunan görüşler, bu kurumun ceza hukukunda hem bireysel hem de toplumsal düzeyde önemli işlevleri yerine getirdiğini, özellikle de suçla mücadelede etkin bir önleme aracı olduğunu ileri sürmektedir¹¹⁶. Bu yaklaşıma göre, failin geçmişte bir suçtan dolayı mahkûmiyet almasına rağmen yeniden suç işlemesi, onun suç işleme iradesinin geçici ya da tesadüfi olmadığını, aksine devam eden bir eğilimin varlığını ortaya koymaktadır. Suçun tekerrürü, failin rehabilitasyon sürecinden beklenen sonucu vermediğini ve topluma yönelik potansiyel tehlikenin sürdüğünü gösterir¹¹⁷. Bu nedenle, tekerrür hâlinde cezanın ağırlaştırılması, yalnızca cezalandırma mantığına değil; aynı zamanda kamu güvenliğinin korunması hedefine de hizmet etmektedir.

---

¹¹⁴ F. Karakaş Doğan, *Cezanın Amacı ve Hapis Cezası*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2009, ss. 32–35; D. Bostan, *Türk Ceza Kanunu ve Vergi Usul Kanunu Kapsamında Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun, 2022, s. 27.

¹¹⁵ F. Erem, 'Tekerrürün Esası', *Adalet Dergisi*, cilt: 2, sayı: 10, 1949, s. 1417.

¹¹⁶ S. Aktaş, 'Cezalandırmanın Amacı Üzerine', *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt: 13, sayılar: 1–2, 2009, ss. 1–25.

¹¹⁷ İ. Üzülmüş, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 44.

Bu çerçevede savunulan temel tez, mükerrer suçluların, ilk kez suç işleyen bireylerle aynı hukuki zeminde değerlendirilmesinin adalet ilkesi ile bağdaşmayacağıdır. Ceza adalet sisteminin temel dayanaklarından biri olan eşitlik ve hakkaniyet ilkeleri, farklı derecede sosyal tehlikelilik taşıyan faillerin farklı şekillerde muamele görmesini gerekli kılar. Daha önce cezalandırılmış bir bireyin, buna rağmen yeniden suç işlemesi, onun normlara duyarsızlığını ve cezanın bireysel caydırıcılığına karşı direnç gösterdiğini ortaya koyar. Bu durumda, cezanın öncekiyle aynı olması, hem mağdur hem de toplum nezdinde adaletsiz bir sonuç doğurur. Dolayısıyla, tekerrür halinde cezanın ağırlaştırılması, yalnızca hukuki değil, aynı zamanda ahlaki ve toplumsal meşruiyet bakımından da savunulabilir.

Tekerrür kurumunun savunucuları, ayrıca bu müessesenin ceza hukukunun genel ve özel önleme işlevleri açısından taşıdığı önemi vurgulamaktadır. Genel önleme, potansiyel suç faillerinin suç işlemekten caydırılmasını hedeflerken; özel önleme, suçu işlemiş bireyin yeniden suç işlemesini engellemeye yöneliktir. Tekerrür halinde cezanın ağırlaştırılması, bu iki önleme türünü aynı anda destekleyen bir araç olarak değerlendirilmektedir. Topluma yönelik verilen mesaj, hukukun ciddiyeti ve tekrarlanan suçlara karşı hoşgörüsüzlüğüdür. Fail yönünden ise, önceki cezanın etkisiz kaldığı durumlarda daha ağır bir müeyyideyle karşılaşmanın doğrudan caydırıcılık sağlayacağı varsayılmaktadır¹¹⁸.

Ayrıca, tekerrür hükmünün uygulanması, cezanın bireyselleştirilmesi ilkesiyle de uyum içinde değerlendirilmekte; çünkü hâkime failin suç geçmişini dikkate alarak ceza tayin etme konusunda daha geniş bir takdir yetkisi tanımaktadır. Bu durum, cezanın sadece fiilin objektif unsurlarına değil, aynı zamanda failin subjektif özelliklerine, sosyal geçmişine ve suç eğilimine göre belirlenmesini mümkün kılar. Böylece, hukuk sisteminde şekli eşitlik yerine duruma özgü adalet anlayışı ön plana çıkmaktadır. Özellikle liberal ceza hukukunun temel ilkelerinden biri olan "cezanın kişiselleştirilmesi" yaklaşımıyla tekerrür müessesesi arasında, sanılanın aksine bir çelişki değil; rasyonel bir bütünlük ilişkisi vardır¹¹⁹.

¹¹⁸ S. Okay, 'Tekerrürün Mahiyeti Hakkında Başlıca Nazariyeler ve Tatbikata Tesirleri', *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt: 9, sayı: 1, 1952, ss. 331-346.

¹¹⁹ F. Erem, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1997, s. 79; Ç. Arslan ve M. Kayaççek, *Suçta Tekerrür*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 37.

Bununla birlikte, tekerrür müessesesinin savunusu yalnızca teorik değil, aynı zamanda pratik gerekçelere de dayanmaktadır. Suç oranlarının düşürülmesi, suçluların rehabilitasyonu ve toplum güvenliğinin sağlanması gibi kamu yararı odaklı hedefler bakımından, tekerrür uygulaması cezai sistemin etkinliğini artırıcı bir unsur olarak değerlendirilir¹²⁰. Nitekim bazı hukuk sistemlerinde, mükerrer suçlulara yönelik olarak cezaların yalnızca artırılması değil, aynı zamanda infaz rejimlerinin sıkılaştırılması veya şartlı salıverilme imkânlarının sınırlandırılması gibi düzenlemelere de başvurulmaktadır. Bu tür uygulamalar, tekerrürün salt bir ağırlaştırma nedeni değil, aynı zamanda suç politikası aracı olarak sistematik önem taşıdığını ortaya koymaktadır.

Tekerrürün kabulü, genel ve özel önleme hedeflerine ulaşılması açısından da önemlidir. Bu bağlamda cezanın ağırlaştırılması hem toplumu koruma hem de failin caydırılmasını sağlama yönünde etkili bir araç olarak görülür. Ayrıca tekerrür hükmünün uygulanması, cezanın bireyselleştirilmesi sürecine katkı sunduğu ve hâkime takdir yetkisi tanıdığı gerekçesiyle savunulmaktadır¹²¹.

2.2.1. Cezanın Etkisizliği Teorisi

Bu teoriye göre, failin ceza almasına rağmen tekrar suç işlemesi, verilen cezanın amacına ulaşmadığını ve ıslah fonksiyonunu yerine getiremediğini ortaya koyar. Başka bir ifadeyle, suçtan sonra uygulanan cezanın yeterli, etkili ya da caydırıcı olmaması nedeniyle, fail aynı veya benzer bir suçu yeniden işlemekte tereddüt etmez¹²². Bu nedenle tekerrür, aslında cezalandırma sisteminin eksikliğini ve bireysel düzeyde caydırıcılığın sağlanamadığını yansıtan bir göstergedir.

Tekerrür müessesesine yönelik eleştirel yaklaşımlar, bu kurumun varlığını suçlunun kişisel iradesinden çok, ceza sisteminin etkinlik ve yeterlilik düzeyiyle ilişkilendirerek analiz etmektedir. Bu görüşe göre, bir bireyin ceza aldıktan sonra benzer veya aynı türden bir suçu yeniden işlemesi, verilen cezanın fail üzerinde

¹²⁰ M. S. Altunç, *Ceza Hukukunda Tekerrür*, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 43.

¹²¹ S. Okay, 'Tekerrürün Mahiyeti Hakkında Başlıca Nazariyeler ve Tatbikata Tesirleri', *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt: 9, sayı: 1, 1952, s. 332; İ. Üzülmüş, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 45.

¹²² İ. Üzülmüş, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 51.

beklenen ıslah edici, caydırıcı ve önleyici etkileri yaratmadığını göstermektedir. Başka bir deyişle, tekerrür vakaları, cezanın failin davranışını düzeltmede başarısız olduğunu ve cezalandırmanın temel fonksiyonlarından biri olan bireysel caydırıcılığı sağlayamadığını ortaya koyar.

Bu yaklaşım çerçevesinde tekerrür, suçlunun toplumda bir tehdit olduğuna dair bir ön kabulden ziyade, ceza sisteminin eksikliklerinin yansıması olarak değerlendirilir. Ceza infazının yalnızca cezalandırmaya odaklanması, failin topluma yeniden kazandırılması yönündeki rehabilite edici işlevlerin göz ardı edilmesi, cezanın fail nezdinde etkisiz kalmasına ve suç tekrarının kaçınılmaz hale gelmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda, tekrar suç işleyen fail, yalnızca bireysel suç eğilimi nedeniyle değil; aynı zamanda ceza sisteminin rehabilitasyon sağlayamayan yapısı nedeniyle de suç işlemeye devam etmektedir¹²³.

Söz konusu teori, klasik ceza politikalarının etkinliğini sorgulayan ve özellikle retributivist (misillemeci) ceza anlayışının eleştirel bir analizine dayanmaktadır. Tekerrür olgusunun ortaya çıkması, hem cezaların şekli hem de infaz rejimi açısından yeniden değerlendirme gerektiren bir durumdur¹²⁴. Zira failin geçmişteki cezaya rağmen suç işlemeye devam etmesi, hukuki sistemin yeniden suç işleme riskini doğru öngöremediğini, suçlunun kişisel ve psikososyal özelliklerini yeterince dikkate almadığını ortaya koymaktadır¹²⁵. Ceza sürecinin yalnızca cezalandırma değil, aynı zamanda eğitme, dönüştürme ve toplumsal uyum sağlama işlevlerini de içermesi gerektiği savunulmaktadır

Bu teori, bazı hukukçular tarafından ceza sistemine yönelik eleştirel ve yapısal bir yaklaşım olarak görülmektedir. Tekerrürü, yalnızca failin iradi kötülüğü ya da toplumdaki ahlaki çöküntüyle açıklamak yerine, mevcut ceza politikalarının yetersizliği ile ilişkilendirmek gerektiğini savunur¹²⁶. Bu bakış açısına göre, tekrar suç

---

¹²³ H. Demir Eğin, *Türk Ceza Hukukunda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale, 2021, s. 24.

¹²⁴ M. S. Altunç, *Ceza Hukukunda Tekerrür*, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 53.

¹²⁵ S. Dönmezer ve S. Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, Cilt III* (11. Baskı), Beta Yayınları, İstanbul, 1994, s. 139; S. Okay, 'Tekerrürün Mahiyeti Hakkında Başlıca Nazariyeler ve Tatbikata Tesirleri', *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt: 9, sayı: 1, 1952, s. 336.

¹²⁶ F. Erem, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1997, s. 82; M. S. Altunç, *Ceza Hukukunda Tekerrür*, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 54.

işleyen bireyler sistemin dışına itilmek yerine, daha etkili rehabilitasyon araçlarıyla desteklenmelidir. Özellikle eğitim, meslek edindirme, psikolojik danışmanlık ve sosyal entegrasyon programları, çağdaş infaz sistemlerinde önemli bir yer edinmiş ve bu eleştirel teorinin etkisini güçlendirmiştir.¹²⁷

Bu yaklaşım, klasik ceza politikalarının başarısızlığını vurgular. Failin cezaya rağmen suç işlemeye devam etmesi hem cezanın etkinliği hem de cezai sistemin işlevselliği açısından bir sorgulama alanı doğurur. Tekerrürün ortaya çıkması, suçluya uygulanan cezanın yeterli olmadığını göstermekle kalmaz; aynı zamanda suçlunun bireysel özelliklerinin dikkate alınmadığı ya da infaz sürecinin rehabilite edici değil, sadece cezalandırıcı olduğu gerçeğine işaret eder¹²⁸.

Ancak bu görüş, ceza sistemini tümüyle işlevsiz ve başarısız ilan ettiği gerekçesiyle doktrinde bazı eleştirilerle de karşılaşmıştır. Zira her tekerrür vakasının cezaların işlevsizliğini yansıttığı kabul edildiğinde, suçun faile ait irade ve özgürlük alanı büyük ölçüde göz ardı edilmiş olur. Bununla birlikte, modern ceza hukuku uygulamalarında bireyin suç sonrası sosyal bağlarının güçlendirilmesi, cezaevi sonrası destek hizmetlerinin sunulması ve risk analizine dayalı denetimli serbestlik modellerinin geliştirilmesi, bu teorinin ceza politikasına olan etkisini sürdürdüğünü ve giderek daha fazla kabul gördüğünü ortaya koymaktadır.

Bu teori, bazı hukukçular tarafından ceza sistemine yönelik eleştirisel bir bakış açısı olarak değerlendirilir. Tekerrürün varlığını failin kişisel kötülüğüne veya toplumsal bozulmaya bağlamak yerine, cezaların işlevsizliğine ve yeniden suç işlemeyi engelleyememesine bağlar. Bu yönüyle ceza hukukunun reform ihtiyacına dikkat çeker¹²⁹.

Ancak bu teori, ceza sistemini tümüyle yetersiz ilan etmekle suçlandığı için öğretilerde bazı eleştirilerle karşılaşmıştır. Yine de çağdaş ceza politikalarında infazın

---

¹²⁷ M. S. Altunç, *Ceza Hukukunda Tekerrür*, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 54.

¹²⁸ F. Erem, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1997, s. 82; M. S. Altunç, *Ceza Hukukunda Tekerrür*, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 54.

¹²⁹ S. Okay, 'Tekerrürün Mahiyeti Hakkında Başlıca Nazariyeler ve Tatbikata Tesirleri', *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt: 9, sayı: 1, 1952, s. 337; İ. Üzülmüş, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 55; S. Dönmezer ve S. Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, Cilt III* (11. Baskı), Beta Yayınları, İstanbul, 1994, s. 140.

niteliği, eğitim programları, psikososyal destek mekanizmaları gibi uygulamaların artması, bu teorinin etkisinin sürdüğünü göstermektedir.

2.2.2. Kusurluluk Teorisi

Bu teoriye göre, bir suç işleyen kimsenin daha sonra yeniden suç işlemesi, onun ilk cezadan gerekli dersi çıkarmadığını ve ıslah olmadığını gösterir. Bu durum, failin kusurluluğunu artıran bir unsur olarak değerlendirilir. Tekerrür halinde verilecek cezada artış yapılmasının nedeni de bu artan kusurluluktur¹³⁰.

Tekerrür müessesesini açıklamaya yönelik teorik yaklaşımlardan biri de, bu kurumun failin kusurluluğunu artıran bir unsur olarak değerlendirilmesi gerektiğini savunan kusurluluk temelli teoridir. Bu teoriye göre, bir bireyin ceza hukukuna aykırı fiili sonucunda yargılanarak ceza alması, ona yalnızca yaptığı eylemin karşılığını ödemesi anlamına gelmemekte; aynı zamanda ileride benzer fiillerden kaçınması yönünde normatif bir uyarı işlevi de görmektedir. Dolayısıyla, failin aldığı cezaya rağmen yeniden suç işlemesi, onun bu normatif uyarıyı dikkate almadığını, ilk cezadan gerekli toplumsal ve bireysel dersi çıkarmadığını, bu suretle hukuk düzenine yönelik olumsuz tutumunu sürdürdüğünü gösterir¹³¹.

Bu perspektife göre, tekrar suç işleyen bir fail, salt objektif olarak yeni bir suç işlemiş kişi değil, aynı zamanda önceki cezaya rağmen hukuka saygı duymamış bir birey olarak daha yüksek derecede kusurluluk içinde değerlendirilmeyi hak etmektedir¹³². Zira hukuk düzeni tarafından tanınmış ve uygulanmış bir yaptırımın ardından bile failin suç işlemekte ısrarcı olması, onun bireysel sorumluluğunun ve kusurunun yoğunlaştığına işaret eder. ¹³³Tekerrür hâlinde cezanın ağırlaştırılmasının temel gerekçesi de bu yoğunlaşan kusur durumudur. Bu anlayışta, cezanın ağırlaştırılması, failin kişiliğiyle ilgili olarak ortaya çıkan ahlaki ve hukuki değer yargılarının bir sonucu olarak ortaya çıkar.

¹³⁰ İ. Üzülmüş, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 60.

¹³¹ Ç. Arslan ve M. Kayaççek, *Suçta Tekerrür*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 40.

¹³² S. Dönmezer ve S. Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, Cilt III* (11. Baskı), Beta Yayınları, İstanbul, 1994, s. 143.

¹³³ İ. Üzülmüş, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 60.

Kusurluluk esasına dayalı bu teori, Türk ceza hukukunda özellikle 1926 tarihli ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu döneminde açık biçimde benimsenmiştir. Anılan Kanun'da tekerrür, failin geçmiş suç geçmişini dikkate alarak, kişisel bir ağırlaştırıcı neden olarak değerlendirilmiş ve ceza miktarının artırılmasında belirleyici rol oynamıştır. Bu bağlamda tekerrür, yalnızca suçun tekrarlanması olgusu olarak değil; failin kusur durumunun niteliksel değişimi bağlamında ele alınmış; kişinin ahlaki sorumluluğunun daha yüksek olduğu kabul edilmiştir. Bu yaklaşım, ceza hukuku teorisinde failin iradi yapısı, özgürlük düzeyi ve suç işleme kararlılığına dayanan klasik sorumluluk ilkeleriyle uyum içindedir¹³⁴.

Özellikle kusurluluğa dayalı bu teori, cezalandırmanın yalnızca maddi fiile değil; aynı zamanda failin sübjektif durumu ve topluma karşı taşıdığı tehdit derecesine göre şekillenmesi gerektiğini savunur¹³⁵. Ceza hukukunun bireysel sorumluluk ilkesi uyarınca, aynı fiilin, farklı kusur derecelerine sahip failer açısından aynı sonucu doğurmaması gerektiği temel bir önermedir. Dolayısıyla, tekerrür durumunda cezayı artırmak, bu failin artık daha yüksek bir cezayı “hak etmiş” olduğu düşüncesine dayanmaktadır.

Her ne kadar modern ceza hukukunda cezanın işlevi daha çok ıslah, sosyal entegrasyon ve önleme hedefleriyle açıklanmaya çalışılsa da, kusurluluk temelli tekerrür yaklaşımı, bireysel adalet ilkesini esas alarak ceza sisteminin rasyonel temellere dayanmasını savunmaktadır. Bu teori, hâkime failin geçmiş davranışlarını dikkate alarak ceza tayininde farklılaştırma yapma imkânı sunmakta; bu yönüyle cezanın bireyselleştirilmesine de katkı sağlamaktadır¹³⁶.

Bu teori, 765 sayılı mülga TCK döneminde benimsenmiş ve tekerrür, failin kusurunu ağırlaştırıcı kişisel bir neden olarak değerlendirilmiştir.

---

¹³⁴ M. S. Altunç, *Ceza Hukukunda Tekerrür*, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 56.

¹³⁵ A. Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, 2008, s. 47.

¹³⁶ S. Dönmezer ve S. Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, Cilt III* (11. Baskı), Beta Yayınları, İstanbul, 1994, s. 143.

2.2.3. Sübjektif Teoriler

2.2.3.1. Genel Olarak

Subjektif teoriler, tekerrür kurumunu açıklarken odak noktasına fiili değil, failin kişiliğini ve iradi eğilimini alır. Bu yaklaşıma göre, bir kimsenin suç işlemesi, yalnızca dışsal faktörlerle açıklanamaz; failin iç dünyasında suç işlemeye dair süregelen bir eğilim varsa, bu durum onun toplum açısından daha tehlikeli bir birey olduğunu gösterir¹³⁷.

Bu teoriye göre, tekerrür hâlinde verilecek daha ağır cezalar, işlenen suçun niteliğinden değil, failin ıslah edilemezliği, ısrarcı suç eğilimi ve kötü niyeti gibi şahsi özelliklerinden kaynaklanır. Yani burada tekerrür, failin karakteriyle ilgilidir; ceza artışı ise suç değil, suçlu merkezlidir¹³⁸.

Subjektif teoriler özellikle ahlaki değerler ile suç ilişkisini merkeze alır. Failin suç işledikten sonra tekrar suç işlemesi, onun ahlaki düşkünlüğünün, vicdani yetersizliğinin ve toplumsal değerlere karşı kayıtsızlığının bir göstergesi olarak değerlendirilir. Bu da daha katı bir ceza politikasını haklı kılar¹³⁹.

Bu teorinin infaz hukukundaki yansıması, mükerrirlerin daha uzun süre cezaevinde tutulmaları ve ceza sonrasında denetim altında tutulmalarını destekleyen uygulamalardır. Ceza, bu teoride sadece bir yaptırım değil, aynı zamanda toplumun kendini koruma refleksi olarak değerlendirilir¹⁴⁰.

Ancak subjektif teoriler, failin kişiliğine yönelik varsayımlara dayandığı için hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkeleri açısından zaman zaman eleştirilmiştir. Modern ceza hukukunda bu teoriler genellikle karma teori içinde dolaylı şekilde yer bulur.

---

¹³⁷ İ. Üzülmüş, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 63.

¹³⁸ S. Dönmezer ve S. Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, Cilt III* (11. Baskı), Beta Yayınları, İstanbul, 1994, s. 144.

¹³⁹ M. S. Altunç, *Ceza Hukukunda Tekerrür*, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 61.

¹⁴⁰ S. Okay, 'Tekerrürün Mahiyeti Hakkında Başlıca Nazariyeler ve Tatbikata Tesirleri', *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt: 9, sayı: 1, 1952, s. 342.

2.2.3.2. Tehlikelilik Teorisi

Bu yaklaşıma göre, suçtan sonra yeniden suç işleyen fail, artık toplum açısından sıradan bir suçludan daha tehlikeli hâle gelmiştir. Tekerrür halinde cezanın ağırlaştırılması, failin bu tehlikeli durumuna karşı toplumu koruma amacı taşır. Yani burada amaç, cezalandırmaktan çok önlemektir¹⁴¹.

Tekerrür müessesesinin teorik temellerinden biri de, failin artan toplumsal tehlikeliliği üzerinden şekillenen ve cezanın temel işlevini koruma ve önleme amacıyla açıklayan yaklaşımdır. Bu görüşe göre, bir bireyin işlediği suça karşı cezalandırılmasına rağmen tekrar suç işlemesi, onu yalnızca “suçlu” sıfatıyla nitelendirmekten öte, daha geniş bir kamu güvenliği riski taşıyan, toplum için daha tehlikeli bir fail hâline getirir. Bu durum, ceza hukukunun yalnızca bireyin geçmiş fiiline tepki vermekle kalmayıp, aynı zamanda failin gelecekteki davranışlarını da öngörerek toplumu koruma yükümlülüğü taşıdığını gösterir¹⁴².

Bu teorinin temel argümanı şudur: Tekerrür, bireyin suça yöneliminin süreklilik arz ettiğini ve artık salt bireysel sapma değil, kronik bir tehdit haline geldiğini işaret eder¹⁴³. Bu nedenle, tekerrür hâlinde cezanın ağırlaştırılması, geçmiş fiile karşı misilleme niteliği taşımaktan ziyade, toplumun gelecekteki zararlardan korunmasına yönelik önleyici bir güvenlik refleksi olarak değerlendirilmelidir. Bu yönüyle cezanın amacı, failin cezalandırılması değil; onun doğurabileceği yeni tehditlerin önlenmesidir. Bu yaklaşım, özellikle Anglo-Sakson hukuk sistemlerinde karşılığı bulunan tehlike temelli önleme teorileriyle örtüşmektedir¹⁴⁴.

Türkiye’de bu anlayış, özellikle 5237 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesiyle birlikte daha sistematik bir zemine oturtulmuş ve tekerrür kurumuna getirilen yeniliklerle kendini göstermiştir¹⁴⁵. 5237 sayılı Kanun’un 58. maddesinde tekerrür ayrıntılı biçimde düzenlenmiş; ayrıca bu düzenleme, infaz rejimi, koşullu salıverilme

¹⁴¹ S. Dönmezer ve S. Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, Cilt III* (11. Baskı), Beta Yayınları, İstanbul, 1994, s. 145.

¹⁴² M. S. Altunç, *Ceza Hukukunda Tekerrür*, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 61.

¹⁴³ F. Erem, ‘Tekerrürün Esası’, *Adalet Dergisi*, cilt: 2, sayı: 10, 1949, s. 1429.

¹⁴⁴ S. Dönmezer ve S. Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, Cilt III* (11. Baskı), Beta Yayınları, İstanbul, 1994, s. 145.

¹⁴⁵ S. Dönmezer ve S. Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, Cilt III* (11. Baskı), Beta Yayınları, İstanbul, 1994, s. 145; B. Verdi, ‘Tekerrür Cürüm I’, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, cilt: 6, sayı: 39, 1928, s. 69.

süresi ve denetimli serbestlik uygulamaları ile doğrudan ilişkilendirilmiştir. Buna göre, tekerrür hâlinde mahkûm olan kişinin cezası infaz edildikten sonra belirli bir süre denetim altında tutulması öngörülmüş ve koşullu salıverilmeden yararlanma süreleri uzatılmıştır. Bu düzenleme, failin davranışlarının yalnızca yargılama sürecinde değil, ceza infazı sonrasında da gözetim altına alınmasını sağlayarak, toplumun güvenliğini ön planda tutan bir yapıyı hedeflemiştir.

Özellikle denetimli serbestlik sisteminin gelişmesiyle birlikte, cezanın sadece infaz edilmesiyle değil, suç sonrası sosyal kontrol mekanizmaları ile tamamlanması gerektiği anlayışı da güç kazanmıştır¹⁴⁶. Bu uygulamalar, failin toplumla yeniden bütünleşmeden önce kontrollü bir süreçten geçirilmesini sağlamayı, böylece yeniden suç işleme riskini azaltmayı amaçlamaktadır. Bu yönüyle, tekerrür hâlinde cezanın ağırlaştırılması, yalnızca normatif bir yaptırım değil; aynı zamanda koruyucu bir tedbir olarak da yorumlanmaktadır¹⁴⁷.

Sonuç olarak, toplumu koruma temelli bu teori, ceza hukukunun klasik cezalandırma işlevinden farklı olarak, bireyin gelecekteki davranışlarını kontrol altına alma ve kamu güvenliğini sağlama yönünde proaktif bir müdahale modelini savunmaktadır. 5237 sayılı TCK döneminde tekerrürün infazla ilişkilendirilmesi, koşullu salıverilmenin sınırlandırılması ve denetimli serbestlik uygulamalarının geliştirilmesi, bu teorinin Türk ceza sistemindeki yansımaları olarak değerlendirilebilir.

Bu teori, 5237 sayılı TCK döneminde öne çıkmış, özellikle denetimli serbestlik ve koşullu salıverilme rejiminde kendini göstermiştir.

2.2.3.3. Cürmi Ehliyet Teorisi

Cürmü ehliyet teorisi, tekerrür kurumunu açıklarken failin hukuki sorumluluk kapasitesini ve suç işleme ehliyetini esas alır. Bu teoriye göre, bir kişinin mahkûmiyetle sonuçlanan bir suç işlemesinin ardından yeniden suç işlemesi, o kişinin suç işlemek yönünden tam anlamıyla ehliyetli bir birey olduğunu, yani suçun anlam ve sonuçlarını bildiği hâlde bu davranışı tekrar ettiğini gösterir¹⁴⁸.

¹⁴⁶ F. Erem, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1997, s. 91.

¹⁴⁷ İ. Üzülmüş, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 66.

¹⁴⁸ A. Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, 2008, s. 50.

Bu anlayışa göre fail, cezanın ne anlama geldiğini bilen, hukukun sınırlarını kavrayan bir kişi olmasına rağmen aynı suçu tekrar işlemiştir. Dolayısıyla bu failin daha fazla kınanmayı ve daha ağır bir ceza ile karşılaşmayı hak ettiği kabul edilir. Burada odak noktası, failin cezanın sonuçlarını anlayabilecek bilinçte olması ve buna rağmen suç işleme kararlılığını sürdürmesidir¹⁴⁹.

Cürmü ehliyet teorisi, tekerrürün cezalandırma sistemindeki yerini hukuki ehliyete dayalı ahlaki sorumluluk üzerinden kurar¹⁵⁰. Fail, suçun hukuki sonuçlarını ve sosyal anlamını idrak edebildiği hâlde bu davranışı tekrarlıyorsa, artık daha ağır bir ceza ile karşılaşması hukuken meşru hâle gelir.

Bu teori, özellikle cezanın bilinçli olarak ihlal edilmesine verilen tepkiyi temellendirir. Zira failin davranışı “Ben ceza alsam da suç işlerim” iradesini içerdiği için, cezanın amacı olan genel ve özel caydırıcılığın işlemediğini gösterir. Bu durumda sistem, daha sert ve belirgin bir yanıt üretmelidir.

2.2.3.4. Suç Alışkanlığı (İtiyat) Teorisi

Bu teoriye göre tekerrür, failin suç işlemeyi alışkanlık hâline getirmesiyle ilgilidir. Suç, failin yaşam biçimi hâline gelmiş, sıradanlaşmış ve iradesinin parçası hâline dönüşmüştür. Dolayısıyla bu birey artık sıradan bir suçlu değil, sürekli suç eğiliminde bulunan yapısal bir tehdit olarak görülür¹⁵¹.

Bu teorinin dayanağı, failin tekrar tekrar suç işlemesinin artık bir rastlantı değil, bir davranış kalıbı olduğudur. Suçun bu şekilde tekrar edilmesi, failin hukuka karşı duyarsızlaştığını ve toplumun değerlerini içselleştiremediğini gösterir¹⁵². Bu da cezayı hem artırmayı hem de failin kişiliğine yönelik düzenlemeler yapılmasını haklı kılar.

İtalyan ve Alman ceza hukuklarında da “suç alışkanlığı” kavramı mükerrirlik değerlendirmelerinde tarihsel olarak kullanılmıştır.

¹⁴⁹ S. Dönmezer ve S. Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, Cilt III* (11. Baskı), Beta Yayınları, İstanbul, 1994, s. 145.

¹⁵⁰ S. Dönmezer ve S. Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, Cilt III* (11. Baskı), Beta Yayınları, İstanbul, 1994, s. 145.

¹⁵¹ İ. Üzülmüş, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 64.

¹⁵² S. Dönmezer ve S. Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, Cilt III* (11. Baskı), Beta Yayınları, İstanbul, 1994, s. 145.

2.2.3.5. Vicdani Boşluk Teorisi

Bu daha yeni sayılabilecek subjektif bir teoridir. Tekerrürün açıklanmasında, failin tekrar suç işlemesi, onun içsel değer sisteminde, yani vicdan mekanizmasında bir boşluk olduğunu gösterir. Yani kişi, suç işlediği için değil; pişmanlık duymadığı, empati kuramadığı ve değer çözülmesi yaşadığı için yeniden suç işler¹⁵³.

Bu teori, özellikle ahlaki gelişim eksikliği ve suçtan psikolojik etkilenmeme durumunu temele alır. Dolayısıyla failin suçtan caydırılması ya da ıslah edilmesi için daha derin yapısal müdahalelere (eğitim, psikososyal destek, izolasyon) ihtiyaç olduğunu savunur. Bu yönüyle sadece ceza değil, infaz sisteminin de yeniden yapılandırılması gerektiğini ima eder.

2.2.4. Objektif Teoriler

2.2.4.1. Genel Olarak

Objektif teoriler, tekerrörü failin şahsi özelliklerinden ziyade işlenen suçun tehlikeliliği, kamu düzenine etkisi ve toplumsal yankısı üzerinden açıklamayı hedefler. Bu yaklaşımlar, cezanın kişiselleştirilmesinden ziyade genel kamu yararı ve toplumsal düzenin korunmasını esas alır.

2.2.4.2. Toplumsal Koruma Teorisi

Bu teoriye göre, ceza hukukunun temel amacı, toplumun huzur ve düzenini korumaktır. Tekerrür, yalnızca failin kişisel suç eğilimi değil; aynı zamanda işlenen fiilin toplumsal güvenlik üzerinde yarattığı tehdit nedeniyle cezalandırılmalıdır¹⁵⁴.

Failin yeniden suç işlemesi, toplum için istikrarsızlık yaratır ve halkın hukuk sistemine olan güvenini zedeler. Bu nedenle tekrar suç işleyen bireyler, kamu düzenini tehdit ettiği için daha ağır infaz rejimine tabi tutulmalıdır.

Bu teori kişiye değil fiile odaklandığı için objektif niteliktedir. Ceza, failin iç dünyasına göre değil, fiilin toplum üzerindeki etkisine göre şekillenir.

---

¹⁵³ S. Dönmezer ve S. Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, Cilt III* (11. Baskı), Beta Yayıncılık, İstanbul, 1994, s. 145.

¹⁵⁴ İ. Üzülmüş, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 56.

2.2.4.3. Eylem Merkezli Tekrarlılık Teorisi

Bu teori, suçun tekrarlanmasının tesadüfi olmadığını; belirli suç tiplerinin yapısal olarak tekrar etme eğilimi taşıdığını savunur. Bu suçlar örneğin hırsızlık, dolandırıcılık, uyuşturucu ticareti gibi sürekliliği olan eylemlerdir¹⁵⁵.

Bu durumda cezayı artırmanın amacı, failin kim olduğundan çok, eylemin tekrar edilebilir doğasını kontrol altına almaktır.

Bu teoriye göre tekerrür hükmü bir “önlem aracı”dır ve fiilin doğasına göre şekillendirilmelidir. Özellikle ekonomik suçlar ve organize suçlar gibi alanlarda etkili olur.

2.2.4.4. Toplumsal Caydırıcılık (Genel Önleme) Teorisi

Bu yaklaşımda, tekerrür hükümleri bir ibret cezası niteliğindedir. Toplumdaki bireylerin benzer suçlardan uzak durmaları için tekrar suç işleyenlere daha sert cezalar verilmelidir. Amaç, potansiyel suçlulara mesaj vermektir: “Ceza alan ama vazgeçmeyen daha fazla ceza alır.”¹⁵⁶

Tekerrür müessesesine yönelik yaklaşımlar arasında yer alan toplumsal caydırıcılık temelli teori, ceza hukukunun yalnızca failin bireysel davranışını değil, aynı zamanda toplumun suç karşısındaki tutumunu şekillendirmeye hizmet eden normatif bir disiplin aracı olduğunu savunur¹⁵⁷. Bu yaklaşımda, tekerrür hükümleri doğrudan failin karakterine ya da kişisel suç eğilimine değil; toplumdaki bireylerin suça ilişkin algılarına ve davranış modellerine yöneliktir. Başka bir deyişle, tekrar suç işleyen kişiye yönelik uygulanan ağırlaştırılmış cezalar, esasen topluma yönelik sembolik bir mesaj niteliğindedir.

Bu teoriye göre, cezalandırmanın amacı yalnızca failin ıslahı ya da toplumun korunması değildir; aynı zamanda potansiyel suç faillerinin davranışlarını etkilemek ve kamuoyuna “suçun bedeli”nin net biçimde gösterilmesini sağlamaktır. Bu doğrultuda, tekerrür hâlinde cezanın artırılması, suçun sıradanlaşmasını önlemek,

¹⁵⁵ F. Erem, ‘Nedensellik Bağı ve Ümanist Doktrin’, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt: 25, sayı: 3, 1968, s. 2.

¹⁵⁶ S. Dönmezer ve S. Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, Cilt III* (11. Baskı), Beta Yayıncılık, İstanbul, 1994, s. 141.

¹⁵⁷ A. Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, 2008, s. 51.

hukuka olan güveni pekiştirmek ve bireylerin suç işlemekten caydırılmasını sağlamak gibi önleyici-simgesel işlevler üstlenmektedir¹⁵⁸. Tekerrür, burada yalnızca bir fiil tekrarını değil, toplumsal düzeni tehdit eden bir direniş göstergesi olarak yorumlanmakta; bu nedenle cezalandırma da sıradan bir yaptırımdan ziyade ibretlik bir uyarı işlevi taşımaktadır.

Bu yaklaşım, cezaların “ibret verici” etkisini ön plana çıkarır. Suç işleyip ceza alan kişinin, cezaya rağmen vazgeçmemesi durumunda daha sert şekilde cezalandırılması, yalnızca bu kişiye yönelik değil, toplumun geneline yönelik bir uyarı mekanizması işlevi görmektedir. “Cezasını çekti ama uslanmadı, o hâlde daha ağır bir ceza hak eder” düşüncesi, aslında cezanın kamusal anlamda meşruiyetini de pekiştiren bir unsur hâline gelmektedir. Bu bağlamda tekerrür hükümleri, toplumda hukuka saygıyı artırmak ve suçun ahlaki/sosyal dışlanma gerekçesi olarak algılanmasını sağlamak açısından önemli bir işlev üstlenir.

Toplumsal caydırıcılık yaklaşımı, ceza hukukunun birey merkezli değil, toplum merkezli bir disiplin modeli olarak işlemlerini öngörür. Failin bireysel durumu, kişisel gelişimi ya da suça yönelme nedenleri bu modelde ikincil önemdedir. Asıl amaç, toplumun genelinde suç işleme ihtimaline karşı önleyici ve caydırıcı bir norm baskısı oluşturmaktır. Bu yönüyle, suçun toplumsal anlamda hoş görülmemesi, ahlaki dışlanma ile cezalandırılması ve cezanın kamuya açık biçimde infaz edilmesi gibi pratiklerin tarihsel örnekleriyle de örtüşmektedir.

Ancak bu teori, bireyselleştirilmiş ceza anlayışının ikinci planda kalması nedeniyle eleştirilere de konu olmuştur. Zira tekerrür hâlinde cezanın otomatik biçimde ağırlaştırılması, failin kişisel koşullarının dikkate alınmadan cezalandırılmasına yol açabilir. Bu nedenle çağdaş ceza hukukunda, bu teori tamamen terk edilmemiş olmakla birlikte, daha çok genel önleme işlevi ile sınırlı bir şekilde kabul görmektedir. Yine de, tekerrür hükümlerinin kamuya açık şekilde düzenlenmesi, koşullu salıverilme haklarının sınırlandırılması ve infaz sonrası denetim süreçlerinin kamuoyuna duyurulması gibi uygulamalar, bu teorinin modern ceza sistemlerinde örtük biçimde etkisini sürdürdüğünü göstermektedir.

---

¹⁵⁸ S. Dönmezer, *Genel Ceza Hukuku Dersleri*, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2003, s. 351.

Bu teori doğrudan failin kimliğine değil, toplumun suça verdiği tepkiye dayanır. Ceza hukuku burada caydırıcı bir disiplin mekanizması gibi çalışır.

2.3. Tekerrürü Reddeden Görüşler

Tekerrüre karşı çıkan görüşler ise, bu kurumun ceza adaletine aykırılıklar içerdiğini ileri sürmektedir. Bu yaklaşıma göre, fail daha önce işlediği suçtan dolayı ceza almış ve bu cezasını infaz etmişse, önceki mahkûmiyetin sonraki suça etkisi olmamalıdır. Tekerrür uygulaması, kişinin geçmişte işlediği suç nedeniyle iki kez cezalandırılması anlamına gelebilir ve bu durum “çifte cezalandırma yasağı” (ne bis in idem) ilkesine aykırılık oluşturur¹⁵⁹.

Ceza hukuku teorisinde tekerrür müessesesi, suça karşı daha sert yaptırımların gerekçesi olarak savunulmakla birlikte, bu kuruma karşı ciddi eleştiriler de yöneltilmektedir. Bu eleştiriler temel olarak ceza adaletinin ihlali, failin ikinci kez cezalandırılması ve toplumsal bütünleşmeye zarar verilmesi ekseninde şekillenmektedir¹⁶⁰. Tekerrüre karşı çıkan görüşler, bu müessesenin bireyin geçmişindeki cezalandırılmış eylemleri yeniden cezalandırma aracı hâline geldiğini ve bunun ceza hukukunun temel ilkeleriyle bağdaşmadığını ileri sürmektedir.

Bu görüşe göre, bir kimse işlemiş olduğu suç nedeniyle adil yargılanmış, hakkında hüküm verilmiş ve bu ceza infaz edilmişse, aynı eylemle bağlantılı olarak yeniden cezalandırılması, hukuk devleti ilkesine ve cezanın bireyselliği ilkesine açıkça aykırılık teşkil etmektedir. Bu durum, ceza hukukunun evrensel ilkelerinden biri olan “ne bis in idem” yani “aynı fiilden dolayı bir kişinin iki kez yargılanamayacağı ve cezalandırılmayacağı” kuralına doğrudan temas etmektedir. Tekerrür kurumunun işleyiş biçimi, failin geçmiş suçunun yeni suça etki etmesiyle birlikte, hukuken sonuç doğurmaya devam etmesi nedeniyle çifte cezalandırma yasağını dolaylı yoldan ihlal eden bir düzenleme olarak görülmektedir¹⁶¹.

¹⁵⁹ S. Okay, ‘Tekerrürün Mahiyeti Hakkında Başlıca Nazariyeler ve Tatbikata Tesirleri’, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt: 9, sayı: 1, 1952, ss. 331–346.

¹⁶⁰ S. Dönmezer ve S. Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, Cilt III* (11. Baskı), Beta Yayınları, İstanbul, 1994, s. 134.

¹⁶¹ F. Erem, A. Danışman ve M. E. Artuk, *Ceza Hukuku Genel Hükümler, I-II* (14. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1997, s. 619.

Eleştirel yaklaşımlar, ayrıca tekerrür hükümlerinin eşitlik ve adalet ilkeleri bakımından da sorunlu olduğunu ileri sürmektedir. Özellikle aynı suçu işleyen ancak biri daha önce sabıkalı olan iki failin, farklı cezalara çarptırılması durumu, ceza hukukunun sübjektif ve ayrımcı uygulamalarla zayıflatılmasına yol açmaktadır¹⁶². Bu farklılık, geçmişteki suçun etkisinin hukuken sona ermiş olması gerektiği anlayışına aykırıdır. Yani, sabıkalı bir bireyin, suça eğilimli olduğu varsayımı üzerinden daha ağır cezaya çarptırılması, masumiyet karinesinin geniş yorumuna da zarar verebilecek bir sonuç doğurur.

Tekerrüre yönelik bir diğer eleştiri ise, bu kurumun cezanın ıslah edici ve topluma kazandırıcı fonksiyonuyla çeliştiği yönündedir. Suçluya uygulanan cezanın infazı tamamlandıktan sonra, hukuk sisteminin temel hedeflerinden biri o bireyin topluma yeniden kazandırılması ve yeniden suç işlemeyecek biçimde rehabilite edilmesidir. Ancak tekerrür uygulaması, bireyin geçmişteki mahkûmiyetine sürekli bir hukuki değer atfederek, onun yeniden suç işleyebileceği varsayımını kalıcılaştırır. Bu durum, failin sosyal kimliğinin sabıkalı bir kişi olarak kalmasına ve hukuk düzeninin onu ikinci bir şansla kucaklamamasına neden olur. Özellikle mahkûmiyetin üzerinden uzun yıllar geçtikten sonra işlenen yeni suçlarda dahi tekerrür hükümlerinin uygulanması, zaman içinde bireyin kendisini yenileme ve topluma entegrasyon çabalarının cezalandırılması anlamına gelebilir¹⁶³.

Nihayetinde bu teori, ceza hukukunun cezalandırma merkezli değil, dönüştürücü ve onarıcı işlevlere sahip olması gerektiğini savunur. Tekerrürün, failin kişisel dönüşümünü teşvik etmek yerine onun geçmişini sürekli cezalandırma aracı hâline gelmesi, ceza hukukunun insan onuruna saygı ve toplumsal adalet ilkeleriyle çeliştiği gerekçesiyle eleştirilmektedir. Bu çerçevede, bireyin geçmiş suçlarından bağımsız olarak her yeni fiilin kendi bağlamında değerlendirileceği, suç-kişi ilişkisinde bireysel sorumluluğun esas alınacağı bir ceza adaleti sisteminin inşası önerilmektedir.

---

¹⁶² Özbek, V. Ö., vd., *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (14. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 679.

¹⁶³ H. Demir Eğin, *Türk Ceza Hukukunda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale, 2021, s. 23.

Ayrıca bu görüşe göre, tekerrür kurumunun faile karşı ayrımcılık oluşturduğu ve cezanın sosyal adaletle bağdaşmayan şekilde ağırlaştırılmasına yol açtığı ileri sürülmektedir¹⁶⁴. Özellikle mahkûmiyetin infazından yıllar sonra işlenen suçlarda dahi tekerrür hükümlerinin uygulanması, bireyin topluma kazandırılması amacına zarar verdiği gibi, ceza hukukunun ıslah edici fonksiyonu ile de çelişmektedir.¹⁶⁵

2.4. Hukuki Değerlendirme

Her iki yaklaşım da teorik olarak haklı gerekçelere dayansa da, uygulamada ceza adaletinin sağlanabilmesi açısından dengeli bir tekerrür sisteminin benimsenmesi gerektiği düşünülmektedir. Failin geçmiş suçu ceza tayininde tamamen göz ardı edilmesi adalet duygusunu zedeleyebileceği gibi, sınırsız şekilde cezayı ağırlaştıran bir yaklaşım da insan hakları ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşmaz¹⁶⁶.

Bu bağlamda, tekerrürün ceza artırımı bakımından otomatik değil, hâkimin değerlendirmesine açık ve bireyselleştirme odaklı şekilde uygulanması daha uygun bir çözüm olarak değerlendirilmektedir. Nitekim modern ceza sistemleri, failin geçmiş suçlarını yalnızca objektif bir kriter olarak değil, aynı zamanda failin kişisel gelişimi, suçun işlenme biçimi ve topluma uyum kabiliyeti gibi faktörlerle birlikte değerlendirmeye tabi tutmaktadır¹⁶⁷.

Ceza hukukunda mükerrerliği esas alan infaz rejimlerinin, sadece cezayı ağırlaştırma amacıyla değil, topluma yeniden kazandırma hedefini de gözeterek şekillendirilmesi gerekmektedir¹⁶⁸. Özellikle tekerrür hâlinde uygulanacak infaz oranları bakımından, failin kişisel özellikleri, suçun mahiyeti ve sosyal rehabilitasyon ihtiyacı dikkate alınmalı; devletin infaz politikasının ölçülü, adil ve toplumsal barışı gözetilen bir zeminde yapılandırılması sağlanmalıdır.

---

¹⁶⁴ F. Erem, A. Danışman ve M. E. Artuk, *Ceza Hukuku Genel Hükümler, I-II* (14. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1997, s. 80.

¹⁶⁵ F. Erem, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1997, s. 94.

¹⁶⁶ S. Okay, ‘Tekerrürün Mahiyeti Hakkında Başlıca Nazariyeler ve Tatbikata Tesirleri’, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt: 9, sayı: 1, 1952, ss. 331–346.

¹⁶⁷ H. Demir Eğin, *Türk Ceza Hukukunda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale, 2021, s. 24.

¹⁶⁸ F. Karakaş Doğan, *Cezanın Amacı ve Hapis Cezası*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2009, ss. 22–23.

2.5. Tekerrür Kurumunun Hukuki Niteliği

Suç işleyen bir kimsenin, hakkında verilen cezanın infazına rağmen belirli bir süre içerisinde yeniden suç işlemesi hâlinde; failin ıslah olmadığını, suçtan uzaklaşmak yerine suçla ilişkisini sürdürdüğünü ve toplum açısından daha yüksek bir tehlike arz ettiğini gösterdiği kabul edilmektedir. Bu nedenle tekerrür kurumu, yalnızca işlenen fiilin değil, failin suçla olan bağının sürekliliği ve karakteristik eğilimiyle ilişkilendirilmektedir¹⁶⁹.

765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu döneminde tekerrür, failin kusurluluğunu artıran özel bir sebep olarak değerlendirilmiştir¹⁷⁰. Bu dönemde tekerrür, ne sadece şahsi nedenlere dayalı bir artırım sebebi ne de sadece fiilin ağırlığına bağlı bir unsur olarak görülmüş; aksine, cezanın genel ve yasal bir şekilde artırılmasına imkân tanıyan bağımsız bir kurum olarak yapılandırılmıştır¹⁷¹.

Mülga TCK kapsamında, tekerrür failin işlemeye devam ettiği suçların niteliğini doğrudan değiştirmemekle birlikte, failin kişisel geçmişine ve sosyal durumuna göre temel cezanın belirlenmesinde etkili olabilmekteydi. Bu yönüyle tekerrür, suçla mücadelede bireysel analiz esasına dayalı bir yaklaşımı yansıtmıştır.

Ancak failin aynı suçu birden fazla işlemiş olması, cezanın bireyselleştirilmesi açısından elbette dikkate alınması gereken bir unsurdur. Her ne kadar ilk suç ile sonraki suçlar arasında hukuki nitelik açısından bir fark bulunmasa da, tekrarlayan davranış biçimi, failin yeniden suç işleme eğilimini ortaya koyduğu için ceza hukukunda farklı şekilde değerlendirilmelidir¹⁷².

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile birlikte tekerrür kurumu, artık sadece cezanın artırımıyla sınırlı bir müessese olarak değil; failin tehlikelilik durumuna göre düzenlenen güvenlik tedbirleri arasında değerlendirilmiştir. Güvenlik tedbirleri,

---

¹⁶⁹ A. Nuhoğlu, *Mukayeseli Hukukta ve Türk Ceza Hukukunda Özgürlüğü Bağlayıcı Emniyet Tedbirleri*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1996, s. 9; M. E. Artuk, 'Güvenlik Tedbirleri', *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Atilla Özer'e Armağan, cilt: XII, sayılar: 1–2, 2008, s. 462.

¹⁷⁰ M. E. Artuk, A. Gökçen, A. Alşahin ve K. Çakır, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (20. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 962.

¹⁷¹ M. E. Artuk, A. Gökçen, A. Alşahin ve K. Çakır, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (20. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 962.

¹⁷² İ. Üzülmüş, 'Suçta Tekerrür', *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt: 4, sayılar: 1–2, 2000, ss. 297–319.

toplumun suçtan korunmasını hedefleyen ve suçlunun yeniden suç işlemesini önlemeye yönelik olarak cezanın yanında veya yerine uygulanan önlemler bütünüdür¹⁷³.

Güvenlik tedbirlerinin uygulanabilmesi için faile isnat edilen fiilin yasa tarafından suç olarak tanımlanmış olması gerekir. Bu husus, 5237 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle açıkça güvence altına alınmış olup, kanunsuz suç ve ceza olmayacağı ilkesinin güvenlik tedbirleri için de geçerli olduğunu göstermektedir¹⁷⁴. Ayrıca bu tedbirlere karar verme yetkisi yalnızca yargı mercilerine tanınmış, idari organlara bu yönde bir yetki verilmemiştir.

5237 sayılı TCK'nin 58. maddesinde düzenlenen tekerrür hükümleri çerçevesinde, fail hakkında hüküm verilirken eğer kanunda hem hapis hem adli para cezası seçenek olarak öngörülmüşse, hâkimin yalnızca hapis cezasına hükmetmesi zorunlu kılınmıştır. Bu hüküm, tekerrürün sonuçlarının doğrudan maddi ceza hukukuna ilişkin olduğunu ortaya koymaktadır¹⁷⁵.

Yargıtay kararlarında da tekerrürün güvenlik tedbirleri arasında düzenlenmiş olmasına rağmen esasen maddi ceza hukuku kapsamında değerlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca tekerrürün yalnızca cezai sorumluluğu değil, infaz sürecini de etkileyen karma bir yapıya sahip olduğu vurgulanmaktadır¹⁷⁶.

Nitekim 5237 sayılı Kanun'da tekerrür, hem cezanın infazına ilişkin hükümleri etkileyen bir yön taşımakta, hem de koşullu salıverilme süresi gibi uygulamalarda farklı sonuçlara yol açmaktadır. Bu bağlamda, tekerrür yalnızca bir ceza artırımı değil, aynı zamanda infaz rejimini de dönüştüren çift yönlü bir kurum niteliği taşımaktadır¹⁷⁷.

Kanun sistematığı içinde tekerrürün güvenlik tedbirleri başlığı altında yer alması, onu doğrudan bu kategoriye sokmaz. Zira 58. maddenin gerekçesi, 7. maddede

---

¹⁷³ S. Dönmezer ve S. Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, Cilt III* (11. Baskı), Beta Yayınları, İstanbul, 1994, s. 147.

¹⁷⁴ Ç. Arslan ve M. Kayaççiçek, *Suçta Tekerrür*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 49; M. R. Erdem, '5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Bir "Güvenlik Tedbiri" Olarak Tekerrür', *Hukuk ve Adalet Dergisi*, sayı: 9, 2007, ss. 241–242.

¹⁷⁵ İ. Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (19. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, ss. 1012–1013.

¹⁷⁶ M. S. Altunç, *Ceza Hukukunda Tekerrür*, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 68.

¹⁷⁷ İ. Üzülmöz, '5237 sayılı Yeni TCK'da Suçta Tekerrür ve Özel Tehlikeli Suçlular', *Hukuki Perspektifler Dergisi*, sayı: 4, 2005, s. 214.

yer alan zaman bakımından uygulama hükümleri ve yüksek yargı kararları birlikte değerlendirildiğinde, tekerrürün esasen infaz hukukuna ilişkin sonuçlar doğurmakla birlikte maddi ceza hukukunu da ilgilendiren bir karma yapı oluşturduğu kabul edilmektedir¹⁷⁸.

---

¹⁷⁸ İ. Üzülmaz, ‘5237 sayılı Yeni TCK’da Suçta Tekerrür ve Özel Tehlikeli Suçlular’, *Hukuki Perspektifler Dergisi*, sayı: 4, 2005, s. 214.

3. TÜRK CEZA HUKUKUNDA TEKERRÜR

Türk Ceza Kanunu'nun 5237 sayılı yeni hâli, 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe girmiş ve önceki 765 sayılı Ceza Kanunu yürürlükten kalkmıştır. Bu tarih, ceza hukukunda yalnızca maddi ceza hükümleri açısından değil, özellikle infaz hukuku ve tekerrür uygulamaları bakımından da önemli bir dönüm noktasıdır. Zira 765 sayılı TCK döneminde tekerrür, daha katı ve otomatik biçimde uygulanan bir müessese iken; 5237 sayılı TCK ile birlikte tekerrür hem kapsam hem de sonuçları açısından önemli ölçüde değişikliğe uğramıştır¹⁷⁹.

765 sayılı eski TCK döneminde tekerrür, bir önceki mahkûmiyetin infaz edilmiş olması şartıyla uygulanıyordu. Ayrıca mahkeme, sanığın önceki sabıkasını resen dikkate almak ve gerekçesiz şekilde tekerrür uygulamakla yükümlüydü¹⁸⁰. 5237 sayılı yeni TCK ise bu yaklaşımı terk etmiş; tekerrürün uygulanabilmesi için yalnızca önceki mahkûmiyetin kesinleşmiş olmasını yeterli görmüş, infaz şartını aramamıştır. Bu değişiklik, tekerrür uygulamasının daha öngörülebilir ve ölçülü hâle gelmesini sağlamıştır¹⁸¹.

Yine eski TCK döneminde tekerrür hükümleri yalnızca kasten işlenen suçlar açısından değil, taksirli suçlar için de uygulanabiliyordu. Yeni TCK ise bu konuda da önemli bir yenilik getirmiş ve yalnızca kasten işlenen suçlar arasında tekerrürün uygulanabileceğini açıkça düzenlemiştir. Bu değişiklikle birlikte ceza sorumluluğunun iradeye dayalı olması ilkesi ön plana çıkarılmıştır.

Uygulamada bu değişiklikler, geçiş sürecinde hangi kanunun fail lehine olduğunun tespitini zorlaştırmıştır. Özellikle 2005 öncesi işlenen bir suçla ilgili verilen mahkûmiyetin, 2005 sonrası işlenen yeni bir suçla birlikte değerlendirilmesi gerektiğinde, hâkim hem eski hem yeni TCK'yı karşılaştırmalı olarak ele almak ve failin lehine olan hükmü uygulamakla yükümlüdür. Bu durum, Yargıtay kararlarında da açıkça ortaya konulmuştur. Örneğin Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 21.12.2010

---

¹⁷⁹ Parlar, A., Hatipoğlu, M. (2007). 5237 Sayılı TCK'nın Yorumu, C:I, Ankara, 523; Üzülmüş, (2005), 214.

¹⁸⁰ S. Dönmezer ve S. Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, Cilt III* (11. Baskı), Beta Yayınları, İstanbul, 1994, s. 174.

¹⁸¹ S. Dönmezer ve S. Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, Cilt III* (11. Baskı), Beta Yayınları, İstanbul, 1994, s. 174.

tarihli kararında, 765 sayılı TCK'daki tekerrür uygulamasının daha ağır sonuçlar doğurduğu, bu nedenle 5237 sayılı TCK hükümlerinin fail lehine olduğunun kabul edilmesi gerektiği belirtilmiştir¹⁸². Yargıtay 17. Ceza Dairesi 2019/13073 E. 2019/15707 K. Sayılı ilamında “ikinci defa tekerrür hükümlerinin uygulanması için her iki suçun da suç tarihlerinin, 08.07.2005’ten sonra olması gerektiği” şeklinde karar vermiştir. Özetle suçlardan birinin 08.07.2005 tarihinden önce işlenmesi halinde ikinci kez tekerrür hükümlerinin uygulanması mümkün değildir.

Sonuç olarak, 01.06.2005 tarihi hem normatif hem uygulama açısından tekerrür kurumunda bir dönüm noktasıdır. Hâlihazırda yürürlükte olan 5237 sayılı TCK, tekerrürü daha çok infaz hukukuyla bağlantılı bir güvenlik tedbiri olarak görmekte ve failin kişisel durumu üzerinden bireyselleştirilmiş bir ceza anlayışı benimsemektedir.

3.1. Genel Olarak Türk Ceza Hukuk Düzeninde Tekerrür

3.1.1. 765 Sayılı Mülga Türk Ceza Kanunu’nda Tekerrür Düzenlemesi

13 Mart 1926 tarihinde yürürlüğe giren ve 1 Haziran 2005’e kadar uygulanan 765 sayılı mülga TCK, Cumhuriyet döneminin ilk ceza kanunu olup esasen 1889 tarihli İtalyan Ceza Kanunu’nun tercümesi yoluyla hazırlanmıştır. Bu kanun yerini 5237 sayılı TCK’ya bırakmıştır.

765 sayılı Kanun’da tekerrür kurumu, “cürümde tekerrür” başlığı altında 81-88. maddelerde düzenlenmiştir¹⁸³. Bu hükümler incelendiğinde, tekerrür kurumunun bazı temel özellikleri ortaya çıkmaktadır:

İlk olarak, mükerrir hakkında sonraki suç için hükmolunan cezada artırım öngörülmüş, fakat ilk suç ile ikinci suç arasında nitelik bakımından benzerlik aranması şart koşulmamıştır. Ancak önceki ve sonraki suçların aynı veya benzer nitelikte olması durumunda, Kanun’un 81/2 ve 85. maddelerinde yer verilen özel tekerrür (ağırlaştırılmış tekerrür) hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir¹⁸⁴.

¹⁸² A. Parlar ve M. Hatipoğlu, *5237 Sayılı TCK’nın Yorumu, Cilt I*, Ankara, 2007, s. 524.

¹⁸³ A. Parlar ve M. Hatipoğlu, *5237 Sayılı TCK’nın Yorumu, Cilt I*, Ankara, 2007, s. 524.

¹⁸⁴ A. Parlar ve M. Hatipoğlu, *5237 Sayılı TCK’nın Yorumu, Cilt I*, Ankara, 2007, s. 524.

Dolayısıyla kanunda hem genel, hem özel, hem de mükerrer tekerrür sistemlerinin benimsendiği görülmektedir.

Bunun yanında, tekerrürün uygulanabilmesi için süre şartı getirilmiştir. Buna göre, önceki mahkûmiyet beş yıldan fazla ise on yıl, diğer cezalar bakımından ise beş yıl içinde yeni suç işlenmesi halinde tekerrür hükümleri uygulanabilecektir. Bu süreler, önceki cezanın infazı veya düşmesi ile işlemeye başlamaktadır. Böylelikle süreli tekerrür sistemi kabul edilmiştir.

Kanun'un 81. maddesinin 1. fıkrasında artırım oranının üst sınırının altıda bir olarak belirlenmiş olması dikkat çekicidir. Alt sınır öngörülmemiş olduğundan, sistemin zorunlu tekerrür esasına dayandığı kabul edilmektedir.

Ayrıca, kural olarak milli tekerrür sistemi benimsenmiş, ancak bazı suçlar bakımından istisnai olarak milletlerarası tekerrür sistemi kabul edilmiştir¹⁸⁵. Bununla birlikte, taksirli suçlarla kasten işlenen suçlar, sırf askeri suçlarla adi suçlar ve suçlarla kabahatler arasında tekerrür hükümlerinin uygulanmayacağı açıkça belirtilmiştir¹⁸⁶.

3.1.2. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Tekerrür Düzenlemesi

1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK'da tekerrür, "Genel Hükümler" kitabının, "Yaptırımlar" kısmının, "Güvenlik Tedbirleri" bölümünde, "Suçta Tekerrür ve Özel Tehlikeli Suçlular" başlığı altında 58. maddede düzenlenmiştir¹⁸⁷.

Bu düzenleme ile birlikte, öncelikle mükerrer hakkında sonraki suç sebebiyle verilen cezanın mükerrirlere özgü infaz rejimine tabi tutulacağı ve cezanın infazından sonra fail hakkında denetimli serbestlik tedbirinin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Böylece, tekerrür için ilk suç ile ikinci suç arasında benzerlik koşulu aranmamış, genel tekerrür sistemi kabul edilmiştir.

¹⁸⁵ B. Yürüt, 'Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Hukukunda Tekerrür ve Batılı Kanunlarla Mukayesesi', *II. Türk Hukuku Tarihi Kongresi Bildirileri*, cilt: I, İstanbul, 2016, ss. 854-891.

¹⁸⁶ A. Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, 2009, s. 98.

¹⁸⁷ A. Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, 2009, s. 98.

Ayrıca 5237 sayılı Kanun’da süre şartları yeniden düzenlenmiştir. Buna göre, beş yıldan fazla süreli hapis cezalarında infaz tarihinden itibaren beş yıl, daha kısa süreli hapis veya adli para cezalarında ise üç yıl geçmesiyle tekerrür hükümleri uygulanamaz. Bu süreler, önceki cezanın infazı ile başlamaktadır¹⁸⁸. Dolayısıyla yine süreli tekerrür sistemi benimsenmiştir.

Maddenin lafzı incelendiğinde, tekerrür hükümlerinin uygulanmasının zorunlu olduğu, yani zorunlu tekerrür sisteminin benimsendiği görülmektedir¹⁸⁹. Ayrıca, kural olarak milli tekerrür sistemi kabul edilmiş; ancak bazı suçlar açısından milletlerarası tekerrür sistemi de öngörülmüştür. Bunun yanı sıra, taksirli suçlar ile kasten işlenebilen suçlar, sırf askeri suçlar ile diğer suçlar arasında tekerrür hükümlerinin uygulanmayacağı düzenlenmiştir¹⁹⁰.

3.1.3. 765 ve 5237 Sayılı Kanunların Tekerrür Düzenlemesi Yönünden Farklılıkları

5237 sayılı TCK’da tekerrür kurumu, 765 sayılı mülga TCK’daki düzenlemeden çeşitli yönlerden ayrılmaktadır.

İlk olarak, 765 sayılı Kanun’da tekerrürün uygulanabilmesi bakımından önceki cezanın infaz edilmiş olması gerektiği görüşü yayginken, öğretide bir kısım yazar bu şartın aranmadığını ve isnadiyetin ağırlığı teorisinin benimsendiğini ileri sürmüştür. 5237 sayılı Kanun’da ise, önceki mahkûmiyetin infaz edilmiş olması koşulu aranmamış, yalnızca kesinleşmiş olması yeterli görülmüştür. Bu durum, yeni düzenlemede subjektif teorilerin esas alındığını göstermektedir¹⁹¹.

İkinci olarak, 765 sayılı TCK’de tekerrür, sonraki suç için hükmedilecek ceza bakımından kanuni bir artırım nedeni olarak görülürken, 5237 sayılı TCK’de tekerrür, failin toplum açısından tehlikeliliğini esas alan, sonraki suç için verilen cezanın

---

¹⁸⁸ 5237 sayılı TCK md. 58/2.

¹⁸⁹ 5237 sayılı TCK md. 58/1-9.

¹⁹⁰ 5237 sayılı TCK md. 58/4.

¹⁹¹ M. T. Taner, *Ceza Hukuku Umumi Kısım* (3. Baskı), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1953, s. 493.

infazında ve infaz sonrasında uygulanacak denetimli serbestlik tedbirinde belirleyici bir kurum olarak öngörülmüştür.¹⁹²¹⁹³

Üçüncü olarak, süreler bakımından da farklılık mevcuttur. 765 sayılı Kanun'da 5 ve 10 yıllık süreler kabul edilmişken, 5237 sayılı Kanun'da bu süreler 3 ve 5 yıl olarak düzenlenmiştir¹⁹⁴.

Son olarak, 765 sayılı Kanun'da 15 yaşını doldurmamış çocukların işlediği suçlar tekerrüre esas alınmazken; 5237 sayılı TCK'da bu yaş sınırı 18 yaş olarak belirlenmiştir¹⁹⁵.

3.2. Tekerrürün Koşulları

Bir kişiye “mükerrir” sıfatının yüklenebilmesi için bazı hukuki koşulların gerçekleşmiş olması gerekir. Bunların başında, failin önceden kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararının bulunması, bu kararın ardından yeni bir suç işlemesi ve bu ikinci suçun belirli bir süre geçtikten sonra işlenmiş olması gelir. Aksi hâlde tekerrür hükümlerinin uygulanması mümkün değildir.

3.2.1. Yeni Bir Suçun İşlenmiş Olması Gerekir

Tekerrürün uygulanabilmesi için en önemli şartlardan biri, daha önce verilen hüküm kesinleşmeden sonra yeni bir suçun işlenmiş olmasıdır. Şayet fail, ilk mahkûmiyet kararının istinaf ya da temyiz süreci tamamlanmadan ikinci bir suç işlerse, bu durumda tekerrür hükümleri devreye girmez.

Tekerrür hükümlerinin uygulanması açısından, yeniden işlenen suçun türü ya da niteliği genellikle belirleyici değildir. Bu bağlamda, ilk ve ikinci suçların aynı

¹⁹² S. Dönmezer ve S. Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, Cilt III* (11. Baskı), Beta Yayınları, İstanbul, 1994, s. 174.

¹⁹³ İ. Üzülmöz, ‘5237 sayılı Yeni TCK’da Suçta Tekerrür ve Özel Tehlikeli Suçlular’, *Hukuki Perspektifler Dergisi*, sayı: 4, 2005, ss. 375–396.

¹⁹⁴ İ. Üzülmöz, ‘5237 sayılı Yeni TCK’da Suçta Tekerrür ve Özel Tehlikeli Suçlular’, *Hukuki Perspektifler Dergisi*, sayı: 4, 2005, ss. 375–396.

¹⁹⁵ 2253 sayılı mülga Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun 12. Md.

kategoriye girip girmemesi ya da benzer fiilleri içerip içermemesi önem taşımaz; önemli olan yeni bir suçun önceki hüküm kesinleştikten sonra işlenmiş olmasıdır¹⁹⁶.

Türk Ceza Kanunu'nun 35. maddesi, tamamlanmamış suçların da ceza sorumluluğu doğurabileceğini kabul eder. Bu bağlamda, yalnızca tamamlanmış suçlar değil, suça teşebbüs niteliğindeki fiiller de tekerrür hükümlerinin uygulanmasına engel teşkil etmez. Yani failin suç işleme kastıyla harekete geçip fiilini tamamlayamaması, tekerrürün uygulanmasına engel değildir.¹⁹⁷

Ceza hukukumuzda benimsenen sistem genel tekerrür ilkesine dayanır. Bu nedenle, önceki ve sonraki suçların mutlaka aynı suça ilişkin olması, hatta aynı kanun maddesi içerisinde yer alması gerekmez.¹⁹⁸

Ancak kasıtlı suçlarla taksirli suçlar arasında tekerrür ilişkisi kurulamaz. Bunun temel nedeni, her iki suç türü arasındaki irade farkıdır. Kasıtlı suçlarda fail, bilerek ve isteyerek hareket ederken; taksirli suçlarda failin istemediği, öngörmediği veya öngörse de istemediği bir netice gerçekleşmektedir. Dolayısıyla bir kişinin önce taksirle adam öldürme suçundan mahkûm olması, sonrasında kasten adam öldürme suçu işlemesi hâlinde tekerrür hükümleri uygulanamaz.¹⁹⁹ Çünkü ilk suç taksirli, ikinci suç ise kasten işlenmiştir ve aralarındaki bu temel fark tekerrür bağının kurulmasına engeldir.

Buna karşılık, işlenen suçların nitelikleri farklı olsa bile her ikisi de kasıtlı suçlar arasında yer alıyorsa, tekerrür hükümleri uygulanabilir. Örneğin, fail daha önce dolandırıcılık suçundan hüküm giymiş ve bu cezası kesinleşmişse, sonrasında güveni kötüye kullanma suçunu işlemesi hâlinde de tekerrür uygulanacaktır. Çünkü her iki fiil farklı suç tiplerini oluştursa da, her ikisi de kasıtlı suçlar kategorisindedir.²⁰⁰

¹⁹⁶ Yargıtay CGK, E. 2010/1-10, K. 2010/7, T. 26.01.2010, www.karararama.yargitay.gov.tr, E.T. 12.06.2020.

¹⁹⁷ Ç. Arslan ve M. Kaya, *Suçta Tekerrür*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 106.

¹⁹⁸ A. Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür* (1. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 113.

¹⁹⁹ M. F. Kaya, *Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Aralık 2018, s. 47.

²⁰⁰ Z. Hafizoğulları, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, US-A Yayıncılık, Ankara, 2008, s. 491

3.2.2. İkinci Suçun Belirli Bir Süre İçinde İşlenmiş Olması

Kanundan Tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için, yeni suçun belirli bir süre zarfında işlenmiş olması gerekmektedir. Kanun koyucu, bu süreleri açıkça belirlemiştir. Buna göre:

Eğer failin daha önce işlediği suçtan ötürü hükmedilen beş yıldan fazla süreli hapis cezası infaz edilmişse, bu infazdan itibaren beş yıl içinde yeni bir suç işlenirse, tekerrür hükümleri uygulanabilir²⁰¹. Ancak bu beş yıllık sürenin geçmesinden sonra yeni bir suç işlenirse, tekerrür hükümleri uygulanamaz.

Benzer şekilde, failin ilk suçu nedeniyle aldığı beş yıl veya daha az süreli hapis cezası söz konusuysa, bu cezanın infazından itibaren üç yıl içinde yeni bir suç işlenmiş olmalıdır²⁰². Aksi hâlde, yani üç yıldan daha uzun bir süre geçtikten sonra ikinci bir suç işlenirse, tekerrür devreye girmez²⁰³.

Burada dikkat edilmesi gereken önemli bir husus şudur: Yeni işlenen suçun kesinleşmiş olması şart değildir. Tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için, ilk suçtan verilen cezanın kesinleşmiş olması ve ikinci suçun da bu kesinleşmeden sonra işlenmiş olması yeterlidir²⁰⁴. Eğer ilk mahkûmiyet kesinleşmiş ancak henüz infaz edilmemişse, buna rağmen ikinci suç daha sonra işlenmişse, tekerrür hükümleri uygulanabilir.

Özetle, ilk cezanın infazından sonra geçen süreye ve yeni suçun bu süre içinde işlenip işlenmediğine göre tekerrürün uygulanabilirliği değerlendirilir. Bu düzenlemeyle, failin suça yeniden yönelip yönelmediği ve topluma kazandırılıp kazandırılmadığı ölçülmeye çalışılmaktadır.

---

²⁰¹ K. Mecit, ‘Tekerrür, Mükerrirlere Özgü İnfaz Rejimi Uygulaması ve Sonuçları’, *Adalet Dergisi*, sayı: 30, 2008, s. 6.

²⁰² V. Ö. Özbek, vd., *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (14. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 679.

²⁰³ H. Demir Eğin, *Türk Ceza Hukukunda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale, 2021, s. 23.

²⁰⁴ F. Erem, A. Danışman ve M. E. Artuk, *Ceza Hukuku Genel Hükümler, I-II* (14. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1997, s. 80.

3.2.3. Kesinleşmiş Bir Ceza Hükümünün Bulunması

Bir Tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için en temel şartlardan biri, failin geçmişte işlediği bir suçtan dolayı hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararının bulunmasıdır²⁰⁵. Bu koşul, ceza hukukunda "mükerrir" sıfatının kazanılabilmesi için olmazsa olmaz bir unsurdur. Burada önemli olan nokta, ilk suçun yalnızca işlenmiş olması değil, aynı zamanda bu suça ilişkin yargılamanın tamamlanıp kararın hukuk düzeni içinde kesinlik kazanmış olmasıdır. Zira cezanın kesinleşmemiş olması durumunda, failin hukuken suçlu sayılması ve önceki suçunun yeni suçla bağlantı kurularak ağırlaştırıcı bir unsur olarak değerlendirilmesi mümkün değildir²⁰⁶.

Kesinleşme kavramı, Ceza Muhakemesi Kanunu'nda çeşitli şekillerde tanımlanmış ve farklı yollarla gerçekleştirilebileceği kabul edilmiştir. Ancak hangi yolla kesinleşmiş olursa olsun, hukuki anlamda bir kararın kesinleşmiş sayılabilmesi için o kararın artık olağan kanun yollarına kapalı hâle gelmesi gerekir. Bu bağlamda, bir ceza hükmü, ya istinaf ya da temyiz sürecinin tamamlanmasıyla ya da kanunen itiraz edilemez nitelikteki bir karar olması nedeniyle kesinleşmiş sayılır.

Ancak burada dikkat çekilmesi gereken bir diğer husus, her kesinleşmiş mahkûmiyet kararının tekerrüre esas alınamayacağıdır. Özellikle kanun koyucu, niteliği hafif görülen bazı suçlar için istinaf ve temyiz yollarını kapatarak bu kararları ilk dereceden kesin hâle getirmiştir. Fakat Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'da yapılan değişikliklerle, bu şekilde doğrudan kesinleşen ve kanun yoluna kapalı olan bazı hafif mahkûmiyet kararlarının, tekerrür kurumuna esas teşkil edemeyeceği açıkça düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile, ceza yargılamasında hak kayıplarının ve haksız ağırlaştırmaların önüne geçilmesi amaçlanmıştır.²⁰⁷

²⁰⁵ S. Okay, 'Tekerrürün Mahiyeti Hakkında Başlıca Nazariyeler ve Tatbikata Tesirleri', *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt: 9, sayı: 1, 1952, ss. 331-346.

²⁰⁶ F. Karakaş Doğan, *Cezanın Amacı ve Hapis Cezası*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2009, ss. 22-23.

²⁰⁷ F. Erem, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1997, s. 94.

Öte yandan, özellikle yüksek mahkemelerin içtihatlarında vurgulandığı üzere, yerel mahkemelerin direnmesi sonucu dosyanın Yargıtay Ceza Genel Kurulu'na taşındığı hâllerde, YCGK'nın verdiği kararlar artık yeniden direnilemeyecek nitelikte olduğundan, bu kararlar da verildikleri anda kesinleşmiş kabul edilmektedir²⁰⁸.

Tüm bu açıklamalar çerçevesinde, failin ikinci suçunun işlenme zamanı ile ilk ceza hükmünün kesinleşme zamanı arasında doğru bir sıralama kurulması gerekir. Zira eğer ikinci suç, ilk cezanın kesinleşmesinden önce işlenmişse, tekerrür uygulanamayacak; ancak ilk hüküm kesinleştikten sonra işlenmişse, tekerrür hükümleri devreye girecektir. Bu nedenle, hem infaz sürecinde hem yargılamada, hükmün kesinleşme tarihi dikkatle takip edilmelidir.

3.2.4. Her İki Suçun da Kasten İşlenmiş Olması

Tekerrür sadece kasıtlı suçlar arasında uygulanır. Kasıtlı suçlarla taksirli suçlar arasında tekerrür hükümleri işletilemez. Bu ayrım, ceza hukukunun temel prensiplerinden biri olan failin iradesine dayalı sorumluluğun bir sonucudur. Kasıtlı suçlarda fail, bilerek ve isteyerek hareket ederken; taksirli suçlarda failin amacı suç işlemek değil, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık sonucu meydana gelen bir zarardır. Bu nedenle, örneğin daha önce taksirle işlenen bir trafik kazasında mahkûm olan bir kişi, daha sonra kasten adam öldürme suçu işlerse, bu iki fiil arasında tekerrür ilişkisi kurulamaz.

3.2.5. Suçun Teşebbüs Aşamasında Kalması Tekerrüre Engel Değildir

Tekerrürün uygulanabilmesi için suçun mutlaka tamamlanmış olması gerekmez. Suça teşebbüs de tekerrür hükümlerinin uygulanmasına engel değildir. Önemli olan, teşebbüs edilen suç nedeniyle fail hakkında mahkûmiyet kararı verilmiş olmasıdır. Suçun tamamlanıp tamamlanmaması bu bağlamda ikincil bir önem taşır²⁰⁹.

²⁰⁸ F. Erem, 'Tekerrürün Esası', *Adalet Dergisi*, cilt: 2, sayı: 10, 1949, s. 1429.

²⁰⁹ M. S. Altunç, *Ceza Hukukunda Tekerrür*, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 61.

Yargıtay içtihatları da, teşebbüs aşamasında kalmış ancak mahkûmiyetle sonuçlanmış fiillerin tekrerrüre esas alınabileceğini kabul etmektedir.

3.2.6. Tekerrür Sürelerinin İnfazdan Sonra Başlaması

Ceza hukukunda tekrerrür sürelerinin başlaması için önceki cezanın infaz edilmiş olması gerekir. TCK m. 58/5'e göre, ceza infaz edildikten sonra başlayan sürenin içinde yeni bir suç işlenirse, tekrerrür uygulanabilir. Ancak ceza infaz edilmemişse, bu durumda süre aranmaz; yalnızca ilk cezanın kesinleşmiş olması ve yeni suçun bu kesinleşmeden sonra işlenmiş olması yeterlidir²¹⁰. Bu düzenleme, cezanın birey üzerinde caydırıcı etkisinin olup olmadığının, uygulamada infazla ölçülebileceği varsayımına dayanır.

3.2.7. Sadece Adli Para Cezası Tekerrüre Esas Alınmaz

Sadece adli para cezası ile sonuçlanan mahkûmiyetler, tekrerrüre esas alınmaz. Ceza hukukunun ölçülülük ilkesi uyarınca, hafif nitelikteki yaptırımların failin sicilinde ağır sonuçlar doğurması istenmemektedir. Bu sebeple yalnızca adli para cezası içeren hükümler, tekrerrür kapsamında değerlendirilemez²¹¹. Ancak adli para cezasının hapis cezasına çevrildiği veya hapis cezasıyla birlikte verildiği hâllerde durum farklıdır ve bu tür kararlar tekrerrür için geçerli bir dayanak oluşturabilir.

3.3. Suçta Tekerrür Hükümlerinin Uygulanamayacağı Haller

Tekerrür kurumu, ceza adalet sisteminde failin önceki mahkûmiyetine rağmen yeniden suç işlemesi hâlinde uygulanmakta ve suç politikası bağlamında caydırıcılığı artırmayı amaçlamaktadır. Ancak bazı istisnai durumlarda, fail hakkında tekrerrür hükümlerinin uygulanması mümkün olmamaktadır. Bu bölümde, söz konusu istisnalar

---

²¹⁰ S. Okay, 'Tekerrürün Mahiyeti Hakkında Başlıca Nazariyeler ve Tatbikata Tesirleri', *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt: 9, sayı: 1, 1952, s. 342.

²¹¹ M. S. Altunç, *Ceza Hukukunda Tekerrür*, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 56.

kanun hükümleri, yüksek yargı kararları ve öğretideki hâkim görüşler çerçevesinde ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.

3.3.1. Failin 18 Yaşından Küçük Olması

Türk Ceza hukuku sistemimizde çocukların cezai sorumluluğu ayrı ve özel hükümlerle düzenlenmiştir. 18 yaşını doldurmamış bir kişi hakkında verilen mahkûmiyet kararları, mükerrirlik kapsamında değerlendirilemez. Bu durum, çocukların korunması ve ıslah edilmesi amacını taşıyan çocuk adalet sisteminin doğal bir sonucudur. Örneğin, 17 yaşında hırsızlık suçu işleyerek mahkûm olan bir kişi, 20 yaşında kasten yaralama suçunu işlerse, ilk mahkûmiyet çocuk hükmü sayıldığından tekerrüre esas alınmaz.

3.3.2. Genel Af İle Sonuçlanan Hükümler

Genel af, mahkûmiyetin tüm sonuçlarını ortadan kaldıran özel bir ceza hukuku kurumudur. Genel af kapsamında kalan mahkûmiyet kararları, ceza hukukunda artık yok hükmündedir ve bu nedenle tekerrüre esas alınamaz.²¹²Örneğin, bir kişi hakkında 2000 yılında işlenen bir suç nedeniyle verilen hapis cezası, 2003 yılında çıkan genel af ile ortadan kalkmışsa, bu kişi 2024'te yeni bir suç işlediğinde önceki affa uğramış mahkûmiyeti dikkate alınmaz.

3.3.3. Fiilin Suç Olmaktan Çıkarılması

Suçta ve cezada kanunilik ilkesi uyarınca, bir fiil kanunla suç olmaktan çıkarıldığında, bu fiil nedeniyle verilen mahkûmiyetin tüm sonuçları ortadan kalkar.²¹³Örneğin, mülga 765 sayılı TCK'da suç olarak düzenlenen zina, 5237 sayılı TCK'da suç olmaktan çıkarılmıştır. Zina fiili nedeniyle verilen eski bir mahkûmiyet, bu nedenle tekerrüre esas teşkil edemez.

---

²¹² A. Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, 2008, s. 47.

²¹³ Ç. Arslan ve M. Kayaççiçek, *Suçta Tekerrür*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 40.

3.3.4. Kasıtlı ve Taksirli Suçlar Arasında Tekerrür

Tekerrür hükümleri, yalnızca aynı suç iradesine dayanan eylemler arasında uygulanabilir. Bu nedenle kasten işlenen bir suç ile taksirle işlenen bir suç arasında tekerrür ilişkisi kurulamaz.²¹⁴ Örneğin, bir kişi taksirle adam öldürme suçundan hüküm giymiş ve bu mahkûmiyeti kesinleşmişken, daha sonra kasten yaralama suçunu işlemişse, bu iki suç arasında tekerrür uygulanamaz.

3.3.5. Sırf Askeri Suçlar ile Adli Suçlar Arasında Tekerrür

Askerî Ceza Kanunu'nda yer alan sırf askerî suçlar, yalnızca asker kişilere özgü olup kamu düzenine değil, askerlik disiplinine karşı işlenen filleri kapsar. Bu nedenle sırf askerî suçlar ile adli suçlar arasında tekerrür hükümleri uygulanmaz.²¹⁵ Örneğin, askerlik görevini ifa ederken firar suçundan hüküm giyen bir kişi, terhis olduktan sonra hırsızlık suçu işlerse, ilk mahkûmiyet tekerrüre esas alınamaz

3.3.6. Yabancı Mahkemelerce Verilen Bazı Hükümler

Yabancı mahkemelerce verilen kararlar, yalnızca TCK m. 58/4'te sayılan sınırlı suçlar açısından tekerrüre esas alınabilir. Bu kapsamda yer almayan yabancı mahkûmiyet kararları tekerrür bakımından hüküm ifade etmez. Örneğin, Almanya'da işlenen hırsızlık suçu nedeniyle alınan mahkûmiyet, Türkiye'de dolandırıcılık suçunun işlenmesi hâlinde tekerrür nedeni olarak dikkate alınmaz.

3.3.7. Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması (HAGB)

CMK m. 231 uyarınca verilen HAGB kararları, hukuken mahkûmiyet hükmü sayılmaz. Denetim süresi sonunda açıklanmamış olan bu hükümler, sanık hakkında hiç mahkûmiyet verilmemiş gibi sonuç doğurur. Bu nedenle HAGB kararları tekerrüre

---

²¹⁴ F. Erem, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1997, s. 82; M. S. Altunç, *Ceza Hukukunda Tekerrür*, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 54.

²¹⁵ M. S. Altunç, *Ceza Hukukunda Tekerrür*, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 54.

esas alınamaz²¹⁶. Örneğin, bir suç nedeniyle hakkında HAGB kararı verilen kişi, denetim süresi içinde başka bir suç işlerse, ilk karar tekerrür nedeni olamaz.

3.3.8. Ertelenmiş Cezalar (Mülga TCK Dönemi)

765 sayılı mülga TCK döneminde verilen ertelenmiş cezalar, denetim süresi iyi halli geçirildiği takdirde hüküm doğurmamış sayıldığından tekerrüre esas alınamaz. Yeni TCK döneminde ise erteleme kararı verildiğinde ceza hukuk düzeninde varlığını korur ve tekerrüre esas olabilir. Bu nedenle değerlendirme, ilgili dönemde yürürlükte olan kanuna göre yapılmalıdır²¹⁷.

3.3.9. Kabahatler

5326 sayılı Kabahatler Kanunu kapsamında değerlendirilen fiiller, ceza hukuku anlamında suç teşkil etmediğinden bu fiillere ilişkin verilen idari yaptırımlar tekerrür kapsamında değerlendirilmez.²¹⁸ Örneğin, bir kişinin çevre kirliliğine neden olduğu gerekçesiyle Kabahatler Kanunu kapsamında idari para cezası alması, daha sonra işlenen mala zarar verme suçunda tekerrüre yol açmaz.

3.3.10. Tazyik ve Disiplin Hapsi ile Güvenlik Tedbirleri

Tazyik hapsi, disiplin hapsi ve güvenlik tedbirleri, ceza mahkûmiyeti niteliği taşımadıkları için tekerrür hükümlerine esas alınamaz.²¹⁹ Örneğin, borçlunun icra emrine uymaması nedeniyle verilen tazyik hapsi, daha sonra işlenen suç açısından tekerrür nedeni sayılmaz.

---

²¹⁶ F. Erem, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1997, s. 82; M. S. Altunç, *Ceza Hukukunda Tekerrür*, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 54.

²¹⁷ İ. Üzülmüş, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 60.

²¹⁸ S. Dönmez ve S. Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, Cilt III* (11. Baskı), Beta Yayınları, İstanbul, 1994, s. 143.

²¹⁹ İ. Üzülmüş, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 60.

3.3.11. Uzlaşma

Uzlaşma, ceza yargılamasında mağdur ve failin uzlaşması sonucu kamu davasının açılmaması ya da açılmışsa düşmesiyle sonuçlanan bir süreçtir. Uzlaşma hâlinde sanık hakkında mahkûmiyet kararı verilmediğinden, bu süreç tekerrür açısından sonuç doğurmaz.²²⁰ Örneğin, basit yaralama suçu nedeniyle uzlaşan taraflar nedeniyle dava açılmamışsa, bu durum sanığın sabıka kaydına işlenmez ve ilerideki suçlar açısından tekerrüre yol açmaz.

3.3.12. Şikâyetten Vazgeçme

Şikâyete bağlı suçlarda, şikâyet hakkı kullanılmazsa ya da şikâyetten vazgeçilirse dava açılmaz veya düşer. Bu nedenle sanık hakkında herhangi bir mahkûmiyet kararı verilmediği için tekerrür hükümleri uygulanamaz.²²¹ Örneğin, tehdit suçunda mağdur şikâyetinden vazgeçerse dava düşer ve sanık tekerrür hükümlerine tabi olmaz.

3.3.13. Önödeme

Önödeme, cezanın infazı yerine geçen bir usul olup, suçun kamu davasına dönüşmeden sona ermesini sağlar. Bu süreç sonunda dava açılmamış ya da düşmüşse, ortada bir mahkûmiyet kararı bulunmadığından, tekerrür hükümleri uygulanamaz.²²² Örneğin, trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçunda önödeme yapan bir kişi hakkında daha sonra işlediği suçta mükerrirlik değerlendirmesi yapılamaz.

3.3.14. Dava Zamanaşımının Dolması

Dava zamanaşımının dolması hâlinde ceza yargılaması sona erdiği ve mahkûmiyet kararı verilemediği için bu durum tekerrüre esas alınamaz.²²³ Örneğin, 15

---

²²⁰ M. S. Altunç, *Ceza Hukukunda Tekerrür*, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 56.

²²¹ İ. Üzülmüş, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 63.

²²² A. Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, 2008, s. 47.

²²³ İ. Üzülmüş, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 63.

yıl boyunca sonuçlandırılmayan bir kamu davası zamanaşımına uğramışsa ve yeni bir suç işlenirse, düşen davaya ilişkin bilgiler tekerrür için dikkate alınmaz.

3.4. Tekerrürün Sonuçları

3.4.1. Genel Olarak

Tekerrürün Tekerrür kurumu, ilk kez suç işleyen kişilerle karşılaştırıldığında, failin suç işleme konusundaki ısrarını ve toplumsal tehlikeliliğini dikkate alarak daha farklı bir ceza politikası ve infaz rejiminin uygulanmasını öngörmektedir. Ancak bu durumun hangi şekilde sonuç doğuracağı, ilgili ülkenin benimsediği ceza adaleti sistemine göre farklılık göstermektedir. Nitekim bazı hukuk sistemlerinde tekerrür hâlinde failin cezası artırılabilmekte, bazı sistemlerde ise infaz rejiminde farklılıklar yapılmakta ya da ceza türünde değişiklik öngörülmektedir.²²⁴

765 sayılı Türk Ceza Kanunu döneminde tekerrürün en temel sonucu, cezanın artırılmasıydı. Kanunun 81/1. maddesinde yer alan düzenlemeye göre, “... yeni suç verilecek ceza altıda bire kadar artırılır.”²²⁵ Aynı maddenin üçüncü fıkrası uyarınca, hâkim yeni suçtan verilen cezayı tekerrür sebebiyle altıda bir oranında artırabilmekteydi; ancak bu artırım, önceki mahkûmiyet nedeniyle verilmiş olan cezaların en ağırını aşamamaktaydı. Bu yönüyle kanun koyucu, hafif bir suçtan dolayı orantısız bir artırım yapılmasının önüne geçmeyi amaçlamıştır.²²⁶

Bunun yanında, 765 sayılı TCK mükerrirler bakımından memnu hakların iadesinde de farklı bir düzenleme öngörmüştü. Kanunun 123. maddesi uyarınca, mükerrirler hakkında memnu hakların iadesi talebinde bulunabilmek için, 122. maddede düzenlenen üç veya beş yıllık sürenin iki katının geçmesi gerekmekteydi. Ayrıca tekerrür, failin adli tevbih kurumundan yararlanmasını da engellemekteydi. Adli tevbihe karar verilebilmesi için failin daha önce bir cürümden veya bir aydan fazla hapis cezasını gerektiren bir kabahatten mahkûm olmamış olması şart

---

²²⁴ M. S. Altunç, *Ceza Hukukunda Tekerrür*, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 61.

²²⁵ S. Dönmezer ve S. Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, Cilt III* (11. Baskı), Beta Yayınları, İstanbul, 1994, s. 143.

²²⁶ M. S. Altunç, *Ceza Hukukunda Tekerrür*, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 61.

koşulmaktaydı.²²⁷ Öte yandan, 765 sayılı TCK uygulamasında tekerrür, cezaların ertelenmesi kurumunun uygulanmasına da engel teşkil edebilmekteydi. Zira erteleme için öngörülen objektif koşul, failin daha önce para cezası dışındaki bir yaptırımla kesin olarak mahkûm edilmemiş olmasıydı.

Sonuç olarak, 765 sayılı TCK’da tekerrür hâlinde failin cezasının artırılması asıl yaptırım olarak öngörülmüş; bunun yanında memnu hakların iadesinde bekleme süresinin uzaması, adli tevbih kurumundan yararlanılamaması ve cezanın ertelenmesine engel olunması gibi fer’î sonuçlar da kabul edilmiştir. Ancak burada dikkat çekici husus, kanunun zorunlu tekerrür sistemini benimsemesine rağmen, hâkime artırımı uygularken geniş bir takdir yetkisi tanımış olmasıdır. Hâkim, tekerrürden dolayı cezanın artırılmasına karar vermek zorunda olmakla birlikte, artırımı altıda bir oranına kadar takdiren belirleyebilmekteydi.²²⁸

Türk Ceza Kanunu ile birlikte ise, cezaların artırılması sonucuna dayalı sistem terk edilmiştir. Bunun yerine tekerrürün sonuçları, seçimlik ceza öngörülen suçlarda hapis cezasının tercih edilmesi, cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbiri uygulanması ve koşullu salıverilmenin ertelenmesi gibi farklı yansımalar şeklinde düzenlenmiştir.²²⁹ Bu düzenlemeler, doğrudan mahkeme kararının infaz hukukuna ilişkin boyutunu ilgilendirmekte ve özellikle cezanın infaz edildiği sürecin uzamasına sebep olmaktadır. Bununla birlikte tekerrür, hükmün kurulduğu aşamada cezanın bireyselleştirilmesi noktasında da önem arz etmektedir²³⁰. Bu kapsamda failin cezasının ertelenip ertelenemeyeceği, hakkında HAGB kararı verilip verilemeyeceği, cezanın belirlenmesinde tekerrürün dikkate alınıp alınamayacağı ve takdiri indirim nedenlerinin uygulanıp uygulanamayacağı gibi hususlar, hâkimin takdirine bağlı fer’î sonuçlar arasında değerlendirilmektedir.²³¹

---

²²⁷ Ç. Arslan ve M. Kayaççek, *Suçta Tekerrür*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 40.

²²⁸ A. Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, 2008, s. 47.

²²⁹ S. Dönmezer ve S. Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, Cilt III* (11. Baskı), Beta Yayınları, İstanbul, 1994, s. 143.

²³⁰ A. Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, 2008, s. 47.

²³¹ M. S. Altunç, *Ceza Hukukunda Tekerrür*, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 61.

3.4.2. Seçimlik Cezalarda Hapis Cezasına Hükmetme Zorunluluğu

Ceza kanunlarımızda bazı suç tipleri bakımından, hâkime fail hakkında hapis cezası veya adli para cezası arasında tercih yapabilme imkânı tanınmıştır. Bu düzenleme, “seçimlik ceza sistemi” olarak adlandırılmaktadır. Böylece hâkim, somut olayın koşullarına ve failin kişisel özelliklerine göre daha uygun gördüğü yaptırımı seçebilmektedir. Türk Ceza Kanunu’nun 58. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca, hakkında tekerrür hükümleri uygulanan bir failin işlediği suçun karşılığında kanunda hapis ve adli para cezası arasında seçimlik yaptırım öngörülmüşse, hâkim tarafından zorunlu olarak hapis cezası tercih edilmelidir. Bu düzenleme, failin tekrar suç işlemesi durumunda yalnızca cezalandırma değil, aynı zamanda daha sıkı bir infaz rejiminin uygulanmasını da hedefler²³².

Nitekim seçimlik yaptırımlar arasında adli para cezasının tercih edilmesi durumunda, mükerrirlere özgü infaz rejiminin uygulanması mümkün değildir. Zira 5275 Kanun'un 108. maddesi yalnızca hapis cezası yönünden özel infaz düzenlemeleri içermektedir²³³. Bu bağlamda, fail hakkında adli para cezasına hükmedilmesi durumunda, hem tekerrür hükümleri uygulama alanı bulamayacak hem de hükümlü, daha hafif infaz koşullarından yararlanabilecektir²³⁴.

Bu nedenle Yargıtay uygulamasında da, sabıka kaydında tekerrüre esas teşkil edebilecek nitelikte kesinleşmiş bir mahkûmiyeti bulunan sanık hakkında, suçun yaptırımı seçimlik olsa dahi hapis cezasına hükmedilmesinin zorunlu olduğu kabul edilmektedir²³⁵. Aksi yönde tesis edilen adli para cezasına ilişkin hüküm, sanık lehine temyiz edilmediği takdirde kazanılmış hak oluşturur ve sonradan hapis cezasına çevrilmesi durumunda sanık aleyhine hüküm kurulmuş olur ki bu, 1412 sayılı mülga

---

²³² A. Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, 2008, s. 47.

²³³ S. Okay, ‘Tekerrürün Mahiyeti Hakkında Başlıca Nazariyeler ve Tatbikata Tesirleri’, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt: 9, sayı: 1, 1952, s. 342.

²³⁴ F. Erem, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1997, s. 82; M. S. Altunç, *Ceza Hukukunda Tekerrür*, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 54.

²³⁵ M. S. Altunç, *Ceza Hukukunda Tekerrür*, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 61.

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 326. maddesinin son fıkrasına aykırılık teşkil eder²³⁶.

Ayrıca hâkimin, seçimlik yaptırımlar arasında TCK'nin 61. maddesinde yer verilen ölçütlere göre değerlendirme yapma yetkisi, mükerrirlik durumunda sınırlanmıştır. Bu durum, hâkimin ceza türünü belirleme konusundaki takdirini daraltmakta ve tekerrür hâlinde belirli bir yönlendirmeye tabi kılmaktadır²³⁷.

Bununla birlikte uygulamada, TCK'nin 50. maddesinin 3. fıkrası kapsamında özel bazı durumlar dikkat çekicidir. Özellikle, suç tarihinde 65 yaşını doldurmuş olan ve hakkında bir yıldan az hapis cezası verilen mükerrirler açısından, bu hapis cezası 50. maddenin 1. fıkrasında belirtilen seçenek yaptırımlara çevrilmek zorundadır. Örneğin daha önce adlî para cezasına mahkûm edilmiş ve bu ceza tekerrüre esas alınabilecek nitelikte olan 75 yaşındaki bir sanığın, sonraki suçundan dolayı bir yıldan kısa süreli hapis cezası alması durumunda, bu cezanın seçenek yaptırıma çevrilmesi zorunludur²³⁸.

Her ne kadar bu durumda sanık hakkında tekerrür hükümleri uygulanması gerektiği kabul edilse de, hapis cezasının ardından infaz rejimi işletilemeyeceğinden, mükerrir hükümlülere özgü infaz rejiminin devreye girmesi mümkün olmayacaktır. Bu nedenle doktrinde, failin lehine olacak şekilde TCK m. 50/3 hükmünün öncelikle uygulanması gerektiği, aksi hâlde normlar arasında sistematik çatışma yaşanabileceği görüşü ağırlık kazanmıştır²³⁹.

3.4.3. Özel İnfaz Rejimi

5237 sayılı Kanun'da Tekerrür kurumunun bir diğer sonucu, mükerrirlerin cezalarının özel bir infaz rejimine tabi tutulmasıdır. Ancak bunun uygulanabilmesi için, sonraki suçtan dolayı verilen mahkûmiyet hükmünde bu hususun açıkça

---

²³⁶ F. Erem, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1997, s. 82; M. S. Altunç, *Ceza Hukukunda Tekerrür*, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 54.

²³⁷ İ. Üzülmüş, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 44.

²³⁸ F. Erem, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1997, s. 79.

²³⁹ M. S. Altunç, *Ceza Hukukunda Tekerrür*, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 53.

belirtilmesi gerekir. Zira hükmolunan cezanın yalnızca adli para cezası olması durumunda, tekerrür hükümleri uyarınca özel infaz rejimi uygulanmayacaktır.²⁴⁰

5237 sayılı TCK, 765 sayılı TCK'dan farklı bir yaklaşım benimsemiştir²⁴¹. Eski kanunda tekerrür, doğrudan cezanın artırılmasını gerektiren bir sebep olarak düzenlenmişti. Oysa yeni kanunda tekerrür, failin toplum açısından oluşturduğu tehlikelilik sebebiyle daha uzun süre ceza infaz kurumunda kalmasını gerektiren bir kurum haline getirilmiştir. TCK'nın 58/6. maddesi bu hususu açıkça düzenlemekte ve mükerrirlerin cezalarının “mükerrirlere özgü infaz rejimine” göre çektirileceğini öngörmektedir. Bununla birlikte, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'da (CGTİHK) mükerrirler için cezanın nasıl çektirileceğine dair ayrı ve başlı başına bir infaz yöntemi düzenlenmemiştir²⁴². Burada öngörülen farklılık, yalnızca koşullu salıvermeden yararlanabilmek için infaz kurumunda geçirilmesi gereken sürenin artırılmasıdır.²⁴³

Koşullu salıverilme, infaz hukukunda öncelikle özel önleme amacına hizmet eden bir kurumdur. Failin topluma yeniden kazandırılması, iyi hâlin teşvik edilmesi ve hükümlünün denetim altında topluma uyum sağlamasının desteklenmesi bu kurumun başlıca amaçlarıdır. Ancak koşullu salıverilmenin kabul edilmesinde yalnızca bireysel amaçlar değil; aynı zamanda cezaevlerinin yoğunluğunu azaltmak, kamuya yük oluşturan maliyetleri düşürmek gibi pratik gerekçeler de etkili olmuştur.

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 108. maddesi, mükerrirler açısından özel bir koşullu salıverilme rejimi düzenlemiştir. Bu kapsamda, hakkında tekerrür hükümleri uygulanan bir hükümlü, cezasının üçte ikisini (2/3) infaz kurumunda iyi hâlle geçirmediği koşullu salıverilmeden yararlanamaz²⁴⁴. Oysa tekerrür hükümleri uygulanmayan suçlular için genel koşullu salıverilme oranı, cezanın yarısı (1/2) ya da işlenen suçun niteliğine göre değişen daha

---

²⁴⁰ M. S. Altunç, *Ceza Hukukunda Tekerrür*, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 31.

²⁴¹ M. Koca ve İ. Üzülmaz, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (2019), Seçkin Yayıncılık, Ankara, s. 652.

²⁴² İ. Üzülmaz, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 11-23.

²⁴³ D. Bostan, *Türk Ceza Kanunu ve Vergi Usul Kanunu Kapsamında Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun, 2022, s. 26.

²⁴⁴ A. Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, 2008, s. 54.

düşük oranlardır. Bu fark, tekerrür hâlindeki hükümlülerin infaz sürelerinin ciddi biçimde uzamasına yol açmaktadır.

Koşullu salıverilme, modern ceza infaz sistemlerinde yalnızca cezadan erken tahliye imkânı sunan teknik bir düzenleme değil, aynı zamanda hükümlünün ceza süresince gösterdiği uyum ve pişmanlık davranışları üzerinden topluma yeniden kazandırılmasını amaçlayan rehabilitasyon temelli bir infaz kurumu olarak değerlendirilir. Bu yönüyle koşullu salıverilme, cezanın infazı ile bireyin yeniden topluma entegrasyonu arasında bir köprü işlevi görür ve ceza adaletinin ıslah edici işlevini temsil eder.

Ancak mükerrir hükümlüler söz konusu olduğunda, bu kuruma erişim ciddi şekilde sınırlandırılmaktadır. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 108. maddesi, tekerrür hükümleri uygulanmış olan hükümlüler için genel rejimden farklı, daha katı bir koşullu salıverilme düzeni öngörmektedir. Buna göre, hakkında tekerrür hükümleri uygulanan bir hükümlü, cezasının en az üçte ikisini (2/3) iyi hâlde infaz kurumunda geçirmediği koşullu salıverilmeden yararlanamaz. Oysa tekerrür hükümleri uygulanmayan hükümlüler için bu oran, çoğu durumda cezanın yarısı (1/2) veya daha düşük oranlardır. Bu farklılık, mükerrir hükümlülerin infaz sürelerinin otomatik olarak uzamasına, diğer bir ifadeyle cezalandırma sürecinin fiilen ağırlaştırılmasına neden olmaktadır²⁴⁵.

Mükerrirlik kurumuna ilişkin en katı düzenleme, uzun yıllar boyunca 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 108. maddesinin üçüncü fıkrasında yer almıştır²⁴⁶. Söz konusu hükme göre, “hakkında ikinci defa tekerrür hükümleri uygulanan hükümlü koşullu salıverilmeden yararlanamaz” denilmekteydi. Bu düzenleme doktrinde “tekerrürün tekerrürü” olarak adlandırılmakta olup, bu durumda olan hükümlülerin cezalarının tamamını ceza infaz kurumunda geçirmeleri zorunluluğunu öngörmekteydi. Böylece ikinci kez mükerrirlik yalnızca cezanın artırılması veya infaz koşullarının ağırlaştırılması sonucunu doğurmamakta,

²⁴⁵ F. Erem, ‘Tekerrür Hakkındaki Kanun Hükümlerinin Tetkiki’, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt: 2, sayı: 2, 1945, ss. 191–222.

²⁴⁶ S. Türkoğlu, 5237 sayılı TCK’da “Hırsızlık Suçunun, Elde veya Üstte Taşınan Eşyayı Çekip Almak Suretiyle ya da Özel Beceriyle İşlenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2008, ss. 31–32.

aynı zamanda hükümlünün koşullu salıverilme gibi temel bir infaz kurumundan tamamen mahrum bırakılması sonucunu da beraberinde getirmektedir.

Ne var ki bu katı yaklaşım, 04.06.2025 tarihli ve 7550 sayılı “Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile yumuşatılmıştır²⁴⁷. Anılan Kanun’un 14. maddesi ile 5275 sayılı Kanun’un 108. maddesinde önemli değişikliklere gidilmiştir. Öncelikle, maddenin ikinci fıkrasına yeni bir cümle eklenmiş; üçüncü fıkradaki “hakkında ikinci defa tekerrür hükümleri uygulanan hükümlü koşullu salıverilmez” ibaresi ise “hakkında ikinci defa tekerrür hükümleri uygulanan hükümlü hakkında birinci fıkradaki koşullu salıverilme süreleri uygulanır” şeklinde değiştirilmiştir. Ayrıca aynı fıkraya eklenen yeni düzenleme ile, süreli hapis cezaları bakımından koşullu salıverilme oranının dörtte üç olarak uygulanacağı kabul edilmiştir.

Bu değişiklikler sonucunda, ikinci defa mükerrirlik durumunda artık hükümlünün koşullu salıverilmeden bütünüyle yararlanamaması gibi son derece ağır bir sonuç doğmamaktadır. Bunun yerine, 2. Kez mükerrirlik hâlinde koşullu salıverilme imkânı kısmen tanınmış, oran daha hafifletilmiş (4/4 yerine 3/4) şekilde uygulanmaya başlanmıştır. Dolayısıyla, ikinci kez mükerrirlik artık mutlak surette koşullu salıverilme yasağına yol açmamakta; fakat infaz rejimini önemli ölçüde ağırlaştırmaya devam etmektedir.

Ancak, bu katı uygulamanın belli sınırları da bulunmaktadır. 5275 sayılı Kanun’un 108/2. maddesi uyarınca, tekerrür nedeniyle koşullu salıverilme süresine eklenecek süre, tekerrüre esas alınan önceki mahkûmiyetten daha ağır olamaz. Bu düzenleme, ceza hukukunda orantılılık ilkesine asgari düzeyde bir güvence sağlamayı amaçlasa da uygulamada mükerrir hükümlüler bakımından infaz süresinin ağırlaştırılmasının doğurduğu sonuçlar, bireyselleştirme ve eşitlik ilkeleri yönünden halen tartışmalı niteliktedir²⁴⁸.

Koşullu salıverilme kurumunun temel dayanağı, hükümlünün cezaevi ortamında gösterdiği iyi hâl, disiplinli yaşam, pişmanlık ve sosyal uyum potansiyelidir.

---

²⁴⁷ İ. Üzülmüş, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 34.

²⁴⁸ A. Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, 2008, s. 58.

Bu nedenle koşullu salıverilme, teorik olarak cezanın kişiselleştirilmiş bir değerlendirme sonucu hafifletilmesi anlamına gelir. Ancak tekerrür halinde, bu değerlendirme yapılmadan önce, yalnızca geçmişteki suçlara dayanılarak hükümlünün cezaevi dışında yaşamaya “hazır olmadığı” varsayımı kabul edilmektedir. Bu da uygulamada bireyin kişisel gelişim göstergelerinin göz ardı edilmesi sonucunu doğurmakta; cezalandırma süreci, geçmiş mahkûmiyetlerin gölgesinde şekillenmektedir²⁴⁹.

Koruma temelli ceza politikalarını savunan görüşler, bu düzenlemeleri toplum güvenliğini önceleyen bir bakış açısıyla gerekçelendirmektedir. Bu yaklaşıma göre, mükerrir hükümlüler, daha önce suç işledikleri halde ıslah olmamış kişiler olarak değerlendirilmekte; dolayısıyla bunların salıverilme sürecinde daha katı denetime tabi tutulmaları, mağdur hakları ve kamusal güvenlik ilkeleri ile uyumlu görülmektedir. Ancak bu tür varsayımsal gerekçelendirme, hukuk devleti ve adalet ilkeleri açısından ciddi riskler taşımaktadır.

Nitekim ceza hukuku doktrininde birçok yazar, bu yaklaşımın infazın bireyselleştirilmesi, suçlunun ıslahı ve topluma yeniden kazandırılması gibi temel ceza adaleti ilkeleriyle çeliştiğini vurgulamaktadır. Tekerrür halinde koşullu salıverilme hakkının bu denli ağırlaştırılması, ceza hukukunda bireye özgü değerlendirme yerine soyut kategoriler üzerinden otomatik cezalandırma mantığını hâkim kılmaktadır. Bu durum, özellikle orantılılık ilkesi açısından sorunlu bulunmakta; geçmiş bir mahkûmiyetin, sonraki tüm cezaların infaz rejimini tek başına belirlemesinin insan onuruna ve hukuki eşitliğe aykırı olduğu ileri sürülmektedir²⁵⁰.

Özetle, mükerrir hükümlülere ilişkin koşullu salıverilme rejimi, mevcut haliyle ceza adalet sisteminde rehabilitasyon odaklı infaz anlayışını gölgede bırakmakta; failin ıslahına ve sosyal uyumuna değil, geçmişteki sabıkasına odaklanan katılaştırılmış bir yaklaşımı yansıtmaktadır²⁵¹. Bu nedenle gerek normatif gerekse uygulamaya yönelik düzeyde infaz reformu ihtiyacı hem bireyin temel haklarının korunması hem de toplumla yeniden sağlıklı bütünleşmenin sağlanması bakımından önem taşımaktadır

---

²⁴⁹ Ç. Arslan ve M. Kayaççek, *Suçta Tekerrür*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, ss. 31–32.

²⁵⁰ İ. Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (13. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 862.

²⁵¹ İ. Üzülmüş, *Türk Hukukunda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1997, s. 4.

Koşullu salıverilme, failin ceza süresince gösterdiği davranışlar, uyum ve pişmanlık gibi unsurları değerlendirme esasına dayanır. Ancak mükerrirlik durumunda, bu kişilerin yeniden suç işlemeye daha yatkın oldukları ve toplum açısından daha fazla tehdit oluşturdıkları varsayımıyla, salıverilme için daha katı bir rejim öngörülmektedir²⁵². Bu yaklaşım, koruma öncelikli ceza politikalarının bir uzantısı olarak kabul edilmekte ve özellikle mağdur hakları ile toplum güvenliği ilkeleriyle gerekçelendirilmektedir.

Anayasa Mahkemesi de koşullu salıverilmenin, hükümlünün cezasının kişiselleştirilmesini sağlayan, cezaevindeki davranışlarıyla topluma uyum sağlayabileceği izlenimi veren hükümlünün “şarta bağlı olarak ödüllendirilmesi” olduğunu vurgulamaktadır.²⁵³ Ne var ki günümüzde koşullu salıverme kurumu çoğu zaman, cezaevlerindeki yoğunluğu azaltma veya af benzeri sonuçlar doğurma amacıyla işletildiğinden, beklenen faydayı tam olarak sağlayamamaktadır. Bu nedenle uygulamanın etkinliği, hükümlünün iyi hâl durumunu objektif ve gerçekçi kriterlere dayalı raporlarla tespit etmek suretiyle güçlendirilebilir.²⁵⁴

Bu çerçevede mükerrirlerin, tekerrür hükümleri gereğince koşullu salıvermeden yararlanabilmeleri için cezaevinde diğer hükümlülere oranla daha uzun süre kalmaları öngörülmektedir. Dolayısıyla tekerrür, doğrudan cezanın miktarını artırmasa da, infaz sürecinde cezanın fiilen daha uzun süre çektilmesi sonucunu doğurmaktadır.

3.4.4. Denetimli Serbestlik

Hükmün Denetimli serbestlik, ilk olarak çocuk suçlular için öngörülmüş bir kurum olup zamanla yetişkinler için de uygulanmaya başlanmış ve özellikle Anglo-Amerikan hukuk sisteminde önemli bir yer edinmiştir.²⁵⁵ Türk hukukunda ise bu

---

²⁵² A. Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, 2009, ss. 26–27.

²⁵³ Ç. Arslan ve M. Kayaççek, *Suçta Tekerrür*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 255.

²⁵⁴ A. Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, 2009, ss. 27–28.

²⁵⁵ A. Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, 2009, ss. 26–27.

kurum, Denetimli Serbestlik Kanunu ve ona bağı olarak çıkarılan yönetmelikler çerçevesinde uygulanmaktadır.

Kurumun temel amacı, hükümlünün ceza infaz kurumundan ayrıldıktan sonra belirli bir süre denetim altında tutulmasıdır. Bu süre zarfında, hükümlünün yeniden suç işlemesini önlemek, sosyal hayata uyumunu sağlamak ve sorumluluk bilinciyle yaşamını sürdürmesine destek olmak hedeflenmektedir. Bu bağlamda, infaz hâkimi, hükümlüye rehberlik edecek bir uzmanı görevlendirebilir. Bu uzman, hükümlünün bulunduğu çevreyle görüşerek sosyal uyumunu gözlemleyecek, düzenli raporlarla infaz hâkimini bilgilendirecektir.²⁵⁶

14/04/2020 tarihli değişiklikle birlikte, CGTİHK'nın 107/9. maddesi uyarınca infaz hâkiminin hükümlü hakkında iki yılı aşmamak kaydıyla denetimli serbestlik yükümlülükleri belirlemesine imkân tanınmıştır.²⁵⁷ Bu yükümlülükler arasında belirli bir bölgede ikamet etmek, bazı yerlere gitmekten kaçınmak veya özel programlara katılmak gibi tedbirler yer alabilir. Denetimli serbestlik müdürlüğü, hükümlünün risk ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak bu yükümlülükleri değiştirme yetkisine sahiptir.

Tekerrür hükümleri açısından denetimli serbestlik kurumunun önemi, mükerrir hakkında verilen mahkûmiyet kararlarında ortaya çıkmaktadır. Zira hâkim, sanığın tekerrüre düştüğünü tespit ettiğinde, hükümde açıkça cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin uygulanacağını belirtmek zorundadır.²⁵⁸ Aksi halde, kişi mükerrir olsa dahi hakkında bu tedbirin uygulanması mümkün olmayacaktır. Ancak burada denetim süresinin uzunluğu mahkeme tarafından değil, infaz aşamasında ilgili merci tarafından belirlenmektedir.²⁵⁹

Mükerrirlik hâli, yalnızca cezanın infaz süresini uzatmakla kalmaz; cezanın infazından sonra hükümlünün topluma yeniden kazandırılması sürecinde uygulanacak denetimli serbestlik tedbirini de doğrudan etkiler. Denetimli serbestlik, suçlunun

---

²⁵⁶ D. Bostan, *Türk Ceza Kanunu ve Vergi Usul Kanunu Kapsamında Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun, 2022, s. 11.

²⁵⁷ CGTİHK m. 107/9.

²⁵⁸ A. Önder, *Ceza Hukuku Genel Hükümler, Cilt I*, Beta Yayınları, İstanbul, 1991, s. 29.

²⁵⁹ A. Önder, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (1. Baskı), Beta Yayınları, İstanbul, 1991, s. 29.

toplum içinde gözetim ve denetim altında tutulmasını sağlayarak yeniden suç işlememesi için sosyal kontrol mekanizması oluşturan bir infaz tedbiridir.

Ceza adalet sisteminin yalnızca cezalandırma amacıyla değil, bireyin yeniden topluma kazandırılması ve suçtan uzaklaştırılması hedefiyle şekillendirilmesi gerektiği, günümüz infaz hukukunun temel yaklaşımlarından biridir. Bu anlayış doğrultusunda geliştirilen denetimli serbestlik kurumu, hükümlünün cezaevinden tahliye edilmesinden sonra belirli yükümlülükler ve gözetim altında toplumla yeniden bütünleşmesini amaçlayan bir infaz tedbiridir.²⁶⁰ Ancak mükerrir hükümlüler bakımından bu kurum, genel rejime kıyasla hem zorunlu hale getirilmiş hem de daha sıkı kurallara bağlanmıştır.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 58. maddesi, mükerrirlik hâlinde cezanın infazı tamamlandıktan sonra hükümlünün denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulmasını öngörmektedir. Bu düzenleme ile, yalnızca cezanın tamamlanması yeterli görülmemekte; failin davranışlarının ceza sonrası süreçte de kontrol altında tutulması gereği kabul edilmektedir. Böylelikle ceza infaz rejimi, yalnızca geçmiş fiile tepki vermekle kalmamakta; aynı zamanda failin gelecekteki potansiyel davranışlarına karşı önleyici bir mekanizma kurma amacını da taşımaktadır. Fakat Yargıtay yerleşik içtihatlarında mükerrir sanık hakkında, cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin uygulanmasına karar verilmesi ile yetinilmesi gerekirken, infazı kısıtlar biçimde denetimli serbestlik tedbirinin süresinde belirlenmesi bozmayı gerektirmiştir²⁶¹²⁶².

Bu hükmün uygulama boyutu, 5275 sayılı Kanun'un 108. maddesinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Anılan maddenin 4. ve 6. fıkralarına göre, infaz hâkimi, hakkında tekerrür hükümleri uygulanan hükümlü hakkında cezanın infazından sonra en az bir yıl, en fazla beş yıl süreyle denetimli serbestlik uygulanmasına karar verebilir. Bu süre, hükümlünün kişisel özellikleri, suç geçmişi, infaz süresince gösterdiği tavır gibi kriterler dikkate alınarak belirlenmektedir. Ayrıca denetim süresinin sonunda hâkim, failin yeniden suç işleme riski taşıdığına kanaat getirirse, denetimli serbestlik

²⁶⁰ D. Bostan, *Türk Ceza Kanunu ve Vergi Usul Kanunu Kapsamında Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun, 2022, s. 22.

²⁶¹ A. Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2009, s. 3.

²⁶² F. Erem, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1997, s. 78.

süresini uzatabilmektedir. Böylece mükerrir hükümlüler yönünden infaz sonrası özgürlük, mutlak değil; hâkimin gözetiminde süreli ve koşullu bir yapıya bürünmektedir.

Denetimli serbestlik tedbiri kapsamında hükümlüye birtakım yükümlülükler yüklenebilir. Bu yükümlülükler arasında;

- Belirli aralıklarla denetime gitmek,
- Eğitim, meslek edindirme veya psikolojik destek programlarına katılmak,
- Bağımlılık tedavisi almak,
- Kamuya yararlı bir işte çalışmak gibi uygulamalar yer alabilmektedir.

Bu tedbirler, yalnızca failin kontrolünü sağlamak değil, aynı zamanda bireyin topluma yeniden uyum sağlamasına yönelik rehabilite edici fonksiyon da taşımaktadır.

Ancak uygulamada, denetimli serbestlik sürelerinin belirlenmesinde standart ve objektif kriterlerin bulunmaması, farklı infaz hâkimleri tarafından verilen kararlar arasında ciddi ölçü ve uygulama farklarına yol açmaktadır. Bu durum, denetimli serbestliğin hukuki öngörülebilirlik ilkesine zarar verdiği gerekçesiyle eleştiriye konu olmaktadır. Aynı suçu işlemiş ve benzer şartları taşıyan iki mükerrir hükümlü hakkında farklı süre ve yükümlülüklerin belirlenmesi, eşitlik ilkesi açısından tartışmalıdır.

Uygulamada ayrıca, mükerrirlerin denetimli serbestlikten yararlanma süreleri, işlenen suçun niteliğine göre farklılaştırılmıştır. Bu kapsamda 5275 sayılı Kanun'un geçici 6. maddesi ile 108/1. maddesi, birlikte yorumlanarak istisna suçlar ile genel suçlar arasında ayırma gidilmiştir. Bu düzenlemeye göre:

- İstisna suçlarda (örneğin terör, örgütlü suçlar) denetimli serbestlik süresi en az 1 yıl,
- İstisna dışında kalan suçlarda ise bu süre en az 3 yıl olarak belirlenmektedir.

Bu farklılaştırma, cezaların ve infazın failin geçmişi kadar suç tipine göre de ayrıştırıldığını göstermektedir. Ancak bu ayırım, suç tipine dayalı soyut sınıflandırmalar üzerinden uygulandığında, bireyselleştirme ilkesinin zedelenmesi riski doğurmaktadır.

Nihayetinde, öğretide birçok yazar, denetimli serbestlik tedbirinin daha öngörülebilir, denetlenebilir ve eşit uygulanabilir hale getirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Denetim süresinin belirlenmesinde hâkimin takdir yetkisinin çerçevesinin netleştirilmesi, farklı suç tiplerine ilişkin düzenlemelerin somut kriterlerle desteklenmesi ve bireyin infaz sürecindeki gelişimini esas alan ölçütlerin getirilmesi önerilmektedir. Ayrıca, sadece mükerrirliği esas alarak uzun denetim sürelerinin dayatılması, infaz sonrası özgürlük alanını aşırı derecede sınırlandırmakta ve bu durum zaman zaman Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı ile de çatışabilmektedir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 58. maddesinde, hakkında tekerrür hükümleri uygulanan hükümlüler açısından cezanın infazı tamamlandıktan sonra denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulacakları açıkça düzenlenmiştir. Bu hükümle birlikte mükerrirler yönünden infaz sonrası gözetim süreci zorunlu hâle gelmiş, böylece failin yalnızca cezasını tamamlaması değil, aynı zamanda rehabilite olması hedeflenmiştir.

Bu noktada, Yargıtay kararlarında da vurgulandığı üzere, hükümde yalnızca mükerrirlere özgü infaz rejimi ve denetimli serbestlik tedbirinin uygulanacağını belirtilmesi yeterlidir; infaz süresine veya denetim tedbirlerinin kapsamına ilişkin ayrıntıların infaz hâkimliğince belirlenmesi gerekmektedir.²⁶³²⁶⁴²⁶⁵

Dolayısıyla denetimli serbestlik, mükerrirler açısından yalnızca bir rehabilitasyon aracı değil, aynı zamanda cezayı tamamlayan **zorunlu bir güvenlik tedbiri** niteliği taşımaktadır.²⁶⁶ Bu sayede hükümlü, cezaevinden çıktıktan sonra da belirli bir süre boyunca gözetim altında tutulmakta, topluma uyumu ve suçtan uzak durması denetlenmektedir.

²⁶³ İ. Üzülmüş, *Türk Hukukunda Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2003, s. 5.

²⁶⁴ Ç. Arslan ve M. Kayaççek, *Suçta Tekerrür* (1. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 76.

²⁶⁵ A. Önder, *Ceza Hukuku Genel Hükümler, Cilt I*, Beta Yayınları, İstanbul, 1991, s. 29.

²⁶⁶ A. Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, 2009, ss. 26–27.

3.4.5. Tekerrürün Cezanın Ertelenmesine Etkisi

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 51. maddesinde düzenlenen hapis cezasının ertelenmesi kurumu, kısa süreli hapis cezalarının failin cezaevine girmeksizin infaz edilmesini sağlayan, bireyselleştirmeye hizmet eden özel bir infaz yöntemidir. 5237 sayılı TCK'nın 51. maddesi, kısa süreli hapis cezalarının ertelenmesine imkân tanımaktadır. Buna göre, iki yıl veya daha az süreli hapis cezaları, sanık daha önce kasıtlı bir suçtan en az üç ay hapis cezası almamış ve mahkemenin yargılama sürecinde sanığın yeniden suç işlemeyeceği kanaatine varması halinde ertelenebilir. Ancak bu şartlar sağlanmış olsa dahi, cezanın ertelenip ertelenmeyeceği noktasında nihai takdir yetkisi hakime aittir.

Bu açıdan değerlendirildiğinde, mükerrir sanıklar için erteleme kararı verilmesi oldukça sınırlı bir ihtimaldir. Zira tekerrüre düşen kişiler zaten geçmişte kasıtlı suçlardan mahkûm olduklarından, hâkim tarafından yeniden suç işlemeyeceklerine dair olumlu kanaat oluşturmak kolay değildir. Bununla birlikte, geçmiş mahkûmiyetin 3 aydan kısa süreli olması, taksirli suçlardan verilmiş olması veya HAGB kararları gibi bazı kayıtların bulunması, tek başına erteleme kurumunun uygulanmasına engel teşkil etmemektedir. Burada belirleyici olan, hâkimin sanığın kişiliğine ve dosya kapsamına göre yaptığı subjektif değerlendirmedir.

Tekerrürün, doğrudan cezaların ertelenmesine mutlak engel olmadığı da doktrinde vurgulanmaktadır. Nitekim tekerrür, esasen infaz aşamasına ilişkin bir kurumdur. Bu nedenle koşulların varlığı halinde, tekerrür hükümleri ile erteleme hükümleri bir arada uygulanabilir. Ancak bu durumda, sanık denetim süresi içinde yeni bir suç işler veya kendisine yüklenen yükümlülüklere aykırı davranırsa, ertelenmiş cezası tamamen veya kısmen infaz edilmek üzere cezaevinde çektirilir. Dolayısıyla tekerrürün etkisi, asıl olarak cezanın infaz sürecinde kendisini göstermeye devam edecektir.²⁶⁷

---

²⁶⁷ D. Bostan, *Türk Ceza Kanunu ve Vergi Usul Kanunu Kapsamında Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun, 2022, s. 22.

3.4.6. Tekerrürün Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılmasına Etkisi

Hükümün açıklanmasının geri bırakılması²⁶⁸ (HAGB) kurumunun uygulanabilmesi için, sanığın daha önce kasıtlı bir suç işlememiş olması şartı aranır. Bu yönüyle, HAGB kurumu ile cezanın ertelenmesi arasında benzerlik bulunmaktadır. Zira her iki kurumda da sanığın geçmişteki mahkûmiyetlerinin, gelecekteki suç işleme ihtimaline dair bir gösterge olarak değerlendirilmesi söz konusudur.

CMK'nın 231. maddesinde düzenlenen HAGB'ye göre; işlediği suçtan dolayı iki yıl veya daha az süreli hapis ya da adli para cezasına mahkûm edilen sanık hakkında, daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış olması ve sanığın kişiliği ile duruşmadaki tutum ve davranışlarının gelecekte suç işlemeyeceği yönünde kanaat uyandırması halinde, hükümün açıklanması geri bırakılabilir. Bu kurumun hukuki niteliği tartışılırken, aslında sanık hakkında bir mahkûmiyet hükmü kurulduğu ancak bunun açıklanmadığı, dolayısıyla kesinleşmediği kabul edilmektedir.²⁶⁹ Nitekim CMK m. 231/5 hükmünde açıkça, HAGB'nin sanık hakkında "herhangi bir hukuki sonuç doğurmayacağı" belirtilmiştir.²⁷⁰

Denetim süresi boyunca kasten yeni bir suç işlenmemesi ve yükümlülükler uygun davranılması halinde, açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılacak ve davanın düşmesine karar verilecektir²⁷¹. Buna karşılık, denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmesi veya yükümlülükler aykırı davranılması durumunda ise mahkeme, açıklanmayan hüküm açıklayacaktır.²⁷²

Bu noktadan hareketle, tekerrür ile HAGB'nin birlikte uygulanabilirliği değerlendirildiğinde; koşulların çelişmemesi halinde her iki kurumun da aynı anda uygulanması mümkündür. Özellikle önceki mahkûmiyetin yalnızca taksirli bir suç olması halinde, bu mahkûmiyet tekerrüre esas alınabilmekte ve aynı zamanda HAGB'nin uygulanmasına da engel teşkil etmemektedir.²⁷³ Buna karşın, sanığın daha

²⁶⁸ İ. Üzülmüş, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2003, s. 20.

²⁶⁹ Ç. Arslan ve M. Kaya, *Suçta Tekerrür* (1. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 25.

²⁷⁰ S. Dönmez ve S. Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, Cilt III* (11. Baskı), Beta Yayınları, İstanbul, 1994, s. 125.

²⁷¹ İ. Üzülmüş, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2003, s. 4.

²⁷² Ç. Arslan ve M. Kaya, *Suçta Tekerrür*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 76.

²⁷³ F. Erem, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1997, s. 78.

önce kasıtlı bir suçtan mahkûmiyetinin bulunması, HAGB için objektif engel oluşturmaktadır.

Öte yandan, sonraki suçtan dolayı sanık hakkında HAGB kararı verilmişse, tekerrüre bağlanan sonuçların askıda kaldığı kabul edilmektedir. Çünkü HAGB kararı ile sanık cezaevine girmemekte, infaz kurumunun dışında denetime tabi tutulmaktadır. Ancak CMK m. 231/11’de düzenlendiği üzere, denetim süresi içerisinde yükümlülöklere aykırı davranılır veya yeni bir kasıtlı suç işlenirse, açıklanmayan hüküm açıklanacak ve bu durumda tekerrürün bütün sonuçları devreye girecektir²⁷⁴.

Bununla birlikte, sonraki suçtan dolayı adli para cezasına hükmedilmiş ve bu ceza hakkında HAGB uygulanmışsa, öğretideki hâkim görüş ve Yargıtay uygulaması, tekerrür hükümlerinin uygulanamayacağı yönündedir. Çünkü tekerrürün sonuç doğurabilmesi için sonraki suçtan dolayı hapis cezasına hükmedilmiş olması gerekmektedir.

HAGB ile tekerrürün kesiştiği diğer bir tartışma, önceki mahkûmiyetin üzerinden geçen süre ile ilgilidir. Tekerrür sürelerinin dolmuş olması, HAGB’nin uygulanmasına engel teşkil edip etmeyeceği hususunda öğretide farklı görüşler vardır²⁷⁵. Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun 03.02.2009 tarihli kararında, kanun koyucunun HAGB için yalnızca “daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmama” koşulunu öngördüğü, bunun dışında herhangi bir süre şartı getirmediği belirtilmiştir.²⁷⁶ Dolayısıyla, tekerrür süresi geçmiş olsa dahi önceki mahkûmiyetin varlığı, HAGB’nin objektif şartlarını ortadan kaldırmamaktadır. Ancak söz konusu mahkûmiyetler, hâkim tarafından sübjektif koşullar (failin gelecekte suç işleme eğilimi) bakımından değerlendirmeye alınabilir.

Bu bağlamda, sanığın geçmişte kasıtlı bir suçtan mahkûm olması, HAGB’nin uygulanmasına engel teşkil eder. Ancak Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun 03/02/2009 tarihli ve 2008/11-250 E., 2009/13 K. sayılı kararında da belirtildiği üzere, tekerrüre esas alınamayacak kadar eski mahkûmiyetler, HAGB bakımından mutlak engel

²⁷⁴ İ. Üzülmöz, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2003, s. 4.

²⁷⁵ İ. Üzülmöz, *Türk Hukukunda Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2003, s. 5.

²⁷⁶ F. Erem, ‘Tekerrür Hakkındaki Kanun Hükümlerinin Tetkiki’, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (AÜHFĐ)*, cilt: 2, sayı: 2, 1945, ss. 191–222.

sayılmamaktadır. Yine de hâkim, bu mahkûmiyetleri sanığın suç işleme eğilimine ilişkin sübjektif değerlendirmede dikkate alabilir.²⁷⁷

Bu noktada önemle vurgulanmalıdır ki, TCK'nın 58. maddesinin uygulanması, sanığın yaşamı boyunca sürekli olarak HAGB'den mahrum kalacağı anlamına gelmemektedir. Mahkûmiyetin üzerinden belirli sürelerin geçmesi, HAGB'nin objektif koşullarını yeniden sağlama noktasında önem taşır. Ancak bazı istisnalar mevcuttur. Örneğin, sanığın 18 yaşından küçükken işlediği suçlar tekerrüre esas alınamasa da, bu durum mahkemenin HAGB kararı vermesine engel oluşturabilir. Aynı şekilde, üç ve beş yıllık tekerrür sürelerinin geçmiş olması da her zaman HAGB'ye engelin kalktığı anlamına gelmez.

Sonuç olarak, HAGB ve tekerrür arasında doğrudan bir çelişki bulunmamaktadır. Ancak uygulamada; kasıtlı suçtan mahkûmiyetlerin HAGB'ye mutlak engel oluşturması, adli para cezalarında tekerrürün işletilmemesi ve HAGB kararı verilmesi halinde tekerrür sonuçlarının askıda kalması gibi esaslar öne çıkmaktadır.²⁷⁸ tekerrür ile HAGB'nin kesiştiği noktada mahkeme hem objektif hem de sübjektif koşulları dikkate almak zorundadır. Hâkim, sanığın adli sicilinde yer alan geçmiş mahkûmiyetleri yalnızca şekli bir engel olarak değil, sanığın gelecekteki suç işleme eğilimi bakımından da değerlendirerek karar vermelidir.

3.4.7. Tekerrürün Takdiri Hafifletici Nedenlere Etkisi

5237 sayılı TCK'nın 62. maddesi uyarınca, failin kişisel özellikleri, sosyal ilişkileri, yargılama sürecindeki tutum ve davranışları ile işlediği fiilden sonraki pişmanlık halleri dikkate alınarak cezasında altıda bire kadar indirim yapılabilir. Bu düzenlemede amaç, cezayı yalnızca fiile değil, aynı zamanda failin kişisel durumuna göre de şekillendirmektir.

Ancak tekerrüre düşen kişiler açısından bu düzenlemenin nasıl uygulanacağı tartışmalıdır. Çünkü tekerrür hali, failin daha önce de suç işlemiş olduğunu ve suç işleme yönünde belirli bir eğilimi bulunduğunu gösterir. Dolayısıyla hâkimin, sanığın

---

²⁷⁷ A. Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, 2009, ss. 27–28.

²⁷⁸ İ. Üzülmüş, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2003, s. 24.

geçmişteki mahkûmiyetlerini dikkate alarak takdiri indirim uygulanıp uygulanmayacağına karar vermesi gerekir. Özellikle sık sık suç işleyen ve halen suç işlemeye devam eden kişiler açısından takdiri indirim yapılması ihtimali oldukça zayıflamaktadır.²⁷⁹

Mevzuat ve uygulama incelendiğinde, 5237 sayılı TCK’da sınırlayıcı sistem değil, serbest değerlendirme sistemibenimsenmiştir. Yani, hâkim somut olayın özelliklerini gözeterek takdiri indirim uygulanıp uygulanmayacağına serbestçe karar verebilir. Bu noktada hâkimin takdir yetkisi oldukça geniştir; ancak sınırsız değildir. Zira Yargıtay’ın istikrar kazanmış içtihatlarında da vurgulandığı üzere, hâkim takdiri indirim uygulamasa dahi, bu kararını dosya kapsamına uygun, açık ve denetime elverişli gerekçelerle açıklamak zorundadır.

Sonuç olarak, tekerrür hükümleri takdiri indirim uygulanmasına otomatik bir engel teşkil etmez. Hâkim, sanığın sabıka kaydındaki olumsuzluğu, kişiliği ve suç işleme eğilimini dikkate alarak somut olay özelinde karar vermelidir. Ne var ki, sürekli suç işleyen ve suçtan pişmanlık göstermeyen sanıklar açısından indirim nedenlerinin uygulanmaması daha sık karşılaşılan bir durumdur.

3.4.8. Ceza Tayininde Tekerrür Hükümünün Yeri

765 sayılı TCK’da cezanın belirlenmesi süreci, kanunun 29. maddesinde düzenlenmişti. Buna göre, hâkim önce suçun alt ve üst sınırları arasında temel cezayı belirler, ardından ağırlaştırıcı nedenleri, daha sonra ise hafifletici nedenleri dikkate alırdı. Tekerrür hükümleri ise bu sıranın sonunda göz önünde bulundurulurdu. Bu sistematik, tekerrürün temel cezayı doğrudan etkilemeyen, fakat son aşamada cezaya eklenen bir unsur olduğunu göstermekteydi.

5237 sayılı TCK’da ise farklı bir yaklaşım benimsenmiştir. Kanunun 61. maddesi, hâkimin temel cezayı belirlerken göz önünde bulunduracağı ölçütleri sınırlı sayıda saymıştır.²⁸⁰ Buna göre, suçun işleniş biçimi, kullanılan araçlar, suçun işlendiği zaman ve yer, suç konusunun değeri, meydana gelen zarar ve tehlikenin ağırlığı, failin

²⁷⁹ K. İçel ve S. Donay, *Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Hukuku Genel Kısım, 1. Kitap* (3. Baskı), Beta Yayıncılık, İstanbul, 1999, s. 43.

²⁸⁰ A. Önder, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Beta Yayınları, İstanbul, 1991, s. 644.

kusur durumu ile amacı ve saiki dikkate alınacaktır. Görüldüğü üzere, failin geçmiş mahkûmiyetleri veya sabıka durumu bu maddede yer alan ölçütler arasında bulunmamaktadır. Dolayısıyla, tekerrür hükümleri temel cezanın tayininde dikkate alınmaz; yalnızca infaz ve güvenlik tedbiri boyutunda sonuç doğurur.²⁸¹

Bununla birlikte, Yargıtay uygulamasında yerel mahkemelerin bazen tekerrür durumunu temel cezanın tayininde etkili bir ölçüt gibi kullandıkları görülmektedir. Nitekim, sanığın sabıka kaydındaki mahkûmiyetinin temel cezanın alt sınırından uzaklaşarak belirlenmesinde gerekçe yapılması hukuka aykırı bulunmaktadır. Çünkü tekerrür, ancak TCK'nın 58. maddesi kapsamında, güvenlik tedbiri niteliğinde değerlendirilebilecek bir kurumdur ve temel ceza belirlenirken dikkate alınmaz.²⁸²

Bu nedenle kanun koyucu, cezaların bireyselleştirilmesi aşamasında hâkime geniş bir takdir yetkisi tanımış olmakla birlikte, bu yetkinin tekerrür bakımından sınırlandırıldığını ortaya koymuştur. Sanığın geçmiş mahkûmiyetleri, temel cezanın belirlenmesinde doğrudan etkili olmayacak, yalnızca tekerrür hükümlerinin uygulanması aşamasında dikkate alınacaktır.²⁸³

3.4.9. Tekerrürün Örgüt Mensubu ve Terör Suçlarına Etkisi

5237 sayılı TCK'nın 6/1-j maddesi, örgüt mensubu suçlu kavramını açık biçimde tanımlamıştır. Buna göre örgüt mensubu suçlu; bir suç örgütünü kuran, yöneten, örgüte katılan ya da örgüt adına tek başına veya başkalarıyla birlikte suç işleyen kişi olarak kabul edilmektedir. Örgütlü suçların günümüzdeki karmaşık yapısı dikkate alındığında, bu düzenlemenin özellikle toplumsal tehlike potansiyelini ortaya koymaya yönelik olduğu açıktır. Zira örgütlü suçlar; uyuşturucu ticareti, kaçakçılık, terör, insan ticareti veya kara para aklama gibi farklı alanlarda uzmanlıkların birleşmesiyle çok daha sistematik ve iz bırakmadan işlenebilmektedir.²⁸⁴

Bu nedenle kanun koyucu, örgüt mensubu suçlular açısından yalnızca özel hükümlerle ağırlaştırılmış cezalar öngörmekle yetinmemiş, ayrıca tekerrüre özgü infaz

²⁸¹ İ. Üzülmüş, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2003, s. 24.

²⁸² Ç. Arslan ve M. Kayaççek, *Suçta Tekerrür*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 25.

²⁸³ A. Önder, *Ceza Hukuku Genel Hükümler, Cilt II-III*, Beta Yayınları, İstanbul, 1991, s. 645; İ. Üzülmüş, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2003, s. 21.

²⁸⁴ İ. Üzülmüş, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2003, s. 23.

rejimini de bu kişiler için uygulanabilir kılmıştır.²⁸⁵ Ancak burada önemli nokta, mükerrir sayılmanın birden çok suç işleme şartına bağlanmamış olmasıdır. Örgüt mensubu olarak kabul edilmek, tek başına failin “özel tehlikelilik hali”ni ortaya koyduğu için, bu kişiler hakkında tekerrüre özgü infaz rejimi doğrudan uygulanabilmektedir.

Yargıtay da örgüt suçları bakımından geniş bir yorum geliştirmiştir. Örneğin, en az üç kişiden oluşan bir suç örgütünde, bazı sanıklar hakkında davanın düşmesi söz konusu olsa dahi, kalan sanıklar açısından örgütün varlığı kabul edilmekte ve mahkûmiyet hükmü verilebilmektedir. Böyle bir durumda örgüt üyeliği veya yöneticiliğinden dolayı verilen mahkûmiyet kararında tekerrür hükümleri de uygulanabilmektedir.²⁸⁶ Ancak burada masumiyet karinesi göz ardı edilmemelidir. Hakkında mahkûmiyet hükmü verilmeyen kişilerin örgütün varlığına dayanak yapılması, kalan sanıklar yönünden aleyhe sonuç doğuracak nitelikte olduğundan Anayasa’nın 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkıyla çelişebilmektedir.²⁸⁷

Örgüt mensubu suçlu kavramı 765 sayılı TCK’da yer almamış, ilk kez 5237 sayılı TCK ile düzenlenmiştir. Bu yönüyle, itiyadi suçlu veya suçu meslek edinen kişilerden ayrılmaktadır. Çünkü tekerrür veya itiyadi suçlu sayılmak için birden fazla suç işlenmesi gerekirken, örgüt mensubu olarak kabul edilmek için örgüt adına tek bir suç işlenmesi dahi yeterlidir.²⁸⁸ Ancak Yargıtay uygulamalarında örgüte yardım eden kişilerin örgüt mensubu sayılamayacağı, dolayısıyla tekerrür hükümlerinin bu kişiler bakımından uygulanamayacağı istikrarlı biçimde kabul edilmektedir. Zira TCK’nın 220/7. maddesi kapsamında örgüte yardım etme suçu, örgüt üyeliğinden farklı ve bağımsız bir suç tipi olarak düzenlenmiştir.²⁸⁹

Bununla birlikte, TCK m. 58/9 hükmü gereğince, mükerrirlere özgü infaz rejimi yalnızca mükerrirler hakkında değil; aynı zamanda itiyadi suçlular, suçu meslek

---

²⁸⁵ M. S. Altunç, *Ceza Hukukunda Tekerrür*, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 17.

²⁸⁶ M. S. Altunç, *Ceza Hukukunda Tekerrür*, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 21.

²⁸⁷ İ. Üzülmüş, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2003, s. 26.

²⁸⁸ Ç. Arslan ve M. Kaya, *Suçta Tekerrür*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 29.

²⁸⁹ F. Erem, ‘Tekerrür Hakkındaki Kanun Hükümlerinin Tetkiki’, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt: 2, sayı: 2, 1945, ss. 191–222.

edinenler ve örgüt mensubu suçlular hakkında da uygulanmaktadır²⁹⁰. Bu düzenleme ile örgüt mensubu suçlular, doğrudan tekerrür hükümleri kapsamına alınmıştır.

Öte yandan, Terörle Mücadele Kanunu (TMK) m. 17/1 hükmü, örgüt suçlarından da farklı olarak, terör suçluları için daha ağır bir rejim öngörmektedir. TMK'ya göre terör suçlarından mahkûm olan kişiler hakkında koşullu salıverilme ve denetimli serbestlik yönünden, hem CGTİHK'nın 107/4. maddesinde düzenlenen örgüt suçlarına ilişkin hükümler hem de 108. maddede yer alan mükerrirlere özgü infaz rejimi uygulanacaktır. Ancak 14.04.2020 tarihli 7242 sayılı Kanun değişikliği ile, terör suçları bakımından koşullu salıverilme oranı daha da ağırlaştırılmış ve cezanın $\frac{3}{4}$ 'ünün infaz kurumunda geçirilmesi zorunlu kılınmıştır. Böylece terör suçluları açısından süresiz tekerrür sistemi benimsenmiş; daha önceki mahkûmiyetin infaz edilmiş olması veya üzerinden uzun süre geçmiş bulunması, ikinci suç işlendiğinde bu ağırlaştırılmış rejimin uygulanmasına engel teşkil etmemektedir.²⁹¹

3.4.10. Tekerrür Uygulamasında Aleyhe Değiştirememe İlkesi

Ceza muhakemesi hukukunda önemli ilkelere biri aleyhe değiştirme yasağı (reformatio in peius) olup, bu ilke sanığın temyiz veya istinaf gibi kanun yollarına başvurması halinde, yeni hükmün önceki hükümden daha ağır olmamasını güvence altına alır. Yasa koyucu bu ilkeyi, sanığın kanun yoluna başvururken cezalandırılma korkusu taşımasını sağlamak amacıyla getirmiştir.

1412 sayılı CMUK'un 326/4. maddesi ve 5271 sayılı CMK'nın 307/4. maddesi bu ilkeyi düzenlemiştir. Her iki hükümde de, eğer hüküm yalnızca sanık veya onun lehine Cumhuriyet savcısı tarafından temyiz edilmişse, yeniden verilen kararın sanığın aleyhine olacak şekilde daha ağır bir ceza içermemesi gerektiği açıkça belirtilmiştir.²⁹² Bu nedenle, yalnızca sanık lehine yapılan başvurularda, yeni hükmün daha ağır bir yaptırım öngörmesi mümkün değildir.

²⁹⁰ D. Bostan, *Türk Ceza Kanunu ve Vergi Usul Kanunu Kapsamında Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun, 2022, s. 26.

²⁹¹ İ. Üzülmüş, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 24.-35.

²⁹² A. Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, 2008, s. 54.

Yargıtay içtihatları, bu ilkenin yalnızca cezanın türü ve miktarı bakımından geçerli olduğunu kabul etmektedir. Ancak tekerrür, doğrudan cezanın türünü veya miktarını değiştiren bir kurum değildir; güvenlik tedbiri niteliğinde olup infaz aşamasında sonuç doğurur. Bu nedenle tekerrürün aleyhe değiştirme yasağı kapsamına girip girmediği tartışmalıdır.

Yargıtay'ın yerleşik kararlarına göre, sanık hakkında tekerrür hükümlerinin uygulanmasına hükmedilmemiş ve bu karar kesinleşmişse, sonradan infaz aşamasında aleyhe uygulama yapılamaz. Zira bu durum sanık açısından kazanılmış hak doğurur.²⁹³ Ancak bazı kararlarında Yargıtay, tekerrürü güvenlik tedbiri olarak değerlendirdiği için aleyhe değiştirme yasağı kapsamında görmemekte, dolayısıyla kazanılmış hak doğurmadığını kabul etmektedir.²⁹⁴ Bu noktada, Yargıtay içtihatlarında farklı yaklaşımların bulunduğu söylenebilir.

Uygulamada karşılaşılan sorunlardan biri de, ilk hükümde tekerrürün uygulanmadığı halde, bozma sonrası verilen kararda tekerrürün uygulanmasıdır. Yargıtay, bu durumda aleyhe bozma yasağının ihlal edildiğini kabul etmektedir.²⁹⁵ Dolayısıyla sanık lehine temyiz edilmiş bir davada, bozma sonrasında tekerrür hükümleri uygulanarak daha ağır bir sonuç doğurulması hukuka aykırıdır.

Sonuç olarak; tekerrürün güvenlik tedbiri olarak düzenlenmiş olması, onun aleyhe değiştirme yasağı kapsamı dışında kalmasını savunan görüşlere dayanak oluşturmaktadır. Ancak tekerrürün uygulandığı durumlarda sanığın infaz süresi uzamakta, koşullu salıverilme hakkı sınırlandırılmakta ve bu nedenle fiilen daha ağır bir yaptırım ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, tekerrürün de aleyhe değiştirme yasağı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği ileri sürülebilir.²⁹⁶

3.4.11. Tekerrüre Esas Birden Fazla Sabıka Kaydı Bulunması

Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 22.01.2013 tarihli ve 2012/6-1431 Esas, 2013/18 Karar sayılı ilamında; sanığın mükerrir olduğunun hükümde belirtilmesinin yeterli

²⁹³ B. Durmuş, *Osmanlı Ceza Hukuku'nda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2011, s. 70.

²⁹⁴ Ç. Arslan ve M. Kayaççek, *Suçta Tekerrür*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 31–32.

²⁹⁵ Ç. Arslan ve M. Kayaççek, *Suçta Tekerrür*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, ss. 31–32.

²⁹⁶ Ç. Arslan ve M. Kayaççek, *Suçta Tekerrür*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, ss. 31–32.

olduğunu, ayrıca tekerrüre esas alınan önceki ilamın açıkça gösterilmesinin zorunlu bulunmadığını vurgulamıştır²⁹⁷. Mahkeme, tekerrüre esas teşkil eden ilamın hükümde yer almamasının bozma nedeni yapılmayacağını; zira bu hususun infaz aşamasında değerlendirilebileceğini belirtmiştir. Bu yaklaşım, mükerrirliğe esas alınan mahkûmiyetin “hüküm kurulurken değil, infaz aşamasında göz önüne alınabileceğini” ortaya koymaktadır.

Nitekim söz konusu karar, tekerrür kurumunun mahiyeti itibarıyla bir “infaz hukuku kurumu” olduğunu teyit etmektedir. Dolayısıyla sanığın mükerrirliğine esas birden fazla ilamın bulunması hâlinde dahi, bu ilamların hükümde tek tek gösterilmemesi bozma nedeni yapılmamaktadır. Bu durum, tekerrürün yalnızca cezaların belirlenmesine etkili bir unsur olmayıp, infaz rejiminin belirlenmesinde de asli rol oynadığını göstermektedir.

Bu içtihat, öğretide de tartışıldığı üzere, mahkemelerin hüküm aşamasında tekerrür ilamlarını ayrıntılı biçimde göstermemesinin, sanığın hukuki durumunu ağırlaştırıcı nitelikte bir hak kaybına yol açmadığına işaret etmektedir. Zira mükerrirlik, hükümlünün cezaevindeki infaz koşullarını doğrudan etkileyen bir statü olarak, infaz mercilerince gözetilmektedir. Dolayısıyla Yargıtay’ın bu yaklaşımı, tekerrür kurumunun infaz hukuku ile olan yakın ilişkisini ortaya koyan önemli bir örnektir.

3.5. İkinci Kez Mükerrirlik

İkinci kez mükerrirlik, failin ilk kez mükerrir sayılmasına yol açan bir mahkûmiyetinin ardından, belirlenen süreler içinde yeniden suç işlemesi halinde tekerrür hükümlerinin tekrar uygulanmasını ifade etmektedir. Bu kurum, 5237 sayılı TCK’de düzenlenmemiş; 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’da hükme bağlanmıştır²⁹⁸.

İkinci kez mükerrirlikten söz edebilmek için öncelikle fail hakkında mükerrirlere özgü infaz rejiminin uygulanmasına dair kesinleşmiş **bir** mahkûmiyet

²⁹⁷ Ç. Arslan ve M. Kayaççek, *Suçta Tekerrür*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, ss. 31–32.

²⁹⁸ H. Cin ve A. Akagündüz, *Türk Hukuk Tarihi, Cilt I*, Selçuk Üniversitesi Basımevi, Konya, 1989, s.

hükmünün bulunması gerekir. Bu koşul sağlanmadan ikinci kez tekerrür hükümleri uygulanamaz. İlk tekerrür koşulları bakımından yapılan açıklamalar burada da geçerlidir. Eş deyişle ikinci kez tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için tekerrüre esas alınan mahkeme ilamında kişi hakkında tekerrürün uygulanmış olması şartı vardır.

Yargıtay'ın yerleşik kararlarına göre, ikinci kez tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için sanığın en az **üç ayrı suç işlemiş olması** gerekir²⁹⁹. İlk suçun 01.06.2005'ten önce veya sonra işlenmesi fark etmez; ancak sonraki iki suçun bu tarihten sonra işlenmiş olması ve ikinci suç nedeniyle verilen hükümde 5237 sayılı TCK m. 58 uyarınca mükerrirlere özgü infaz rejiminin uygulanmasına karar verilmiş olması şarttır. Aksi halde ikinci kez tekerrür hükümleri uygulanamaz³⁰⁰.

3.5.1. İkinci Kez Mükerrirliğin Sonuçları

Tekerrür kurumu genel olarak cezaların caydırıcılığını artırmayı, toplumsal düzeni korumayı ve failin ıslahını sağlamayı amaçlamaktadır³⁰¹. Özellikle ikinci kez mükerrirlik halinde, ceza hukukunun bu amaçları en yoğun şekilde hissedilir³⁰².

Bu statüye giren hükümlüler, ilk defa suç işleyenlere kıyasla toplumdan daha uzun süre izole edilmelidir³⁰³. Önceki düzenleme uyarınca, 5275 sayılı Kanun'un 108/3. maddesi, ikinci kez mükerrir olan hükümlülerin koşullu salıverilmeden hiçbir şekilde yararlanamayacağını öngörmekteydi. Bu hükmün doğal sonucu olarak, ikinci kez mükerrir kabul edilen hükümlüler açık ceza infaz kurumuna ayrılamamakta, denetimli serbestlik tedbirlerinden yararlanamamakta ve cezalarının tamamını kapalı infaz kurumunda geçirmek zorunda kalmaktaydılar. Bu nedenle, söz konusu düzenleme oldukça katı bir infaz rejimi öngörmekteydi.

²⁹⁹ M. S. Altunç, *Ceza Hukukunda Tekerrür*, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 31.

³⁰⁰ B. Durmuş, *Osmanlı Ceza Hukuku'nda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2011, s. 54.

³⁰¹ S. Erturhan, *İslam Ceza Hukukunda Tekerrür* (1. Baskı), Dilek Ofset Matbaacılık, Sivas, 2001, s. 35.

³⁰² M. Ebu Zehra, *İslam Hukukunda Suç ve Ceza*, çev. İ. Tüfekçi (1. Baskı), Kitabevi Yayınları, İstanbul, 1994, s. 272.

³⁰³ A. Bozdağ, *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, 2008, s. 58.

Ancak, 04.06.2025 tarihli ve 7550 sayılı “Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile bu katı yaklaşım yumuşatılmıştır. Yapılan değişiklikle, 108. maddenin üçüncü fıkrasında yer alan “hükümlü koşullu salıverilmez” ibaresi kaldırılarak, ikinci kez mükerrirler bakımından koşullu salıverilme imkanının tamamen ortadan kalkması önlenmiştir. Yeni düzenleme ile bu durumda olan hükümlüler hakkında da koşullu salıverilme uygulanabileceği, ancak süreli hapis cezaları bakımından koşullu salıverilme oranının dörtte üç olarak belirlendiği ifade edilmiştir.

Bu değişiklik sonucunda, ikinci kez mükerrirlik artık koşullu salıverilme yasağını mutlak surette doğurmamakta; fakat infaz koşullarını yine de ağırlaştıran bir düzenleme olmaya devam etmektedir. Böylece, infaz rejimi açısından daha önceki döneme nazaran daha dengeli ve ölçülü bir yaklaşım benimsenmiştir.

3.6. Tekerrürün Zaman Bakımından Uygulanması

Ceza hukukunda tekerrür hükümlerinin zaman bakımından uygulanması, failin lehine veya aleyhine sonuçlar doğurabilen kritik bir konudur. 5237 sayılı TCK’nın 7. maddesi bu konuda temel düzenlemeleri içermektedir. Bu düzenleme, failin kural olarak suç tarihindeki kanuna tabi olacağını ortaya koyar. Söz konusu ilke, geçmişe yürüme yasağı olarak adlandırılmaktadır.³⁰⁴ Maddenin ikinci fıkrasında, suçun işlendiği tarihte yürürlükte olan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanun hükümleri farklı ise failin lehine olan kanunun uygulanacağı öngörülmüştür.³⁰⁵ Üçüncü fıkra ise, infaz rejimine ilişkin hükümlerin derhal uygulanacağı, ancak bu durumun “tekerrür, koşullu salıverilme ve hapis cezasının ertelenmesi” konularında istisna teşkil edeceği belirtilmiştir.³⁰⁶

Bu düzenleme ile, tekerrüre ilişkin hükümler bakımından lehe kanunun uygulanması ilkesi benimsenmiştir. Zira tekerrür, güvenlik tedbiri kapsamında yer almakla birlikte, infaz rejimini doğrudan etkileyen sonuçlar doğurmaktadır.

³⁰⁴ İ. Üzülmüş, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 29-31.

³⁰⁵ İ. Üzülmüş, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 29-45.

³⁰⁶ İ. Üzülmüş, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 29-45.

Dolayısıyla fail açısından ağırlaştırıcı sonuçların geçmişe uygulanmaması adalet ve hukuk devleti ilkeleri açısından zorunludur.

Bu kuralın istisnasını ise, failin lehine kanunun geçmişe etkili olması oluşturur. Buna göre, fail açısından lehe olan düzenleme, yalnızca uygulama aşamasında değil, infaz sırasında da dikkate alınmalıdır. Ancak hangi hükmün daha lehe olduğunun belirlenebilmesi için kapsamlı bir değerlendirme yapılması gerekir. Bu husus, 5237 sayılı Kanun'un 9/3. maddesinde düzenlenmiştir.

Bu çerçevede, Yargıtay'ın 23.02.1938 tarihli ve 23/9 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında da vurgulandığı üzere, eski ve yeni kanunun hükümleri birbirine karıştırılmadan, her ikisi de ayrı ayrı olaya uygulanmalı ve ortaya çıkan sonuçların karşılaştırılması suretiyle lehe olan belirlenmelidir. Karma uygulama yapılamaz.³⁰⁷

Buna karşılık, kanun hükmü niteliğinde olan hükümler ile infaza ilişkin hükümler arasında “çapraz uygulama” yapılması mümkündür. Böylece farklı kanunlarda yer alan düzenlemeler birlikte değerlendirilerek somut olay açısından lehe olan sonuca ulaşılabilecektir.

Özel bir durum da, suçun işlendiği tarih ile hükmün verildiği tarih arasında yürürlükte kalan ve diğerlerine göre daha lehe hükümler içeren “aradaki kanun” meselesidir.³⁰⁸ Bu durumda, söz konusu kanun hüküm tarihinde yürürlükte bulunmasa dahi, failin lehine sonuç doğurduğu için uygulanabilir.

Maddenin üçüncü fıkrasında ise cezaların infaz rejimine ilişkin değişikliklerde, cezaların niteliğini değiştirmemek koşuluyla, lehe olup olmadığına bakılmaksızın derhal uygulama kuralı benimsenmiştir. Bunun nedeni, yeni infaz rejiminin hükümlünün topluma kazandırılmasını daha iyi sağlayacağı varsayımı ve aynı anda iki farklı infaz sisteminin işletilmesinin hakkaniyete uygun olmamasıdır.³⁰⁹ Ancak aynı hükümde, tekerrür, koşullu salıverme ve erteleme kurumları derhal uygulamanın dışında tutulmuştur. Bu ayırık düzenleme, doğabilecek adaletsizliklerin önüne geçmek amacını taşımaktadır. Öğretide bir görüşe göre ise, bu kurumların istisna tutulmasının sebebi, bunlarda yapılan değişikliklerin cezanın

³⁰⁷ Ç. Arslan ve M. Kayaççek, *Suçta Tekerrür*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 2-33.

³⁰⁸ Ç. Arslan ve M. Kayaççek, *Suçta Tekerrür*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 2-33.

³⁰⁹ M. S. Altunç, *Ceza Hukukunda Tekerrür*, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 28.

niteliğini doğrudan etkilemesidir.³¹⁰ Bu nedenle tekerrür bakımından, TCK m. 7/2 uyarınca lehe kanun ilkesinin uygulanması gerekir.

TCK m. 7/3, 29.06.2005 tarihli 5377 sayılı Kanunla değiştirilmeden önce, “Güvenlik tedbirleri hakkında infaz rejimi yönünden hüküm zamanında yürürlükte bulunan kanun uygulanır.” şeklinde idi. Yapılan değişiklik ile, ceza ve güvenlik tedbirleri bakımından derhal uygulama esası benimsenmiş, ancak erteleme, koşullu salıverilme ve tekerrür kurumları bu kuralın dışında tutulmuştur. Gerekçede, infaz rejimi açısından farklı uygulamaların önüne geçmek amaçlanmış, fakat tekerrür gibi fail aleyhine sonuç doğuran kurumlarda lehe kanun ilkesinin uygulanmaya devam etmesi öngörülmüştür.³¹¹

Uygulamada ise, 5237 sayılı TCK’nın yürürlük tarihi olan 01.06.2005 ile 5377 sayılı Kanun’un yürürlüğe girdiği 08.07.2005 tarihleri arasında işlenen suçlar bakımından Yargıtay daireleri arasında görüş ayrılığı yaşanmıştır. Yargıtay 6. Ceza Dairesi, 08.07.2005’ten önce işlenen suçlar yönünden mükerrirlere özgü infaz rejiminin uygulanamayacağı görüşünü benimsemiştir. Buna karşılık Yargıtay Ceza Genel Kurulu, yapılan değişikliğin tekerrürün koşullarını değil, yalnızca infaz rejimine ilişkin boyutunu etkilediğini, bu nedenle 01.06.2005 – 08.07.2005 tarihleri arasında işlenen suçlarda da TCK m. 58’in uygulanabileceğini kabul etmiştir.

Sonuç olarak, tekerrürün zaman bakımından uygulanmasında esas alınacak nokta sonraki suçun işlendiği tarihtir. Eğer ikinci suç, 01.06.2005’ten sonra işlenmişse, önceki suç hangi kanun döneminde olursa olsun 5237 sayılı TCK hükümleri uygulanacaktır. Yargıtay’ın yerleşik içtihatları da bu yöndedir. Dolayısıyla lehe kanun değerlendirmesi, sonraki suçun işlendiği döneme göre yapılmalıdır.

Tekerrür kurumunun zaman bakımından uygulanmasına ilişkin olarak AİHM’in Achour/Fransa kararı ayrıca önem arz etmektedir. Başvurucu, ilk suçunu işlediği tarihte beş yıllık tekerrür süresi öngörülmüşken, sonraki suçunu sürenin on yıla çıkarılmasından sonra işlemiş ve hakkında tekerrür hükümleri uygulanmıştır. AİHM Birinci Dairesi, bu uygulamanın geriye yürüme yasağını ihlal ettiğine karar vermişse de, Büyük Daire farklı bir değerlendirme yapmıştır. Büyük Daire’ye göre,

³¹⁰ A. Önder, *Ceza Hukuku Genel Hükümler, Cilt II-III*, Beta Yayınları, İstanbul, 1991, s. 645; İ. Üzülmüş, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2003, s. 21.

³¹¹ A. Önder, *Ceza Hukuku Genel Hükümler, Cilt II-III*, Beta Yayınları, İstanbul, 1991, s. 645; İ. Üzülmüş, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2003, s. 21.

tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için esas olan sonraki suçun işlendiği tarihte yürürlükte bulunan kanundur. Dolayısıyla başvurucunun, suç işlediği tarihte yürürlükte olan kuralları öngörebilme imkânı bulunduğundan, AİHS'in 7. maddesinin ihlal edilmediğine hükmedilmiştir.

Kanaatimizce de, AİHM Büyük Daire'nin yaklaşımı isabetlidir. Çünkü tekerrür kurumu, failin sonraki suçu işlemesiyle doğan bir hukuki durumdur. Bu nedenle hangi kanun yürürlükte ise tekerrür hükümlerinin de ona göre uygulanması gerekir.

765 sayılı TCK döneminde işlenen bir suçtan dolayı verilen mahkûmiyetin ardından, 5237 sayılı TCK döneminde yeni bir suç işlenmişse, tekerrür hükümlerinin uygulanmasında suç tarihleri esas alınacaktır. Eğer yeni suç, 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK'dan sonra işlenmişse, bu kanunun tekerrür hükümleri uygulanabilecektir. Yargıtay da istikrarlı biçimde, tekerrürün uygulanabilmesi için sonraki suçun mutlaka yeni TCK döneminde işlenmiş olması gerektiğini vurgulamaktadır.³¹²

Bu noktada, AİHM'in Achour/Fransa kararında da benzer bir mesele tartışılmıştır. İlk suçunu işlediği dönemde beş yıllık tekerrür süresi öngörülmüş olan bir sanığın, daha sonra bu sürenin on yıla çıkarılmasının ardından yeni bir suç işlemesi üzerine mükerrir sayılıp sayılmayacağı incelenmiştir. İlk derece mahkemesi sanığı mükerrir kabul etmişse de, AİHM Birinci Dairesi bunun geriye yürütme yasağına aykırı olduğuna karar vermiştir. Ancak Büyük Daire farklı bir yorum getirerek tekerrürü, failin sonraki suç işleme davranışına bağlı bir kurum olarak değerlendirmiş ve sanığın sonraki suçu işlediği tarihte yürürlükte bulunan hükümlerin esas alınabileceğini kabul etmiştir.³¹³

Sonuç olarak, tekerrür hükümlerinin zaman bakımından uygulanmasında temel ölçüt, sonraki suçun işlendiği tarihtir. Önceki suçun işlendiği dönemdeki kanun, yalnızca o döneme ilişkin hükmün geçerliliğini korur; fakat yeni suç işlendiğinde yürürlükte bulunan kanun, tekerrürün uygulanıp uygulanmayacağını belirler. Bu çerçevede, failin lehine olan hükümlerin geçmişe etkili biçimde uygulanması, aleyhine olan hükümlerin ise geriye yürütülmemesi gerekir.

³¹² İ. Üzülmüş, *Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2003, s. 23-39.

³¹³ Ç. Arslan ve M. Kayaççek, *Suçta Tekerrür*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 25-44.

SONUÇ

Bu tez çalışmasında, ceza hukukunun temel ilkeleriyle uyumlu biçimde şekillenen tekerrür kurumu ve özellikle mükerrirlere özgü infaz rejimi ayrıntılı biçimde ele alınmış, hem teorik hem de uygulama bakımından taşıdığı hukuki işlevsellik kapsamlı olarak değerlendirilmiştir. Suç işleyen bireyin yalnızca geçmiş eylemlerine değil, aynı zamanda toplumsal tehlikelilik potansiyeline göre yeniden değerlendirilmesi gerektiği düşüncesinden hareketle, tekerrür kurumu modern ceza sistemlerinde yalnızca cezayı artıran bir teknik düzenleme olmaktan çıkmış; failin gelecekteki davranışlarını önleme amacı güden, özel düzenlemelerle desteklenen karma nitelikli bir yapıya dönüşmüştür.

Ceza hukukunun en temel işlevlerinden biri olan bireyselleştirme, özellikle mükerrer failler açısından daha hassas bir zeminde işler. Suçla mücadelede klasik yaklaşım olan cezalandırma yöntemi, zaman içerisinde yerini koruyucu ve önleyici politikalara bırakmaya başlamış, bu çerçevede tekrar suç işleyen failin yalnızca cezalandırılması değil, aynı zamanda suçtan uzaklaştırılması ve yeniden topluma kazandırılması hedeflenmiştir. Tekerrür kavramı da bu geçiş sürecinin önemli yapı taşlarından biri olmuştur.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda tekerrürün yalnızca mahkûmiyete dayalı olarak değil, infaz sürecine etkisi bakımından da ele alınması, kuruma olan yaklaşımın değiştiğini açıkça göstermektedir. Failin yeniden suç işlemesini önlemek amacıyla, mükerrirlere özgü infaz rejimi öngörülmüş; bu sayede benzer davranış kalıplarını tekrar etme eğilimindeki hükümlülerin, toplumdan daha uzun süre izole edilmesi hedeflenmiştir. Bu rejim, yalnızca cezanın süresini değil, infazın içeriğini ve koşullarını da farklılaştırmaktadır.

Mükerrirlere özgü infaz rejiminin en temel amacı, tehlikelilik düzeyi yüksek faillerin toplumdan uzak tutulması ve ceza infaz kurumunda diğer hükümlülerden ayrıştırılarak, yeniden suç işleme potansiyelinin kontrol altına alınmasıdır. Bunun yanı sıra, infaz süreci boyunca bu hükümlülere uygulanacak denetim ve programlar ile onların suça yönelme nedenlerinin anlaşılması ve bireysel rehabilitasyonlarının desteklenmesi de hedeflenmektedir. Böylelikle cezanın yalnızca cezalandırıcı değil, aynı zamanda iyileştirici ve dönüştürücü bir işlev görmesi sağlanmaktadır.

Özellikle 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 108. maddesinde düzenlenen ikinci kez mükerrerlik haliyle birlikte, ceza infaz sisteminde “failin suçla olan bağının kesilmesinde yeterli dönüşüm yaşanmış mıdır?” sorusuna daha katı bir cevap verilmiştir. Bu hüküm, bir kez mükerrer olan ve bu kimliğini sürdürerek yeniden suç işleyen kişinin artık koşullu salıverme, açık ceza infaz kurumu ve denetimli serbestlik gibi tedbirlerden faydalanamayacağını açıkça ortaya koymaktadır. Bu durum, ceza hukukunun toplumu koruma yükümlülüğü ile bireyin temel hakları arasında sıkı bir denge kurmasını gerektirmektedir.

Çalışma boyunca vurgulanan bir diğer önemli husus ise, tekerrür kurumunun infaz hukuku ile olan yakın ilişkisidir. 5237 sayılı TCK'nin 58. maddesinde, tekerrürün yalnızca cezanın niteliğini değil, cezanın infaz biçimini de etkilediği hükme bağlanmıştır. Bu yönüyle tekerrür, hem maddi ceza hukuku hem de infaz hukuku bakımından sonuç doğuran karma nitelikli bir kurumdur. Ceza infaz kurumlarında uygulanacak farklı rejimlerle, hem failin durumuna uygun bireysel müdahaleler yapılmakta hem de toplumun güvenliği gözetilmektedir. Bu da cezanın yalnızca geçmişin bir karşılığı değil, geleceğe yönelik bir güvenlik stratejisi olarak da işlev gördüğünü göstermektedir.

Bu çerçevede, mükerrer suçlulara uygulanacak infaz politikalarının yeniden düşünülmesi, failin bireysel hikâyesi ve suçla kurduğu ilişki temelinde değerlendirilmesi gerektiği açıktır. Sadece daha uzun süre hapis cezası uygulanması değil, infaz sürecinde psiko-sosyal desteklerin artırılması, suçtan uzaklaştırıcı programların geliştirilmesi ve özellikle ikinci kez mükerrerlik halinde alternatif infaz rejimlerinin tartışılması gerekmektedir. Aksi takdirde infazın yalnızca fiziksel izolasyona dönüşmesi, suçla mücadelede kalıcı bir çözüm sunmak yerine geçici ve yüzeysel etkiler yaratacaktır.

Sonuç olarak, tekerrür kurumu ve ona bağlı olarak şekillenen mükerrirlere özgü infaz rejimi, ceza hukukunun dinamik, çok boyutlu ve dengeli bir şekilde işlemesi gerektiğini gösteren önemli bir örnektir. Bu kurum aracılığıyla toplumun suç ve suçluyla olan ilişkisi yeniden düzenlenmekte; faile yüklenen anlam, salt cezalandırma ile sınırlı kalmayıp, aynı zamanda suça iten nedenlerle mücadeleyi de kapsayacak biçimde genişletilmektedir. Bu kapsamda, yalnızca yasal düzenlemelerle değil, infaz

uygulamalarıyla da desteklenen kapsamlı bir politika izlenmesi; hukuk devleti ilkesi, toplumsal barış ve bireyin onuruna saygı açısından vazgeçilmez bir gerekliliktir. Bu tez çalışmasıyla birlikte, söz konusu kurumun hem teorik boyutları hem de uygulamadaki sorunları üzerine dikkat çekilmiş; daha adil, daha etkin ve daha insani bir ceza adaleti sistemi için katkı sunulması amaçlanmıştır.

KAYNAKÇA

- Akbulut, B. ‘İdari Para Cezası ve İdari Para Cezasının Belirlenmesi’, *Çatalhöyük Uluslararası Turizm ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, cilt: 1, sayı: 9, 2022, s. 87–99.
- Akbulut, B. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021.
- Akbulut, İ. ‘İslam Hukukunda Suçlar ve Cezalar’, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt: 52, sayı: 1, 2003, s. 167–181.
- Akgündüz, S.N. *Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Hukuku Uygulaması*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 13-40.
- Aktaş, S. ‘Cezalandırmanın Amacı Üzerine’, *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt: 13, sayı: 1, 2003, s. 1–25.
- Alan, E. *Ceza Hukukunda Yeni Boyutuyla Tekerrür*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023.
- Altunç, M.S. *Ceza Hukukunda Tekerrür*, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 59-97.
- Ardalı, Ç. (1945). ‘Tekerrürde Cezanın Çekilmiş Olması Şart Değil midir?’, *Adalet Dergisi*, cilt: 2, sayı: 1, 1945, s. 1003–1011.
- Arslan, Ç. ve Kayañıçek, M. *Suçta Tekerrür*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009.
- Artuk, M.E. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020.
- Aslan, B. *Ceza Hukukunda Yaş Küçüklüğü*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014.
- Avcı, M. *Osmanlı Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.
- Berberoğlu, Ö. *Türk Ceza Hukukunda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya, 2024.
- Bostan, D. *Türk Ceza Kanunu ve Vergi Usul Kanunu Kapsamında Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun, 2022.

- Bozdağ, A. *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009.
- Bozdağ, A. *Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, 2008.
- Çadircı, M. 'Tanzimat Döneminde Türkiye'de Yönetim', *Belleten Dergisi*, cilt: 52, sayı: 203, 1988, s. 601–626.
- Centel, N. 'Denetimli Serbestlik', *Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer Armağanı*, cilt: I, 2008, s. 531–554.
- Centel, N. *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, Beta Yayınları, İstanbul, 2017.
- Cin, H. ve Akagündüz, A. *Türk Hukuk Tarihi*, Selçuk Üniversitesi Basımevi, Konya, 1989.
- Demir, E. H. *Türk Ceza Hukukunda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale, 2021.
- Demirbaş, T. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023.
- Demirbaş, T. *İnfaz Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023.
- Dilberoğlu, A. V. *Ceza Hukukunda Güvenlik Tedbirleri*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007.
- Dönmezer, S. ve Erman, S. *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım*, Beta Yayınları, İstanbul, 1994.
- Dönmezer, S. *Genel Ceza Hukuku Dersleri*, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2003.
- Durmuş, B. *Osmanlı Ceza Hukuku'nda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2011.
- Duru, Ö. Y. *Suçta Tekerrür ve Hukuki Sonuçları*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2020.
- Ebu Zehra, M. *İslam Hukukunda Suç ve Ceza*, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 1994.

- Erdem, M. R. ‘5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Bir “Güvenlik Tedbiri” Olarak Tekerrür’, *Hukuk ve Adalet Dergisi*, cilt: 1, sayı: 9, 2007, s. 11-45.
- Erdoğan, Y. *Türk Ceza Kanununda ve Askeri Ceza Kanununda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2000.
- Erem, F. ‘Tekerrür Hakkındaki Kanun Hükümlerinin Tetkiki’, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt: 2, sayı: 2, 1945, s. 191–222.
- Erem, F. ‘Tekerrürün Esası’, *Adalet Dergisi*, cilt: 1, sayı: 10, 1949, s. 1417–1432.
- Erem, F. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1997.
- Erem, F. *Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku, Cilt II Genel Hükümler* (1. Baskı), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1971.
- Erturhan, S. *İslam Ceza Hukukunda Tekerrür*, Dilek Ofset Matbaacılık, Sivas, 2001.
- Gayretli, T. *Mükerrirlere ve Bazı Suç Faillerine Özgü Denetimli Serbestlik*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2022.
- Gökçen, A. ‘Türk Ceza Hukukunda Tekerrür’, *Kamu Hukuku Arşivi Dergisi*, cilt: 1, sayı: 9, 2003, s. 129.
- Hafızoğulları, Z. ve M. Özen. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019.
- Hocaoğlu, C. *Türk Ceza Hukukunda Tekerrür ve Özel Tehlikeli Suçlular*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2022.
- İçel, K. ve S. Donay. *Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Hukuku Genel Kısım*, Beta Yayınları, İstanbul, 1999.
- İçel, K. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Beta Yayınları, İstanbul, 2014.
- Kan, C. H. ‘Türk Ceza Hukuku’nda Tekerrür’, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, cilt: 123, sayı: 243, 2019, s. 431–446.
- Karakaş Doğan, F. *Cezanın Amacı ve Hapis Cezası*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2009.

- Katoğlu, T. *Ceza Kanunlarının Zaman Yönünden Uygulanması*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008.
- Koca, M. ve İ. Üzülmmez. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023.
- Kurt, M. ‘Mükerrirlere Özgü İnfaz Rejimi ve Denetimli Serbestlik Tedbiri’, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, cilt: 2, sayı: 4, 2021, s. 205–232.
- Mecit, K. ‘Tekerrür, Mükerrirlere Özgü İnfaz Rejimi Uygulaması ve Sonuçları’, *Adalet Dergisi*, cilt: 1, sayı: 30, 2008, s. 251.
- Meran, N. ‘Suçta Tekerrür ve Yargıtay Uygulaması’, *Terazi Hukuk Dergisi*, cilt: 2, sayı: 116, 2016, s. 11-33.
- Okay, S. ‘Tekerrürün Mahiyeti Hakkında Başlıca Nazariyeler ve Tatbikata Tesirleri’, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt: 9, sayı: 1, 1952, s. 331-346.
- Önder, A. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Beta Yayınları, İstanbul, 1991.
- Özbek, V. Ö. *İnfaz Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023.
- Özbek, V. Ö. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023.
- Özbek, M. ‘Ceza Muhakemesi Kanununda Uzlaştırma’, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt: 54, sayı: 3, 2005, s. 289–321.
- Özbek, V. Ö. ve İ. Tepe. ‘Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Aleyhe Değiştirme Yasağına İlişkin Öğreti ve Uygulama Boyutlarıyla Genel Bir Değerlendirme’, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez’e Armağan, cilt: 16, sayı: 11, 2015, s. 3759–3760.
- Özdemir, A. N. *İslam Hukukunda Hadlerin Evrenselliği*, Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, 2021.
- Özenç, İ. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023.
- Öztürk, B. ve M. R. Erdem. *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019.

- Özcan, Y. D. *Suçta Tekerrür ve Hukuki Sonuçları*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Ceza ve Ceza Usul Hukuku Bilim Dalı, Ankara, 2020.
- Sağlam, M. Y. ‘İnfaz ve İnfaz Hukuku Kavramları Üzerine Bir İnceleme (1)’, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, cilt: 3, sayı: 4, 1995, s. 578–591.
- Şahin, C. ve N. Göktürk. *Ceza Muhakemesi Hukuku-II* (9. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019.
- Şimşek, F. A. ‘Ceza Hukukunda Tekerrür ve Mükerrirlere Özgü İnfaz Rejimi’, *Suç ve Ceza Dergisi*, cilt: 2, sayı: 2, 2020, s. 527–570.
- Soyaslan, D. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2012.
- Talay Yavuz, E. *Türk Ceza Hukukunda Ceza Zamanaşımı*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2002.
- Taner, M. T. *Ceza Hukuku Umumi Kısım* (3. Baskı), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1953.
- Taşkın, O. E. *Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2002.
- Tezcan, D., M. R. Erdem ve R. M. Önok. *Uluslararası Ceza Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009.
- Töngür, A. R. ve E. Çetintürk. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020.
- Toroslu, N. ve H. Toroslu. *Ceza Hukuku Genel Kısım* (25. Baskı), Savaş Yayınevi, Ankara, 2019.
- Türkdoğru, S. 5237 sayılı TCK’da ‘Hırsızlık Suçunun, Elde veya Üstte Taşınan Eşyayı Çekip Almak Suretiyle ya da Özel Beceriyle İşlenmesi’, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2008.
- Türkoğlu Özdemir, G. ‘Roma Hukukunda Rüşveti Engellemeye Yönelik Düzenlemeler’, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt: 1, sayı: 9, 2007, s. 1179–1213.
- Türkoğlu, H. G. *Roma Hukukunda Suç ve Ceza*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.

- Üçok, C. ve A. Mumcu. *Türk Hukuk Tarihi*, Savaş Yayınları, Ankara, 1991.
- Ulu, G. ‘Tanzimat Dönemi Hukukta Modernleşme’, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, cilt: 26, sayı: 1, 2021, s. 235–264.
- Üzülmez, İ. ‘1997 Tarihli Türk Ceza Kanunu Tasarısında Tekerrür’, *Yargıtay Dergisi*, cilt: 26, sayı: 4, 2000, s. 700–719.
- Üzülmez, İ. ‘5237 sayılı Yeni TCK’da Suçta Tekerrür ve Özel Tehlikeli Suçlular’, *Hukuki Perspektifler Dergisi*, cilt: 2, sayı: 4, 2005, s. 375–396.
- Üzülmez, İ. ‘Suçta Tekerrür’, *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt: 4, sayılar: 1–2, 2000, s. 297–319.
- Üzülmez, İ. ‘Yeni Ceza Kanunu’nun Sisteminde Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi’, *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt: 10, sayılar: 3–4, 2006, s. 203–235.
- Üzülmez, İ. *Türk Hukukunda Tekerrür*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1997.
- Üzülmez, İ. *Türk Hukukunda Tekerrür*, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2003.
- Yalçın, C. *Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.
- Yaşar, O. *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014.
- Yaşar, O., H. T. Gökcan ve M. Artuç. *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014.
- Yavuz, H. A. *Denetimli Serbestlik – Temel Hukuk Dizisi*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.
- Yenisey, F. ve A. Nuhoğlu. *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.
- Yetgin, F. *Şemalı Pratik İnfaz Hukuku El Kitabı*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.
- Yıldırım, Z. ‘Türk Ceza Hukuku Açısından 1858 Tarihli Osmanlı Ceza Kanunu’, *Suç ve Ceza Dergisi*, cilt: 14, sayı: 3, 2021, s. 529–572.
- Yılmaz, E. *Hukuk Sözlüğü*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2002.

Yürüt, B. ‘Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Hukukunda Tekerrür ve Batılı Kanunlarla Mukayesesi’, *II. Türk Hukuku Tarihi Kongresi Bildirileri*, cilt: I, İstanbul, 2016, s. 854–891.

Zafer, H. *Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m.1–75*, Beta Yayınları, İstanbul, 2021.

TOPLUMSAL KATKI

Bu tez çalışması, Türk ceza adalet sisteminde önemli bir yapısal sorun alanı olan tekerrür kurumunu ve bu kuruma bağlı olarak geliştirilen mükerrirlere özgü infaz rejimini hem teorik hem uygulamalı yönleriyle ele alarak, yalnızca akademik literatüre değil, doğrudan toplumsal yaşamın adalet ve güvenlik dengesi bakımından da somut katkılar sağlamayı hedeflemektedir. Tekerrür, suçun bireysel tekrarına ilişkin olduğu kadar, toplumun suçla mücadele kapasitesi, cezanın toplumsal işlevi ve bireyin yeniden topluma kazandırılması gibi çok katmanlı bir mesele alanını temsil etmektedir.

Bu bağlamda çalışmada ulaşılan bulgular, yeniden suç işleyen bireylerin yalnızca cezalandırılmasıyla yetinilmemesi; bu bireylerin ıslahı, gözlemi ve denetimiyle ilgili politikaların bilimsel temellere oturtulması gerektiğini ortaya koymaktadır. Özellikle mükerrirlere özgü infaz rejimi kapsamında uygulanan koşullu salıverilme oranlarının sıkılaştırılması, denetimli serbestlik hükümlerinin zorunlu hale getirilmesi ve gözlem raporlarının yargı kararlarına etkisi, bireyin anayasal temel hakları ile toplumun güvenlik beklentisi arasında kurulan hassas dengeye doğrudan etki etmektedir. Bu yönüyle tez, infaz hukukunun insan odaklı bir restoratif adalet anlayışına yönelmesi gerektiğini vurgulamakta; cezaların yalnızca bastırıcı değil, aynı zamanda dönüştürücü bir işlev görmesi gerektiğini öne çıkarmaktadır.

Çalışma, Türkiye'deki mevcut uygulamaların Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları ve karşılaştırmalı ceza sistemleri ile değerlendirilmesi yoluyla, insan haklarına dayalı bir infaz rejimi tasarımına ışık tutmaktadır. Bu yaklaşım, yalnızca hukukçulara değil, aynı zamanda politika yapıcılara, ceza infaz kurumu yöneticilerine, rehabilitasyon uzmanlarına ve insan hakları savunucularına da yön gösterici bir katkı sunmaktadır. Ayrıca, toplumsal güvenlik ile bireysel özgürlük arasındaki dengeyi rasyonel bir temele oturtmayı amaçlayan tez, toplumun suç algısına ve adalet sistemine olan güvenini güçlendirmeye yönelik dolaylı bir katkı da sunmaktadır.

Sonuç olarak bu tez, yalnızca bir hukuki düzenlemeyi analiz etmekle kalmayıp, hukukun toplumsal işlevini derinlemesine sorgulayan ve mevcut infaz rejiminin daha hakkaniyetli, daha insancıl ve daha sürdürülebilir bir yapıya kavuşmasına katkı

sunacak bilimsel öneriler geliştiren bir çalışmadır. Böylelikle bireyin hak ve özgürlüklerinin korunması, toplumun suç karşısındaki direncinin artırılması ve ceza adaletinin uzun vadeli başarısı yönünde anlamlı bir toplumsal katkı hedeflenmiştir.

